

Pia Henttonen

Monimuotoista tukea

Perheiden tukeminen työntekijän näkökulmasta, kun vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa

Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin liittyvän työntekijäkartoituksen tuloksia

Pia Henttonen

Monimuotoista tukea

- Perheiden tukeminen työntekijän näkökulmasta, kun vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa

Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin
liittyvän työntekijäkartoituksen tuloksia

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Pia Henttonen

Monimuotoista tukea

- Perheiden tukeminen työntekijän näkökulmasta,
kun vanhemmalla on kehitysvamma tai
merkittäviä vaikeuksia oppimisessa

Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin
liittyvän työntekijäkartoituksen tuloksia

ISBN 978-952-9777-64-8

Kannen kuva on Enemmän otetta ja osallisuutta -projektissa
(2006–2009 RAY) toteutetun vanhempien valokuvatyöpajan satoa.

Painopaikka Painohäme Oy Ylöjärvi

Taitto Mac&Me

Kustantaja Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere

Keskus 0207 718 200
www.kvtl.fi

SISÄLTÖ

Taulukot	5
Kuvat	6
Aluksi	7
Johdanto	8
1. Kartoituksen taustaa	9
1.1 Kartoituksen laajentaminen	10
1.2 Lisäaineiston hankinta	10
1.3 Aineiston pohjalta tehtävät päätelmät	10
2. Tämän kartoituksen sisältö ja teemat	13
2.1 Kartoituksen teemat	13
2.2 Kartoituksessa käytetyt ilmaisut	13
3. Vastaajat ja vastausten käsittely	15
3.1 Vastaajaluokat ja -ryhmät kartoituksessa	15
3.2 Lasten ja perheiden kanssa työskentelevät sekä kehitysvammaisten kanssa työskentelevät vastaajat	16
3.3 Kuntavastaajat	16
3.4 Muualla kuin kuntien työtehtävissä työskentelevät vastaajat	18
4. Perheiden kohtaaminen	20
4.1 Yleiskuva perheiden kohtaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin	20
4.2 Perheiden määrän koodaaminen	21
4.3 Kaikkien ja kunnan työtehtävissä toimivien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä	22
4.4 Vastaajaluokka kehitysvammaisten kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä	23
4.5 Vastaajaluokka lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä	25
4.6 Diakoniatyöntekijät ja ryhmä muu; arvio kohdattujen perheiden määrästä ..	27
4.7 Pohdintaa tuloksista	27
5. Perheiden tuen tarve työntekijöiden näkökulmasta	29
5.1 Kokonaiskuva perheiden tuen tarpeesta kartoituksen perusteella	30
5.2 Perheiden lapsen liittyvän tuen tarve	30
5.3 Perheiden arkeen liittyvän tuen tarve	31
5.4 Perheiden sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvän tuen tarve	32
5.5 Vanhempien tarve emotionaaliseen tukeen ja perheen tarvitsema tuki raha- ja talousasioissa	32
5.6 Tukea vanhemmalle vanhemmuuteen ja ymmärtämiseen sekä kokonaisvaltainen tuen tarve	33
5.7 Pohdintaa tuloksista	34
6. Vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta	35
6.1 Kaikkien ja kuntien työtehtävissä toimivien vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta	36

6.2	Vastaajaluokka kehitysvammaisten kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta _____	38
6.3	Vastaajaluokka lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta _____	40
6.4	Myönteiset selittäjät _____	43
6.5	Kielteiset selittäjät _____	46
6.6	Pohdintaa tuloksista _____	48
7.	Työntekijöiden kokema tuen tarve _____	49
7.1	Vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta _____	50
7.2	Vastaajien kokemus työhön tarvitsemastaan tuesta _____	56
7.3	Pohdintaa tuloksista _____	63
8.	Yhteenveto _____	64
9.	Lopuksi _____	66
Liitteet	_____	69

TAULUKOT

Taulukko 1.	Vastaajien kokemus perheiden kohtaamisesta eri tavoin suoritetuissa kyselyissä. _____	11
Taulukko 2.	Vastaajien työpaikat. _____	15
Taulukko 3.	Kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat vastaajat. _____	17
Taulukko 4.	Varhaiskasvatuksen ja kotipalvelun työtehtävissä toimivat vastaajat. _____	17
Taulukko 5.	Vanhempain- ja lastenneuvoloissa sekä kouluterveydenhuollossa toimivat vastaajat. _____	17
Taulukko 6.	Kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat vastaajat. _____	18
Taulukko 7.	Erityishuolto- ja sairaanhoitopiirissä toimivat vastaajat. _____	18
Taulukko 8.	Erityisammattikoulussa ja kehitysvammaisten asuntolassa työskentelevät vastaajat. _____	18
Taulukko 9.	Ensi- ja turvakodissa työskentelevät vastaajat. _____	19
Taulukko 10.	Seurakunnissa diakoniatyön tehtävissä toimivat vastaajat. _____	19
Taulukko 11.	Muut vastaajat. _____	19
Taulukko 12.	Perheiden tuen tarve; lapseen liittyvät teemat. _____	30
Taulukko 13.	Perheiden tuen tarve; arkeen liittyvät teemat. _____	31
Taulukko 14.	Perheiden tuen tarve; sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvät teemat. _____	32
Taulukko 15.	Perheiden tuen tarve; emotionaaliseen tukeen liittyvät teemat. _____	32
Taulukko 16.	Perheiden tuen tarve; talous- ja raha-asioihin liittyvät teemat. _____	33
Taulukko 17.	Perheiden tuen tarve; vanhemmuuteen liittyvät teemat. _____	33
Taulukko 18.	Kokemus työhön saadusta tuesta; työpaikkaan liittyvät teemat. _____	51
Taulukko 19.	Kokemus työhön saadusta tuesta; yhteistyön muotoihin liittyvät teemat. _____	51
Taulukko 20.	Kokemus työhön saadusta tuesta; keskusteluun ja emotionaaliseen tukeen liittyvät teemat. _____	52
Taulukko 21.	Kokemus työhön saadusta tuesta; muiden asiantuntijuuteen liittyvät teemat. _____	53
Taulukko 22.	Kokemus työhön saadusta tuesta: kielteiseen tukikokemukseen liittyvät teemat. _____	53
Taulukko 23.	Kokemus työhön saadusta tuesta; teema työnohjaus. _____	54
Taulukko 24.	Kokemus työhön saadusta tuesta; koulutukseen liittyvät teemat. _____	54
Taulukko 25.	Kokemus työhön saadusta tuesta; tietoon ja vinkkeihin liittyvät teemat. _____	55
Taulukko 26.	Kokemus työhön saadusta tuesta; yksittäiset teemat ja maininnat. _____	55
Taulukko 27.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; tietoon ja vinkkeihin liittyvät teemat. _____	56
Taulukko 28.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; yhteistyön muotoihin liittyvät teemat. _____	57
Taulukko 29.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; teema työnohjaus. _____	58
Taulukko 30.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; koulutukseen liittyvät teemat. _____	59
Taulukko 31.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; resursseihin liittyvät teemat. _____	59
Taulukko 32.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; työpaikkaan liittyvät teemat. _____	60
Taulukko 33.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta: muiden asiantuntijuuteen liittyvä teema. _____	60
Taulukko 34.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; keskusteluun ja emotionaaliseen tukeen liittyvä teema. _____	61
Taulukko 35.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; perheiden tukemiseen liittyvät teemat. _____	61
Taulukko 36.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta: Teema kuntaan ja järjestelmään liittyvä tuen tarve. _____	62
Taulukko 37.	Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; teema riittävä tuki. _____	62

KUVAT

Kuva 1. Yleiskuva perheiden kohtaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin. _____	20
Kuva 2. Kaikkiin vastauksiin perustuva arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	22
Kuva 3. Kuntien työtehtävissä toimivien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	23
Kuva 4. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	23
Kuva 5. Vastaajaryhmä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat; arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	24
Kuva 6. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	25
Kuva 7. Vastaajaryhmä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	25
Kuva 8. Vastaajaryhmä kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat vastaajat; arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	26
Kuva 9. Ensi- ja turvakodin työntekijät - vastaajaryhmä; arvio kohdattujen perheiden määrästä. _____	27
Kuva 10. Perheiden tuen tarve työntekijöiden näkökulmasta. _____	30
Kuva 11. Kokemus tuen tarpeisiin vastaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin. _____	36
Kuva 12. Vastaajaryhmä kuntien työtehtävissä toimivat; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	37
Kuva 13. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	38
Kuva 14. Vastaajaryhmä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	39
Kuva 15. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	40
Kuva 16. Vastaajaryhmä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	41
Kuva 17. Vastaajaryhmä kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat; kokemus tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	42
Kuva 18. Ensi- ja turvakodin työntekijät -vastaajaryhmä; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. _____	42
Kuva 19. Kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta, myönteiset selittäjät. _____	43
Kuva 20. Kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta, kielteiset selittäjät. _____	46
Kuva 21. Vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta. _____	50
Kuva 22. Vastaajien kokemus työhön tarvitsemastaan tuesta. _____	56

ALUKSI:

Kymmenen tyynyä

*Kun aamulla heräsin, makasin sängyllä pitkään,
mietin, pitikö minun lähteä työpaikalle vain.
Kävin aamupesulla.*

*Kun aamulla heräsin, mietin
jos minulla olisi aviomies niin kultainen,
että hän toisi minulle aamukahvin vuoteeseen,
antaisi lahjoja sekä sanoisi: Rakastan sinua.
Hymyilisin hänelle ja hän vastaisi kuumalla suudelmalla
painamalla sen huulilleni.
Olisin naimisissa ja onnellinen.*

*Jos minulla olisi se aviomies, hankkisimme niin paljon lapsia,
että sylini halkeaisi ja sydän repeäisi.
Hoitaisimme ja rakastaisimme heitä.*

*Mitä sitten tapahtuisi, jos olisin raskaana
ja vatsani paisuisi
että se olisi kuin kymmenen tyynyä?*

- Eveliina Hartikainen 27.8.2007 -

JOHDANTO

Enemmän otetta ja osallisuutta on RAY:n rahoittama projekti, joka toteutettiin vuosina 2006–2009. Hankkeen tarkoituksena oli tukea vanhempia, joilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia sekä heidän läheisiään ja perheiden kanssa työskenteleviä. Projektissa tehtiin vuonna 2007 projektiin kuuluvilla kolmella alueella, Porissa ja sen ympäristökunnissa, Pielisen Karjalassa ja Varkauden seudulla työntekijöille suunnattu kartoituskysely projektiin kohderyhmään liittyen. Kartoitusten tuloksia käytettiin alueellisen projektitoiminnan tukena.

Projektissa tehtävässä tutkimuksessa kartoitettiin kansainvälistä, kehitysvammaisuuteen ja vanhemmuuteen liittyvää tutkimus- ja kehittämistyötä sekä tarkasteltiin suomalais-vanhempien kokemuksia saamastaan tuesta. Suomessa tähän aihepiiriin liittyvää tietoa on hyvin vähän.

Tahdoimme ottaa työntekijöille suoritettut kartoituskyselyt osaksi projektissa tehtävää tutkimusta. Tavoitteenamme oli pienimuotoisesti arvioida työntekijöiden näkökulmasta erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden määrä ja näkemyksiä perheiden tarvitsemasta tuesta. Selvitettävänä olivat myös työntekijöiden saama tuki kohderyhmän kanssa työskentelyyn ja aihepiiriin liittyvä tuen tarve.

Projektipäällikkö Pia Henttosen vastuulla oli kansainvälisen tutkimusaineiston kartoitus ja hankinta sekä kartoituksen tekeminen työntekijöiden näkökulmasta. Projektin varsinainen tutkija, Aila Kantojärvi, toimi tehtävässään osa-aikaisena. Hän keskittyi kansainvälisen aineiston analyysiin sekä tutkimuksen tekemiseen perheiden näkökulmasta.

Toivon, että tämän pienen kartoituksen pohjalta herää kiinnostus aihepiiriin tutkimiseen laajemminkin. Kiitos Aila! Ilman sinua koko aihepiiriin liittyvä tutkimus olisi jäänyt teke-mättä. Kiitos myös Tiina-Liisalle, joka teki harjoittelutyönään alueelliset kartoitukset ja tallensi osan tutkimusaineistoa Excel-taulukoihin.

1 KARTOITUKSEN TAUSTAA

Alueelliset kartoitukset toteutettiin kirjeitse kyselylomakkeella. Kysely suunnattiin sosiaali- ja terveystoimen lastensuojelu- ja perhetyöntekijöille, vammaispalvelun, erityisesti kehitysvammahuollon työntekijöille, avohuollon ohjaajille, äitiys- ja lastenneuvoloiden työntekijöille, seurakuntien perhetyöntekijöille sekä muutamille erityishuoltopiirin työntekijöille.

Alkuperäisillä kartoituksilla tahdoimme ensinnäkin selvittää, millaisena projektin toiminta-alueilla eri työtehtävissä toimivat näkivät kohderyhmän tilanteen. Toiseksi tahdoimme tiedottaa projektin toiminnasta. Kolmanneksi toivoimme, että saamme alueiden työntekijät kiinnittämään enemmän huomiota työssään kohderyhmän olemassaoloon. Neljäntenä tavoitteenamme oli yhdistää eri alueiden ja tahojen työntekijöiltä saamiamme tietoja ja tehdä aihepiiriin liittyvää kartoitusta. Kyselylomake ja siihen liittyvä saatekirje laadittiin näitä tavoitteita ajatellen. (Kyselylomake ja saatekirje ovat liitteenä 1. ja 2.).

Kyselylomakkeen laativat yhteistyössä projektipäällikkö Pia Henttonen ja tutkija Aila Kantojärvi. Kyselylomakkeessa käsitellyt teemat pohjautuvat aiheesta tehtyyn kansainväliseen tutkimukseen ja projektityössä saatuun kokemukseen. Kumpaakin näistä esitellään tarkemmin Aila Kantojärven tekemässä, projektiin liittyvässä tutkimuksessa *Ajattelen että mennään eteenpäin... Vanhemmat ja kokemukset tuesta – Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin liittyvän tutkimuksen tuloksia. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2009.*

Työntekijöille suunnatun kyselylomakkeen teemoina olivat:

- 1) Näkemys perheiden kohtaamisesta.
 - Arvio kohdattujen perheiden määrästä.
- 2) Näkemys kohdattujen perheiden tuen tarpeista.
 - Kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.
- 3) Yhteydenotot lastensuojeluun ja lastensuojeluilmoitukset perheitä koskevissa asioissa.
 - Näkemys lastensuojelun toimenpiteistä tehtyjen yhteydenottojen ja lastensuojeluilmoitusten jälkeen.
 - Lasten kasvupaikka, (biologiset vanhemmat/sijoitus).
- 4) Työntekijöiden tarvitsema tuki perheiden kanssa työskentelyyn.
 - Näkemys eri toimijoiden yhteistyöstä perhettä tuettaessa.
 - Kokemus nykyisestä tuesta.
 - Kokemus omasta tuen tarpeesta.

Kyselomakkeen toimivuutta testattiin erään kunnan sosiaali- ja terveystoimen työntekijöille suunnatussa esikyselyssä. Esikysely järjestettiin projektin ohjausryhmän jäsenen tuella.

Alueellisiin kyselyihin liittyviä käytännön töitä, kuten yhteystietojen selvittämistä, kirjeiden postitusta ja aineiston alustavaa käsittelyä oli tekemässä sosiaalipolitiikan harjoittelija Tiina-Liisa Tuomola. Tuomola suoritti myös Satakunnan alueelle suunnatun kartoituksen osana opintojaan. Hänen ohjaajinaan toimivat Pia Henttonen ja Aila Kantojärvi.

Yhteensä kirjekyselyjä lähetettiin 107 kpl ja niitä palautettiin 56 kpl, 59 %. Vastausten määrä oli kirjekyselyille tyypillistä keskitasoa, (40–60 %). Porin seudulta vastauksia palautui 27 kpl, (55% vastasi kyselyyn) ja Varkauden seudulta 17 kpl, (74% vastasi kyselyyn).

Aineistoa saatiin näiltä kahdelta alueelta riittävästi arvion tekemistä varten. Kyselyitä palautui melko tasaisesti jokaiselta paikkakunnalta, jolle niitä oli lähetetty. Kykenimme arvioimaan koko alueen tilannetta.

Pielisen Karjalasta kyselyitä palautettiin 12 kpl (42 %), kun niitä oli lähetetty 29 kpl. Alueellisen arvion tekeminen ei onnistunut, sillä seitsemän palautetuista lomakkeista oli samalta paikkakunnalta. Muilta paikkakunnilta vastauksia tuli vain 1–2 kpl. Yhdeltä paikkakunnalta ei saatu yhtään vastausta. Saatu aineisto täytti kuitenkin tehtävänsä projektin alueellisten toimintojen tukena.

1.1 Kartoituksen laajentaminen

Kirjekyselyillä saatua aineistoa oli hankala käsitellä, koska otos oli pieni ja hajanainen. Vastaajat, joita oli yhteensä 56 kpl, työskentelivät viiden eri tahon työpaikoissa: kunnan sosiaalitoimessa, äitiysneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa, seurakuntien diakoniatyössä ja erityishuoltopiirissä tai sairaanhoitopiirissä. Vastaajat edustivat 14 työtehtävänimikettä.

Halusin tarkastella tietyissä kysymyksissä erikseen mm. kunnan työtehtävissä toimivien vastauksia, lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastauksia ja vammaisten, erityisesti kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vastauksia. Kiinnostavaa oli myös tietää, millaisia olivat kunnissa selkeästi lastensuojelun työtehtävissä toimivien sekä kunnissa vammaispalvelun ja kehitysvammaisten erityishuollon tehtävissä toimivien vastaukset esimerkiksi perheiden kohtaamista koskeviin kysymyksiin.

Tarvitsimme lisää aineistoa. Projektin aikataulun vuoksi ei ollut mahdollista ryhtyä tekemään uutta kirjekyselyä. Aineistoa piti hankkia muilla keinoilla.

1.2 Lisäaineiston hankinta

Järjestimme projektin toimintana alueellisia ”kehitysvammaiset vanhempina” -seminaareja. Pyysimme neljässä eri puolilla Suomea järjestettävässä seminaarissa osallistujia täyttämään vastaavan kyselomakkeen kuin kirjekyselyssä, jolleivät he olleet jo vastanneet kyselyyn kirjeitse. Seminaarit järjestettiin Tampereella, Kuopiossa, Porissa, Oulussa ja Helsingissä. Porin seminaarissa ei täytetty kyselylomakkeita, sillä monet osallistujat olivat olleet mukana alueelle suunnatussa kirjekyselyssä. Seminaarien jälkeen täytettyjä kyselylomakkeita oli 120 kpl.

Kun tarkastelin saatua aineistoa, huomasin, että uusissa vastaajissa oli enemmistö kehitysvammaisten kanssa työskenteleviä työntekijöitä. Halusin aineistoon myös lastensuojelun ja perheiden kanssa työskentelevien näkökulmaa. Ensi- ja turvakotien liitto suostui siihen, että liiton erään koulutustilaisuuden osallistujat täyttivät kyselylomakkeet. Koulutuksessa ei muuten käsitelty kyselyyn liittyvää aihepiiriä. Kyselyn palautti 23 koulutustilaisuuteen osallistunutta ensikotien työntekijää eri puolilta Suomea.

Projektin ohjausryhmän jäsenen välityksellä sain lähettää kyselyt peruspalvelukuntayhtymä Kallion lasten ja perheiden kanssa toimiville työntekijöille. Kallion peruspalvelukuntayhtymästä palautettiin 12 kpl täytettyjä lomakkeita. Lisäksi eräästä perhetukikeskuksesta saimme kaksi täytettyä kyselylomaketta. Kyselyillä saatu aineisto oli tämän jälkeen 157 täytettyä lomaketta.

Aineisto oli tätä kartoitusta varten riittävä. Kykenin tarkastelemaan kyselyillä saatua aineistoa myös erillisinä osina. Saatoin esimerkiksi tarkastella erikseen kuntien tehtävissä toimivien vastauksia kysymykseen, jossa arvioidaan kohdattujen perheiden määrää.

1.3 Aineiston pohjalta tehtävät päätelmät

Pohjamateriaali 157 täytettyä kyselylomaketta, on vieläkin niin pieni, että kartoituksessa tuloksiksi saatuja numeraalisia arvoja (lukuja ja prosentteja) ei voi yleistää koko Suomen tilannetta koskeviksi. Kartoituksen pohjalta ei siis esimerkiksi voi tehdä arviota siitä,

paljonko sosiaali- ja terveystyöntekijät kokevat Suomessa kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on oppimisen ja ymmärtämisen vaikeuksia tai vamma. Aineisto koostuu vastaajien näkemyksestä ja arvioista, jotka voi liittää vain tähän aineistoon.

Tulosten yleistettävyyteen vaikuttaa aineiston keräämistapa. Aluksi aineistoa kerättiin tietyille alueille suunnatuilla kirjekyselyillä. Koska kirjeitse saatu materiaali oli tarkoituksiini riittämätön, täydensin aineistoa ”kehitysvammaiset vanhempina” -seminaareihin osallistuneiden vastauksilla. Seminaarien jälkeen täydensin aineistoa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastauksilla Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallisesta seminaarista, erästä perhetukikeskuksesta ja perusturvayhtymä Kalliosta.

Kirjekysely lähti työntekijöille, jotka edustivat tiettyjä työtehtäviä tietyillä paikkakunnilla. Kyseiset työntekijät eivät välttämättä koe kohtaavansa työssään perheitä, joissa vanhemmalla on oppimisen ja ymmärtämisen vaikeus tai vamma. Mahdollisuus saada vastaukseksi ”ei kohtaa kyseisiä perheitä työssään” oli siis olemassa. Ensi- ja turvakotien liiton koulutustilaisuudessa suoritetussa kyselyssä sekä lasten ja perheiden kanssa työskenteleville suunnatuissa kirjekyselyissä oli myös mahdollista, että vastaaja ei kokenut kohtaavansa kyseistä kohderyhmää työssään.

Seminaariosallistujat ovat kiinnostuneet tilaisuuden aiheesta tai jotenkin aihepiirin kanssa tekemisissä. On mahdollista, että seminaareihin osallistujilta tuli enemmän ”kohtaan työssäni kyseisiä perheitä” vastauksia (tämä oli kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys). Vaikutus on mielestäni oleellinen vain ensimmäiseen kysymykseen saadun aineiston kohdalla, jossa kysytään perheiden kohtaamista. Muussa aineistossa vaikutusta ei ole, sillä vastaus ”ei kohtaa kyseisiä perheitä” tarkoitti, että muihin kyselylomakkeen kysymyksiin, mm. vapaasti täytettäviin osuuksiin, ei vastattu.

Kysely	Kohtaa työssä	Ei kohtaa työssä	Ei varma	Yhteensä
KOHTAAMINEN TAMPERE, seminaari	13	1	1	15
KOHTAAMINEN KUOPIO, seminaari	14	1	1	16
KOHTAAMINEN OULU, seminaari	14	0	0	14
KOHTAAMINEN HELSINKI, seminaari	12	5	2	19
KOHTAAMINEN PIELISEN KARJALA, kirjekysely	8	4	0	12
KOHTAAMINEN VARKAUDEN SEUTU, kirjekysely	19	7	1	27
KOHTAAMINEN SATAKUNTA, kirjekysely	11	4	2	17
KOHTAAMINEN ENSI- JA TURVAKOTILIITTO, kysely seminaarissa lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Seminaarissa ei käsitelty aihepiiriä.	23	0	0	23
KOHTAAMINEN PERUSPALVELUKUNTA-YHTYMÄ KALLIO JA PERHETUKIKESKUS, kirjekysely lasten ja perheiden kanssa työskenteleville	12	1	1	14
Täytetyt lomakkeet yhteensä	126	23	8	157

Taulukko 1. Vastaajien kokemus perheiden kohtaamisesta eri tavoin suoritetuissa kyselyissä.

Yllä olevasta taulukosta näkyy, paljonko täytettyjä kyselylomakkeita mistäkin tuli sekä miten vastaajat kokivat kohtaavansa kartoitettua kohderyhmää työssään. Taulukossa ovat omilla riveillään eri seminaareihin (Tampere, Kuopio, Oulu, Helsinki) osallistuneiden vastaukset perheiden kohtaamisesta, vastaukset eri alueille suunnatuista kirjekyselyistä sekä lasten ja perheiden kanssa työskenteleville suunnattujen kyselyiden tulokset perheiden kohtaamisesta.

Kerätty aineisto tekee tästä kartoituksesta informatiivisemman, vaikka sen keräystapa saattoi jonkin verran lisätä ensimmäisen kysymyksen ”kohtaa työssään” – vastausten määrää. ”Kehitysvammaiset vanhempina” -seminaarit olivat keskeisissä paikoissa eri puolilla Suomea. Niihin osallistui työntekijöitä ympäröiviltä alueilta. Sain näistä seminaareista kartoituksen aineistoon mm. paljon sellaisissa työtehtävissä toimivien vastauksia, joita en ollut tavoittanut kirjekyselyillä.

Ensi- ja turvakodit sijaitsevat eri puolilla Suomea. Niiden työntekijät kohtaavat erityisen tuen tarpeessa olevia perheitä, myös kartoituksen kohderyhmää. Kyselyyn vastanneet ensikodissa toimivat työntekijät kokivat kaikki kohtaavansa kyseisiä perheitä työssään. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion muodostavat neljä kuntaa, joiden lasten ja perheiden kanssa työskenteleviä työntekijöitä vastasi kyselyyn.

Erityisesti laajempi aineisto palveli kysymyksissä, jossa vastaus oli vapaamuotoinen. Niistä käsitellään tässä kartoituksessa kysymys 2. ”työntekijöiden näkemys perheiden tuen tarpeista” sekä kysymys 3. ”kokemus perheen tuen tarpeisiin vastaamisesta” ja kysymys 4. ”työntekijöiden kokemus kohderyhmän kanssa työskentelyyn saamastaan tuesta ja omasta tuen tarpeesta työntekijänä”.

2 TÄMÄN KARTOITUKSEN SISÄLTÖ JA TEEMAT

Kyselylomakkeilla kerättiin vastanneiden työntekijöiden kokemusperäistä tietoa, ”arjen mutu -tuntumaa”. Kartoituksessa saatuja tuloksia perheiden määrästä, jossa vanhemmilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia, ei voi yleistää Suomen tilanteeksi. Kohderyhmän perheiden määrän kartoittaminen vaatisi suuremman aineiston keräämisen.

Projektin aikana alueille suunnattujen kirjekyselyiden tuloksia käytettiin apuna projektitoiminnan suunnittelussa. Tässä kartoituksessa aineistoa analysoitaessa ei enää käsitelty alkuperäisen kartoituksen alueisiin liittyviä asioita kuten esimerkiksi vastaajien työpaikkakuntia. Koko käytössä olevaa aineistoa, 157 täytettyä kyselylomaketta, käsitellään sekä yhtenä kokonaisuutena että erillisinä osioina työpaikkaan ja työnkuvaan liittyen. Tästä kerrotaan enemmän luvussa 3.

2.1 Kartoituksen teemat

Täytettyjen kyselylomakkeiden sisältämä aineisto on laaja. Tässä kartoituksessa pyrin saamaan siitä esille selkeän kokonaisuuden. Siksi olen valinnut esitettäväksi vain olennaisimmat teemat. Ne ovat vastaajien kokemus perheiden kohtaamisesta, kokemus perheiden tarvitsemasta tuesta sekä vastaajien kokemus kohderyhmän perheiden kanssa työskentelyyn saamastaan ja tarvitsemastaan tuesta.

Kyselylomakkeessa teemat löytyvät kohdista:

- 1) Vastanneiden työntekijöiden näkemys perheiden kohtaamisesta ja määrästä, (kyselylomakkeen kysymys 1. En käsittele alakohtaa 1.1).
- 2) Kohderyhmän perheiden tarvitsema tuki vastaajien näkökulmasta, (kyselylomakkeen kysymys 2.)
- 3) Vastaajien kokemus perheiden tuentarpeisiin vastaamisesta (kyselylomakkeen kysymys 3 ja sen alakohta 3.1).
- 4) Vastaajien kokemus saamastaan ja tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän perheiden kanssa työskentelyyn. Käsitellen lomakkeen kysymyksen 4. sekä sen alakohtat 4.2 ja 4.3.).

Jätän tässä yhteydessä käsittelemättä kyselylomakkeen kohdan 3. ja sen alakohtat 3.2 ja 3.3 (yhteydet lastensuojeluun ja lastensuojelun toimenpiteet yhteydenoton jälkeen). Lastensuojeluteema muodostaa mielestäni oman erillisen kokonaisuutensa, jota toivon voivani käsitellä artikkelina myöhemmin. Jätän myös tässä yhteydessä käsittelemättä kohdan 4.1 (yhteistyö muiden toimijoiden kanssa). Työntekijöiden yhteistyö kohderyhmän perheitä tuettaessa muodostaa mielestäni erillisen aihealueen, jonka käsittely vaatii enemmän aikaa ja paneutumista. Koen, että aihepiirini käsittely olisi luontevaa kohdan 3 yhteydessä.

2.2 Kartoituksessa käytetyt ilmaisut

Käytän tekstissä kartoitettavasta kohderyhmästä seuraavia ilmaisuja:

- perheet, jossa vanhemmilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia
- perheet, joissa vanhemmilla on oppimisen ja ymmärtämisen vaikeus tai vamma
- perheet, joissa vanhemmilla on oppimisen vaikeus tai vamma

- perheet, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa
- perheet, joissa vanhemmalla on merkittäviä ongelmia oppimisessa
- perheet, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta.

Näillä ilmaisuilla tarkoitan aina samaa kohderyhmää. Lisäksi viitataan tekstissä kartoitettavaan kohderyhmään ilmaisuilla: kohderyhmän perheet, kohdatut perheet ja perheet.

Virallinen ilmaisutapa kohderyhmästä lienee ”perheet, joissa vanhemmilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia”. Haluan monia ilmaisuja käyttämällä tuoda esille, että saman asian voi sanoa monin tavoin. Käytän itse työssäni perheiden kanssa kaikkia yllä olevia ilmaisuja. Joku vanhempi saattaa esimerkiksi kokea, että sana ”kehitysvammainen” on loukkaava. Hän voi kuitenkin olla kanssani samaa mieltä siitä, että hänen on vaikea oppia ja ymmärtää asioita.

Kyselylomakkeen täyttäneistä 157 työntekijästä käytän yleisimmin ilmaisuja vastaajat ja kartoitukseen osallistuneet. Käytän myös ilmaisuja kartoitukseen osallistuneet työntekijät ja työntekijät.

Käsitellessäni teemoja 1 ja 3 jaan vastaajia työpaikan ja työtehtävän mukaan vastaaja-luokkiin ja -ryhmiin. Esittelen vastaajien jakoa luokkiin ja ryhmiin seuraavassa luvussa. Muut tässä kartoituksessa käytettävät ilmaisut esittelen tekstin yhteydessä.

3 VASTAAJAT JA VASTAUSTEN KÄSITTELY

Kartoitukseen osallistui 157 vastaajaa. He edustivat eri työpaikkoja ja työtehtäviä. Yli puolet, 96 vastaajaa (61 %), työskenteli kuntien eri tehtävissä. Muissa kuin kuntien tehtävissä työskenteli 61 vastaajaa (39 %). Alla on taulukko kartoituksessa mukana olevista vastaajista työpaikan mukaan jaoteltuna.

Vastaajat n=157	määrä
Kunnissa kehitysvammahuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat	45
Kunnissa lastensuojelun työtehtävissä toimivat	30
Kuntien neuvolatoiminta ja kouluterveydenhuolto	12
Kuntien varhaiskasvatus- ja kotipalveluhenkilöstö	9
Seurakuntien diakoniatyöntekijät	12
Erytisammattikoulu, asuntola	11
Erytishuoltopiirin ja sairaanhuoltopiirin työntekijät	10
Ensi- ja turvakotien työntekijät	23
Muu toimipaikka kuten järjestö tai projekti	5
Yhteensä	157

Taulukko 2. Vastaajien työpaikat.

Tässä luvussa kerron, miten kyselylomakkeilla kerättyä aineistoa luokiteltiin ja ryhmiteltiin vastaajien työn kohderyhmän, työpaikan ja työtehtävän perusteella. Kuvaan lopuksi tarkemmin millaisissa työtehtävissä kartoitukseen osallistuneet toimivat. Esittelen myös, kuinka paljon kussakin työtehtävässä toimivia osallistui kartoitukseen.

3.1 Vastaajaluokat ja -ryhmät kartoituksessa

Annan kartoituksessa jokaisen käsiteltävän teeman kohdalla kokonaiskuvan, joka perustuu kaikkiin vastauksiin. Teemoissa 1. (vastaajien näkemys perheiden kohtaamisesta ja määrästä) sekä 3. (vastaajien kokemus tuen tarpeeseen vastaamisesta) käsittelem aihepiiriä myös eri kohderyhmien kanssa työskentelevien vastaajien näkökulmista. Näkökulmiksi olen valinnut *a) lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat* ja *b) kehitysvammaisten kanssa työskentelevät vastaajat*. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevät vastaajat voivat kohdata työssään myös muulla tavalla vammaisia henkilöitä (esim. kuntien vammaispalvelun työntekijät). Näiden kahden eri kohderyhmän kanssa työskenteleviä nimitän tässä kartoituksessa *vastaajaluokiksi*.

Teemojen 1. ja 3. kohdalla esittelen omana osionaan *c) kuntien työtehtävissä toimivien näkökulman*. Esittelen erikseen näiden teemojen kohdalla myös kunnissa eri kohderyhmien kanssa toimivien vastaajien tuloksia kartoituksessa. Käsittelem näiden teemojen kohdalla omana ryhmänään *c1) kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tulokset*, josta nostan vielä erilliseksi vastaajaryhmäksi *c2) kunnissa lastensuojelutyötä tekevien tulokset*. Myös *c3) kunnissa kehitysvammaisten erityishuollossa ja vammaispalveluissa työskentelevien vastaukset*, tuon esille omana osionaan. Analyysissä käytän näistä neljästä termiä *vastaajaryhmä*.

Yllä olevien teemojen kohdalla käsitellen vielä omana vastaajaryhmänä *ensikotien työntekijöiden* vastaukset. Ensikotien ohjaajat ovat kartoituksen suurin yhtenäinen vastaajaryhmä. Sen tulokset ovat merkittävässä osassa luokassa ”lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat”. Myös ensikotien työntekijöistä käytän analyysissä nimitystä *vastaajaryhmä*.

Diakoniatyöntekijöitä en laittanut osaksi kumpaakaan vastaajaluokkaa. Seurakuntien diakoniatyöntekijät voivat toimia sekä lasten, perheiden että vammaisten kanssa. Vastauksista ei käynyt ilmi, toimivatko vastaajat erityisesti tietyn kartoituksessa olevan luokan kanssa.

Myöskään yksittäistä ryhmää ”muu toimipaikka ” en sijoittanut kumpaankaan luokkaan. Vastaajat olivat yksittäisten työtahojen ja ammattien edustajia, eivät selkeästi lasten ja perheiden tai vammaisten kanssa työskenteleviä. Diakoniatyöntekijöiden ja luokan muu työntekijöiden tulokset käsitellään omina osioinaan, kun käsitellään perheiden kohtaamista luvussa 5. Muuten tulokset ovat osana tuloksista annettua yleiskuvaa.

3.2 Lasten ja perheiden kanssa työskentelevät sekä kehitysvammaisten kanssa työskentelevät vastaajat.

Käsitellen kartoituksessa teemojen 1. ja 3. kohdalla omina vastaajaluokkinaan a) lasten ja perheiden kanssa työskenteleviä vastaajia ja b) kehitysvammaisten kanssa työskenteleviä vastaajia. Vastaajista 74 työskenteli selkeästi lasten ja perheiden kanssa. Kehitysvammaisten kanssa työskenteli 66 vastaajaa. Vastaajat jaettiin luokkiin työnkuvan pääasiallisen sisällön mukaan.

Esimerkiksi kunnan lastensuojelussa toimivan työntekijän työnkuva sisältää vanhempien tukemista ja opastamista kasvatustehtävässä sekä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamista. Samankaltainen työnkuva on kartoituksessa mukana olevilla ensi- ja turvakodin ohjaajilla. Kunnan kehitysvammaisten erityishuollosta huolehtivien työnkuva taas sisältää kehitysvamman ja sen aiheuttamien toimintakyvyn puutosten helpottamista, esimerkiksi arjen sujuvuuden tukemista ja kuntoutusta. Eri ikävaiheissa tuki on erilaista. Kehitysvammaista lasta perheeseen tuetaan eri tavoin kuin asuntolassa asuvaa kehitysvammaista aikuista. Vammaan ja toimintakyvyn puutoksiin liittyvää tukea tarjoavat myös kartoitukseen osallistuneet sairaanhoidopiirien, kehitysvammaisten erityishuollon kuntayhtymien ja erityisammattikoulujen työntekijät.

3.3 Kuntavastaajat

Käsitellen kartoituksessa teemojen 1. ja 3. kohdalla erikseen omana vastaajaryhmänä kuntien työtehtävissä toimivia vastaajia. Tähän ryhmään kuuluu 96 vastaajaa. Jaan edellä mainittuja teemoja käsitellessäni kuntien työtehtävissä olevat vastaajat vielä vastaajaryhmiin. Näitä ovat 45 kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivaa vastaajaa sekä 51 kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevää vastaajaa. Viimeksi mainitusta vastaajaryhmästä esittelen vielä omana vastaajaryhmänä 30 kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivaa vastaajaa.

Seuraavaksi esittelen kartoitukseen osallistuneet kunnissa työskentelevät vastaajat vastaajaryhmittäin.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Kunta, vammaispalvelut	Sosiaalityöntekijä	1
Kunta, vammaispalvelut	Kuntoutusohjaaja	1
Kunta, vammaispalvelut	Vammaispalveluohjaaja	2
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Sosiaalityöntekijä	7
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Sosiaaliohjaaja	6
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Avohuollonohjaaja	16
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Kuntoutusohjaaja	1
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Palveluohjaaja	7
Kunta, kehitysvammaisten erityishuolto	Ohjaaja	4

Taulukko 3.

Kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat vastaajat.

Vastaajaryhmään kuuluu 45 vastaajaa. Kartoituksessa vastaajaryhmän tulokset esitellään teemojen 1. ja 3. kohdalla omiana osionaan: vastaajaryhmä *kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat*. Ryhmä on osa kehitysvammaisten kanssa työskentelevät vastaajat -luokkaa.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Kunta, kotipalvelut	Perhetyöntekijä	2
Kunta, kotipalvelut	Sosiaaliohjaaja	1
Kunta, kotipalvelut	Kotipalveluohjaaja	3
Kunta, varhaiskasvatus	Varhaiskasvatushenkilöstö	3

Taulukko 4. Varhaiskasvatuksen ja kotipalvelun työtehtävissä toimivat vastaajat

Vastaajia on yhteensä 9. Ryhmä on pieni, joten sen tuloksia ei esitellä erikseen. Ryhmä on tässä kartoituksessa osana lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat -luokkaa ja kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät -ryhmää.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Kunta, neuvolatoiminta ja kouluterveydenhuolto	Perhetyöntekijä	1
Kunta, neuvolatoiminta ja kouluterveydenhuolto	Terveydenhoitaja	11

Taulukko 5.

Vanhempain- ja lastenneuvoloissa sekä kouluterveydenhuollossa toimivat vastaajat.

Vastaajia on yhteensä 12 kpl. Ryhmässä on vähän vastaajia, joten sen tuloksia ei esitellä tässä aineistossa erikseen. Ryhmä on osa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat -luokkaa ja kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaaja -ryhmää.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Kunta, lastensuojelu	Sosiaalityöntekijä	16
Kunta, lastensuojelu	Perhetyöntekijä	7
Kunta, lastensuojelu	Sosiaalihojaaja	3
Kunta, lastensuojelu	Ohjaaja	4

Taulukko 6. Kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat vastaajat.

Vastaajia on yhteensä 30 kpl. Tulokset on erotettu kartoituksessa teemojen 1. ja 3. kohdalla itsenäiseksi *kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat -vastaajaryhmäksi. Ryhmä on osa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat -luokkaa ja kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät vastaajat -ryhmää.*

3.4 Muualla kuin kuntien työtehtävissä työskentelevät vastaajat

Muualla kuin kuntien työtehtävissä toimi 61 vastaajaa. Vastaajia ei yhdistä yhteinen työnantaja kuten kuntien eri työtehtävissä toimivia vastaajia. Tämän vuoksi vastaajia ei käsitellä kartoituksessa omana luokkana. Vastaajat ovat osana vastaajaluokkia *kehitysvammaisten kanssa työskentelevät ja lasten ja perheiden kanssa työskentelevät.*

Poikkeuksena ovat diakoniatyöntekijöiden ryhmä ja muut vastaajat -ryhmä, joita ei ole sijoitettu kumpaankaan luokkaan. Näiden ryhmien tulokset ovat vain osana kokonaistuloksia, lukuun ottamatta perheiden kohtaamista käsittelevää osuutta luvussa 4. Ensi- ja turvakotien ohjaajia taas käsitellään teemoissa 1. ja 3. omana vastaajaryhmänään.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Erytishuoltopiirin ja sairaanhoitopiirin työntekijät	Sosiaalityöntekijä	4
Erytishuoltopiirin ja sairaanhoitopiirin työntekijät	Kuntoutusohjaaja	3
Erytishuoltopiirin ja sairaanhoitopiirin työntekijät	Muu	3

Taulukko 7. Erytishuolto- ja sairaanhoitopiirissä toimivat vastaajat.

Vastaajia on yhteensä 10. Kohtaan ”muu” kuuluvat työtehtävät olivat erityishuollon ohjaaja, psykologi ja kuntoutuksen suunnittelija. *Ryhmä on osa kehitysvammaisten kanssa työskentelevät -vastaajaluokkaa.*

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Erytisammattikoulu, asuntola	Ohjaaja	11

Taulukko 8. Erytisammattikoulussa ja kehitysvammaisten asuntolassa työskentelevät vastaajat.

Vastaajia on yhteensä 11. Vastaajista viisi työskenteli ohjaajana erityisammattikoulun asuntolassa, viisi ohjaajana ryhmäkodissa ja yksi ohjaajana erityisammattikoulussa. Vastaajia on ryhmässä

vähän. Ryhmää ei käsitellä erikseen vaan osana kehitysvammaisten kanssa työskentelevät -vastaajaluokkaa.

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Ensi- ja turvakoti	Ohjaaja	23

Taulukko 9. Ensi- ja turvakodissa työskentelevät vastaajat.

Vastaajista 23 työskenteli ohjaustehtävissä ensi- ja turvakodissa eri puolilla Suomea. Kyseessä on kartoituksen suurin yksittäinen vastaajaryhmä. Sen tuloksia esitellään teeman 1. ja 3. yhteydessä myös omiana osionaan (*ensi- ja turvakodin työntekijät -vastaajaryhmä*). *Vastaajaryhmä on osa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät -luokkaa.*

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Seurakunta	Diakoniatyöntekijä	12

Taulukko 10. Seurakunnissa diakoniatyön tehtävissä toimivat vastaajat.

Vastaajia oli tässä ryhmässä yhteensä 12. Vastaajien vähyden vuoksi ryhmän tuloksia ei esitellä erikseen lukuun ottamatta luvussa 4. olevia tuloksia perheiden kohtaamisesta. Työkuvan moninaisuuden vuoksi ryhmän tuloksia ei laitettu mukaan kahteen vastaajaluokkaan. *Vastaajat ovat mukana tuloksissa, jotka perustuvat kaikkiin vastauksiin.*

Työpaikka	Työtehtävä	Vastaajia
Muu	Sosiaalityöntekijä	2
Muu	Ohjaaja	3

Taulukko 11. Muut vastaajat.

Vastaajia oli tässä ryhmässä viisi. Vastaajat olivat yksittäisten työtahojen ja ammattien edustajia; perheneuvolan työntekijä, kaksi projektityöntekijää, perinnöllisyysklinikan perhehoitaja. Koska vastaajaryhmä ei selkeästi kuulu osaksi lasten ja perheiden tai kehitysvammaisten kanssa työskenteleviä, ne eivät ole mukana näissä luokissa. *Vastaajat ovat mukana tuloksissa, jotka perustuvat kaikkiin vastauksiin.*

4 PERHEIDEN KOHTAAMINEN

Kyselylomakkeessa teemaa lähestyttiin seuraavalla kysymyksellä:

Kysymys: Oletko työssäsi kohdannut projektityön kohderyhmään kuuluvia vanhempia? (alleviivaa)
kyllä perheiden lukumäärä
ei
en ole varma

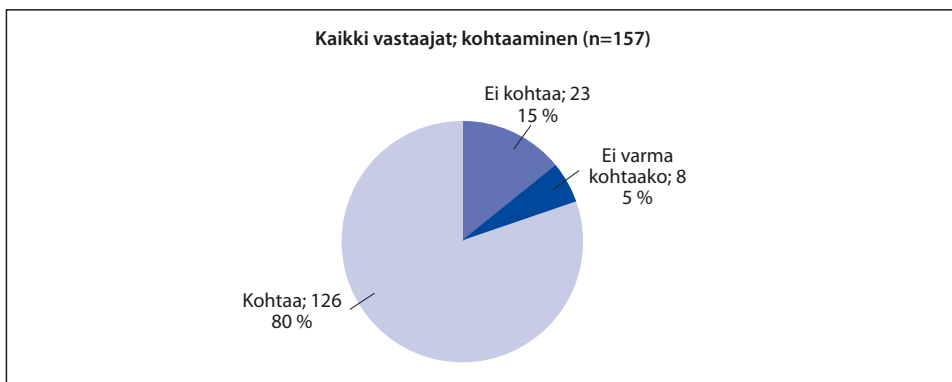
Jos valitsit ”en ole varma” -vaihtoehdon, kerro muutamalla lauseella, miksi päädyit siihen?

Esittelen kunkin vastaajaluokan- ja ryhmän tulokset erikseen analysoidessani teemaa. Esitetyt luvut ja prosentit ovat aina osuuksia käsiteltävänä olevasta vastaajaluokasta tai vastaajaryhmästä. Käsittelen vastaajaluokkia ja -ryhmiä tässä luvussa seuraavasti:

- Yleiskuva perheiden kohtaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin.
- Arviot kohdattujen perheiden määrästä perustuen kaikkiin vastauksiin sekä kunnan työtehtävissä toimivien vastaajien näkökulma teemaan.
- Arviot kohdattujen perheiden määrästä kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vastaajien sekä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivien vastaajien näkökulmasta.
- Arviot kohdattujen perheiden määrästä lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien sekä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien näkökulmasta. Eriksen kunnissa lastensuojelun työtehtävissä toimivien vastaajien sekä ensi- ja turvakodeissa toimivien vastaajien arviot kohdattujen perheiden määrästä.

Kartoituksessa ei ole tarkoitus vertailla eri vastaajaluokkien tai -ryhmien tuloksia. Tavoitteena on esitellä aineistosta saatuja tuloksia eri vastaajien näkökulmista.

4.1 Yleiskuva perheiden kohtaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin

Kuva 1. Yleiskuva perheiden kohtaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin.

Kaikkiaan 126 vastaajaa 157:stä kyselyyn vastanneesta (80 %), ilmoitti kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. 23 vastaajaa 15 %, ei ollut mielestään kohdannut tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia vanhempia. Kahdeksan vastaajaa ei ollut varma, onko kohdannut kohderyhmään kuuluvia vanhempia (5 %).

Kyselyssä pyydettiin selvittämään ”en ole varma” -vastausta. Seitsemän vastaajaa selitti, että vanhempia ei ollut diagnosoitu kehitysvammaisiksi. Työntekijä kuitenkin havaitsi asiakkaan toimintakyvyssä puutteita. Esimerkkeinä kommentit: *”vanhemmilla ei selvää kehitysvamma diagnoosia, havaittavissa heikkolahjaisuutta” ja ”vanhemman kognitiivisesta tasosta ei tietoa, mutta toiminnan taso viittaa kyseiseen vaikeuteen”.*

Yksi vastaaja ei ollut varma, kuuluivatko tietynlaiset vanhemmat kartoituksen piiriin. *”ADHD-äiti, ”hidas” äiti, ei diagnoosia; lasketaanko nämä ryhmään? Mielenterveysongelmista kärsiviä on paljon.”*

4.2 Perheiden määrän koodaaminen

Lomakkeen kohtaan ”perheiden lukumäärä” tuli monenlaisia vastauksia. Aineiston käsittely oli sen seurauksena haastavaa. Noin puolet vastauksista oli odotuksien mukaisia eli yksittäisiä numeroita. Niitä oli helppo käsitellä Excel-taulukossa.

Jälkikäteen ajateltuna on helppo ymmärtää, että toinen puoli vastauksista ei ollut yksittäisiä numeroita. Vastanneet työntekijät arvioivat kohdattujen perheiden määrää. Arvioksi voi olla vaikea antaa yksittäistä lukua. Aineistoa analysoidessani minun oli siis mietittävä, miten käsitellä kohdattujen perheiden määrää ilmaisevat vastaukset kuten *noin 5, 1-3, muutamia tai paljon*.

Halusin saada aineistosta esille, miten eri työpaikoissa toimivat vastaajat kokivat kohtaavansa työssään perheitä, joissa vanhemmalla on oppimisen vaikeus tai vamma. Ainoa ratkaisu oli käydä kyselykaavakkeen ensimmäiseen kysymykseen saatuja vastauksia läpi niin kauan, että yksittäisistä numeroista ja ilmaisuista alkoi muodostua erillisiä, suurempia kokonaisuuksia.

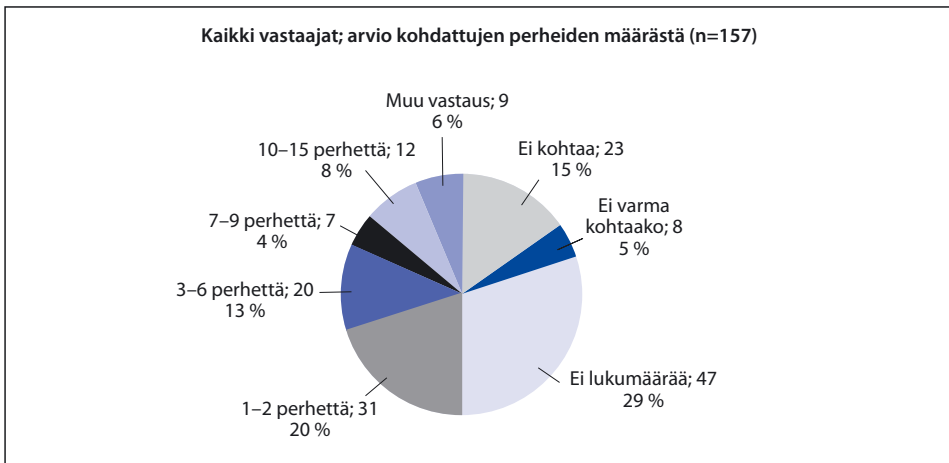
Analyysejä varten sain muodostettua kysymykseen saadusta aineistosta seuraavat luokat:

2. Ei ole varma, kohtaako perheitä
3. Kohtaa, ei arvioi lukumäärää
4. Arvio, kohtaa 1-2 perhettä
5. Arvio, kohtaa 3-6 perhettä
6. Arvio, kohtaa 7-9 perhettä
7. Arvio, kohtaa 10-15 perhettä
8. Muu vastaus, (muutamia, paljon, useita, 20-30 jne.)

Kyseisellä tavalla sain kaikki vastaukset osaksi jotakin luokkaa. Ainoaksi ongelmaksi muodostui kahden vastaajan arvio ”5-10 perhettä”. Ratkaisin tämän ottamalla lukujen 5-10 välistä ”keski-arvon” eli 7,5.

Kyseiset arviot ovat esillä ympyräkaavioissa, joissa esitellään kohdattujen perheiden määrää kunkin vastaajaluokan tai -ryhmän tuloksiin pohjautuen. Kaavion yhteydessä olevassa tekstissä arviot on yhdistelty. Arviot 1-2 sekä 3-6 perhettä käsitellään tekstissä yhdessä (1-6 perhettä). Samoin arviot 7-9 ja 10-15 perhettä on yhdistetty tekstiosuudessa (7-15 perhettä).

4.3 Kaikkien ja kunnan työtehtävissä toimivien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä

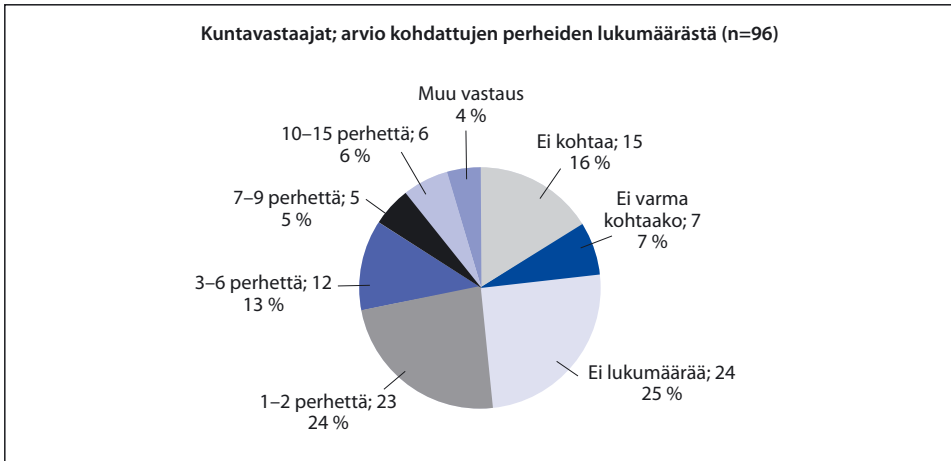

Kuva 2. Kaikkiin vastauksiin perustuva arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Noin 1/3 kartoitukseen osallistuneista, 47 vastaajaa (29 %), kertoi kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia, mutta ei arvioinut kohtaamiensa perheiden määrää. On varmaan useita syitä, miksi kyseinen kohta on jäänyt täyttämättä. Voi olla, että osalta vastaajista tämä kohta kyselylomakkeessa jäi yksinkertaisesti huomaamatta. Toinen selitys voi olla, että vastaajat jättivät kohdan tyhjäksi, koska määrän arvioiminen oli hankalaa. Monet vastaajat tekevät työtä, jossa kohdataan paljon asiakkaita. Vastaaminen olisi luultavasti ollut helpompaa, jos vastaajilla olisi ollut mahdollisuus valita annetuista vaihtoehdoista sopiva.

31 vastaajaa (20 %), ilmoitti kohtaavansa yhden, kaksi tai 1-2 perhettä. 20 vastaajan (13 %) ilmoittama määrä sopi tehtyyn arvioon 3-6 perhettä. Seitsemän vastausta (4 %) kuului arvioon 7-9 perhettä. Arvioon 10-15 perhettä sopi 12 vastausta (8 %). Yhdeksän vastausta kuului kohtaan muu. Näistä neljä vastausta oli *useita*, kaksi *muutamia* ja yksi *paljon*. Lisäksi vastauksina oli 20 ja 30 perhettä.

51 vastaajaa, 33 % kaikista vastaajista, kohtasi 1-6 perhettä. 19 vastaajaa, 12 % kaikista vastanneista, kohtasi 7-15 perhettä. Lisäksi ryhmässä muu oli 9 vastausta (6 % kaikista vastauksista), joissa ilmaistiin, että kohdattuja perheitä oli enemmän kuin 1-2. Kohdattujen perheiden määrää ei ilmoittanut 47 vastaajaa, 29 % kaikista vastanneista.

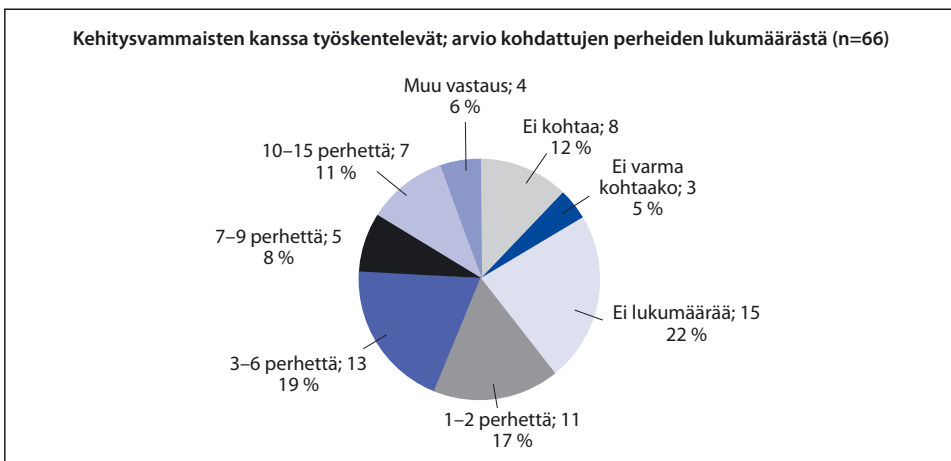

Kuva 3. Kuntien työtehtävissä toimivien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä.

74 kuntien työtehtävissä toimivaa vastaajaa arvio kohtaavansa työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia (77 % tästä vastaajaryhmästä). 15 vastaajaa koki, ettei kohtaa työssään kohderyhmään sopivia perheitä (16 % vastaajaryhmästä). Seitsemän kuntien työtehtävissä toimivaa vastaajaa oli epävarma asian suhteen (7 %).

35 vastaajaa arvio kohtaavansa 1-6 perhettä, (37 % vastaajaryhmästä). 11 vastaajaa arvioi kohtaavansa 7-15 perhettä (11 %). Lisäksi muina vastauksina oli kaksi muutamia sekä yksittäiset paljon ja useita. 24 vastaajaa ilmoitti kohtaavansa perheitä, mutta ei maininnut perheiden määrää, (25 % vastaajaryhmästä).

4.4 Vastaajaluokka kehitysvammaisten kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä

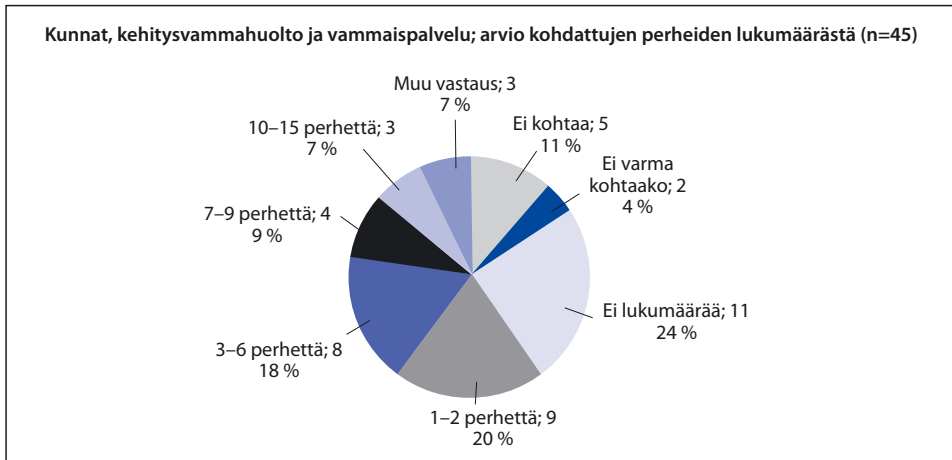

Kuva 4. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Kehitysvammaisten kanssa työskenteli 66 vastaajaa. Heistä 55 kpl eli 87 % kertoi kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Kyseisiä perheitä ei mielestään työssään kohdannut kahdeksan vastaajaa (12 %). Kolme vastaajaa oli asian suhteen epävarma.

24 vastaajaa eli 36 % vastaajaluokasta kohtasi arvionsa mukaan 1–6 perhettä. 12 vastaajaa, 19 %, ilmoitti kohtaavansa 7–15 perhettä. Kohdattujen perheiden määrää ei arvioinut 15 vastaajaa eli 22 % vastaajaluokasta.

Muita vastauksia oli neljä. Näitä olivat yksittäiset maininnat *muutamia, paljon, useita* ja *20 perhettä*.

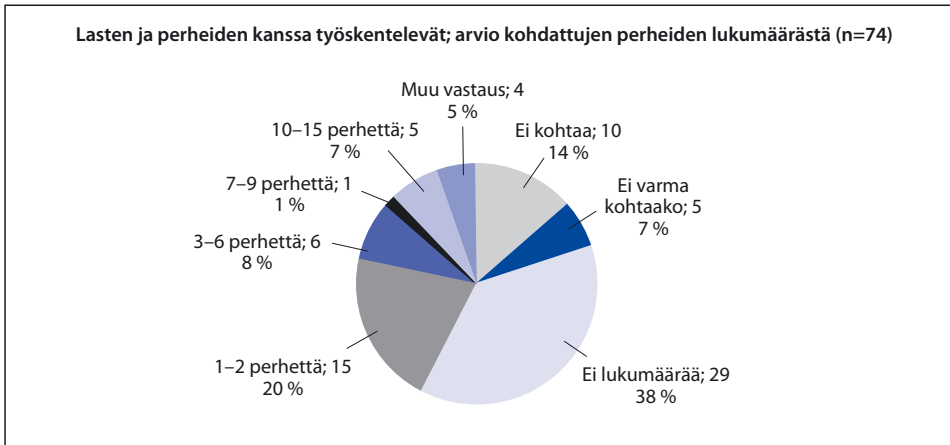

Kuva 5. Vastaajaryhmä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat; arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Kuntien kehitysvammaisten erityishuollossa ja vammaispalveluissa työskenteli 45 vastaajaa. Heistä viisi, eli 11 % tästä vastaajaryhmästä, ei näkemyksensä mukaan kohdannut perheitä, joissa vanhemmalla on oppimisen vamma tai vaikeus. Kaksi vastaajaa ei ollut varma, kohtasiko kohde-ryhmään sopivia perheitä. 38 vastaajaa eli 85 % kertoi kohtaavansa kyseisiä perheitä.

17 vastaajaa, 44 % tästä vastaajaryhmästä, kohtasi 1–6 perhettä. Seitsemän vastaajaa arvioi kohtaavansa 7–15 perhettä (16 % vastaajaryhmästä). Ryhmässä muu olevat sanalliset ilmaisut olivat *muutamia, paljon* ja *useita*. 11 vastaajaa, 24 % tästä vastaajaryhmästä ei arvioinut kohdattujen perheiden määrää.

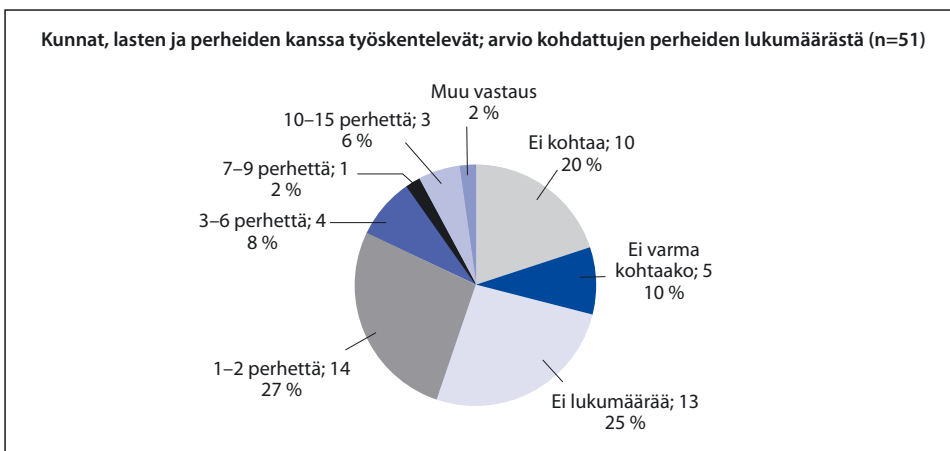
4.5 Vastaajaluokka lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä

Kuva 6. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Kartoitukseen osallistuneista vastaajista 74 työskenteli lasten ja perheiden kanssa. 59 vastaajaa, 89 % vastaajaluokasta, kohtasi näkemyksensä mukaan työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Kymmenen vastaajaa (14 %) ei kokenut kohtaavansa kyseisiä perheitä työssään. Viisi vastaajaa oli asian suhteen epävarma.

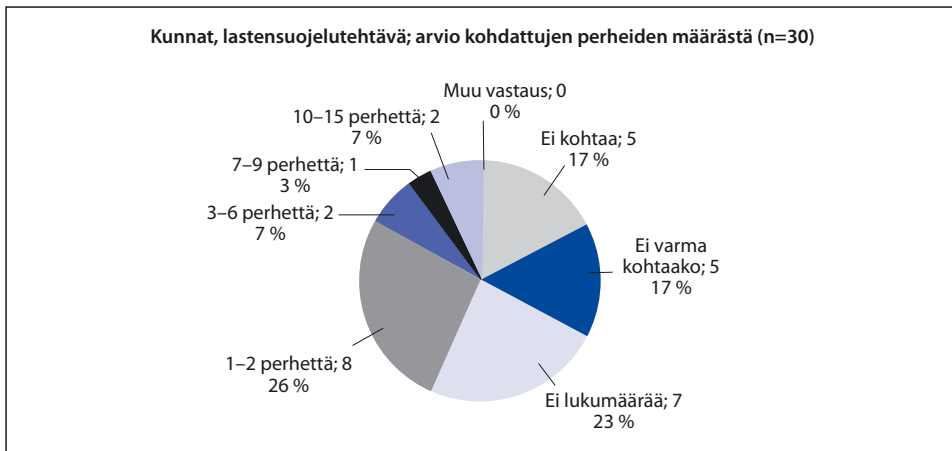
21 vastaajaa (28% vastaajaluokasta) arvioi kohtaavansa 1-6 perhettä. 7-15 perhettä kohtasi seitsemän vastaajaa, 9 % vastaajaluokasta. Muita vastauksia oli neljä. Kolme vastaajaa ilmoitti kohtaavansa useita ja yksi *muutamia* kohderyhmään sopivia perheitä. 29 vastaajaa, 38 %, ei arvioinut kohtaamiensa perheiden määrää.

Kuva 7. Vastaajaryhmä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Lasten ja perheiden kanssa kuntien työtehtävissä työskenteli 51 vastaajaa. 36 vastaajaa kohtasi mielestään perheitä, joissa vanhemmalla oli kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa, 70 % vastaajaryhmästä. Kymmenen vastaajaa ei mielestään ollut kohdannut kohderyhmään sopivia perheitä (20 %). Viisi vastaajaa oli kohtaamisen suhteen epävarma (10 %).

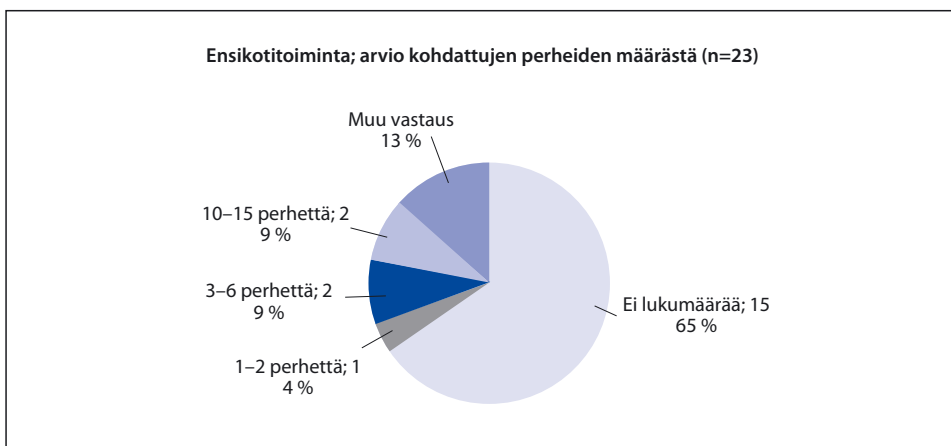
Ryhmän vastaajista 18 arvioi kohtaavansa 1–6 perhettä (35 % vastaajaryhmästä). Neljä vastaajaa (10 %) arveli kohtaavansa 7–15 perhettä. Muu vastaus oli sanallinen *muutamia*. Perheiden määrää ei ilmoittanut 13 ryhmän vastaajaa (25 %).

Kuva 8. Vastaajaryhmä kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat vastaajat; arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Kuntien lastensuojelutehtävissä toimivista vastaajista 20 ilmoitti kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia (66 % vastaajaryhmästä). Viisi vastaajaa ilmoitti, ettei kohtaa kohderyhmään kuuluvia perheitä (17 % vastaajaryhmästä). Samoin viisi vastaajaa oli perheiden kohtaamisen suhteen epävarma (17 %). Ne viisi vastaajaa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajaluokasta, jotka olivat epävarmoja perheiden kohtaamisesta, ovat tästä vastaajaryhmästä. Epävarmoja perheiden kohtaamisen suhteen olivat ryhmän kolme sosiaalityöntekijää ja kaksi perhetyöntekijää.

Kymmenen vastaajaa arvioi kohtaavansa 1–6 perhettä (33 %). Kolme vastaajaa (10 %) arveli kohtaavansa 7–15 perhettä. Muita vastauksia ei ollut. Seitsemän perhettä kohtaavaa vastaajaa ei ilmoittanut perheiden määrää (23 % vastaajaryhmästä).

Kuva 9. Ensi- ja turvakodin työntekijät -vastaajaryhmä; arvio kohdattujen perheiden määrästä.

Kaikki kyselyyn vastanneet ensikotien työntekijät kohtasivat perheitä, joissa vanhemmalla oli kehitysvamma tai merkittäviä ongelmia oppimisessa. Kolme vastaajaa kertoi kohtaavansa 1–6 perhettä ja kaksi vastaajaa 10–15 perhettä. Ne kolme vastaajaa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajaluokasta, jotka ilmoittivat kohtaavansa useita perheitä, ovat tästä vastaajaryhmästä. 15 vastaajaa, 65% vastaajaryhmästä, ei kommentoinut kohdattujen perheiden määrää.

4.6 Diakoniatyöntekijät ja ryhmä muu; arvio kohdattujen perheiden määrästä

Diakoniatyöntekijät-ryhmä ja muut vastaajat -ryhmä eivät ole osana mitään luokkaa. Tässä näiden kahden ryhmän tulokset käydään läpi lomakkeen ensimmäisen kysymyksen, perheiden kohtaamisen, osalta. Muiden teemojen yhteydessä ryhmien tulokset ovat osana kaikkiin vastauksiin perustuvia tuloksia.

Vastanneista diakoniatyöntekijöistä viisi ilmoitti, ettei kohtaa kohderyhmään kuuluvia perheitä. Viisi vastaajaa kertoi kohtaavansa perheitä. Kaksi näistä kertoi kohtaavansa yhden perheen ja kaksi työntekijää kaksi perhettä. Yksi ilmoitti, että kohtaa 5–10 kohderyhmään kuuluvaa perhettä. Yksi vastaaja ei ilmoittanut perheiden määrää. Ryhmässä kukaan ei ollut perheiden kohtaamisesta epävarma. Muita vastauksia ei ollut.

Kaikki ryhmän ”muut vastaajat” olivat mielestään kohdanneet kohderyhmään sopivia perheitä työssään. Kolme ei mainitse kohdattujen perheiden määrää. Yksi vastaajista kertoi kohtaavansa työssään neljä perhettä ja yksi 30 perhettä.

4.7 Pohdintaa tuloksista

Enemmistö vastaajista kaikissa vastaajaryhmissä koki kohtaavansa työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä ongelmia oppimisessa. Kokemus perheiden kohtaamisesta vaihteli vastaajaryhmien välillä 66:sta 100 prosenttiin.

Seitsemän kaikista perheiden kohtaamisesta epävarmoista vastaajista (8) työskenteli kunnan tehtävissä. Eniten perheiden kohtaamisesta epävarmoja oli kunnissa lastensuojelutyötä tekevissä vastaajissa. Viisi vastaajaa 30:stä ei ollut varma, kohtasiko työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa.

Merkittävää tuloksissa mielestäni on se, että lastensuojelutyötä tekevät ensikotien työntekijät kertoivat kaikki kohtaavansa kartoituksen kohderyhmään kuuluvia perheitä. Toisaalta ensikotien

vastaajaryhmässä oli eniten niitä, jotka eivät arvioineet kohdattujen perheiden määrää (15 vastaajaa 23:sta).

Ensikoti tuottaa palveluna lastensuojelua, jota kunnat ostavat erityisen tuen tarpeessa oleville perheille. Ensikodissa työskennellään viikkoja saman perheen kanssa. Vanhemmat saavat ensikodin työntekijöiltä tehostettua ohjausta ja opetusta lapsen hoidossa. Henkilökunta arvioi ja seuraa vanhempien toimintaa lapsen kanssa ja vanhemmuuden taitojen kehittymistä. Ensikodin työntekijät havaitsivat luultavasti vanhemman toimintakyvyn puutokset intensiivisellä kuntoutusjaksolla nopeammin kuin perheen kotikunnan työntekijä, joka tapaa perhettä pari kertaa viikossa muutaman tunnin ajan.

Toisaalta ensikodin työntekijöiden huomaama vanhemman tuentarve voi jäädä epämääräiseksi havainnoksi. Työntekijät eivät voi nimetä vanhemman kehitysvammaa tai oppimisen vaikeutta, jollei vanhempi itse tai lähettävä taho siitä kerro. Perheiden lukumäärän arvioiminen kyselylomakkeessa saattoi siksi olla vaikeaa.

Sekä kunnissa lastensuojelun työtehtävissä toimivien epävarmuus että ensikotityöntekijöiden 100 % kokemus perheiden kohtaamisesta herättää pohdintaa. Kuntien lastensuojelun tehtävissä toimivien epävarmuus perheiden kohtaamisesta voi kertoa mielestäni siitä, että on vaikea ottaa vanhemman kanssa puheeksi mahdollista oppimisen ja ymmärtämisen ongelmaa. Jos aihe on vaikea ottaa vanhemman kanssa puheeksi, kyetäänkö perheen tukitoimissa huomioimaan vanhemman erityinen tuen tarve?

Tuloksien perusteella voi mielestäni päätellä, että moni perhe, jossa vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa, saa tukea ensikodissa tai vastaavassa paikassa. Ensikotijakso merkitsee, että perhe on poissa kotoa ja usein myös kotikunnasta. Kykenevätkö ensikodin työntekijät välittämään tiedon havaitsemistaan vanhemman tuentarpeista jatkossa perheen tukemisesta huolehtiville kotikunnan lastensuojelun työntekijöille? Entä opastetaanko ensikodissa vanhempia vaatimaan tukea oma tuentarpeensa huomioiden? Jos vanhemmat eivät tiedä, onko heillä oppimisen vammaa tai vaikeutta, rohkaistaanko heitä hakeutumaan jatkotutkimuksiin ja esimerkiksi kehitysvammahuollon palveluihin?

Jatkotutkimusta ajatellen seurakunnan diakoniatyöntekijät ovat mielenkiintoinen ryhmä. Kolme Enemmän otetta ja osallisuutta -projektissa mukana olevaa vanhempaa on kokenut seurakunnan diakoniatyöntekijöiltä saamaansa tuen merkittävänä. Keskusteluapua saaneet vanhemmat ovat kuvanneet, että diakoniatyöntekijä oli ”heitä varten”. Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että joku oli kiinnostunut heidän selviytymisestään ja jaksamisestaan eikä vain lapsen tilanteesta.

Lisäksi useampi projektissa mukana olevista perheistä on saanut seurakunnan diakoniatyöltä pientä rahallista avustusta. Vaikka summat ovat pieniä, 20 eurosta 100 euroon, ne on koettu merkittäviksi talouksissa, joissa toimeentulo perustuu vuodesta vuoteen työkyvyttömyyseläkkeeseen tai perustyöttömyyspäivärahaan.

5 PERHEIDEN TUEN TARVE TYÖNTEKIJÖIDEN NÄKÖKULMASTA

Lomakkeen kysymys:

2. PERHEIDEN TUEN TARVE

*Millaista tukea tapaamanne perheet tarvitsevat
(esim. lomakkeiden täyttö, lasten kasvatus, arjen rutiinit)*

Tässä osiossa käsittelemme vastaajien käsitystä kohtaamiensa perheiden tuen tarpeista, kun perheen vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa. Perheiden tuen tarve-kysymykseen tullut aineisto analysoitiin ryhmittelemällä vastaajien mainintoja aihepiirien mukaan. Aihepiirit muodostettiin lukemalla kysymykseen saatua aineistoa niin monta kertaa, että erillisistä vastauksista alkoi muodostua kokonaisuuksia.

Joihtakin vastaajilta saattoi tulla kymmenen erilaista mainintaa kohtaamiensa perheiden tarvitsemasta tuesta. Jotkut vastaajat olivat laittaneet vain yhden tuen tarvetta kuvaavan maininnan. Jokaisen vastaajan perheiden tarvitsemaan tukeen liittyvä maininta kirjattiin omaan aihepiiriinsä, oli niitä sitten vain yksi tai monia. Yhteensä kirjattuja mainintoja kertyi 417.

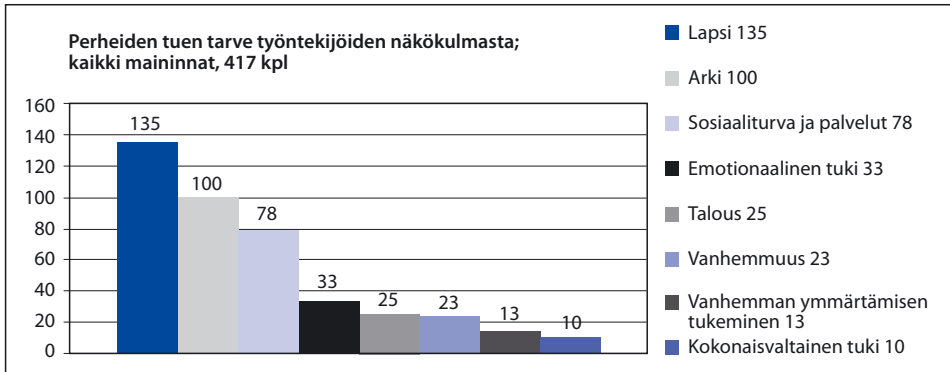
Vastaajat saivat vastata kysymykseen vapaasti haluamallaan tavalla. Vastaukset olivat hyvin monenlaisia. Osa vastauksista oli laaja-alaisia ja yleisiä kuten *lähityöntekijän tuki kaikessa kasvatukseen liittyvässä tai lapsiperheen arki*. Vastauksissa kuvattiin myös hyvin rajattuja ja yksilöityjä tuen tarpeita kuten *koulu ja läksyt tai lomakkeiden täyttäminen*. Myös vähän erityisempiä perheen tuen tarpeita löytyi kuten *lemmikkieläinten pito ja hoito ja monimuotoinen auttaminen lapsen leirin onnistumisessa*.

Käytän sanaa ”aihepiiri” kahdeksasta aineiston perusteella tekemistäni asiakokonaisuudesta. Luomani aihepiirit ovat: lapsi, arki, sosiaaliturva ja palvelut, emotionaalinen tuki, raha- ja talousasiat, vanhemmuus, vanhemman ymmärtämisen tukeminen ja kokonaisvaltainen tuki. Aihepiirien sisällä ryhmittelemme samankaltaisia asioita ”teemoiksi”. Esimerkiksi aihepiiriin ”lapsi” liittyy teema ”kasvatus”.

Esittelen seuraavaksi, mihin kartoitukseen osallistuneiden vastaajien mielestä heidän kohtaamansa perheet tarvitsivat tukea. Aluksi annan kokonaiskuvan kaikista aihepiireistä ja mainintojen määrästä kussakin aihepiirissä. Sen jälkeen esittelen tarkemmin kutakin aihepiiriä ja sen sisältämiä teemoja.

Aihepiireihin liittyvien teemojen määrä vaihtelee. Käsittelemme kolme ensimmäistä isompaa aihepiiriä omissa luvuissaan. Viiden pienemmän aihepiirin käsittelyn olen yhdistänyt kahteen lukuun.

5.1 Kokonaiskuva perheiden tuen tarpeesta kartoituksen perusteella

Kuva 10. Perheiden tuen tarve työntekijöiden näkökulmasta.

Eniten vastaajien kohtaamat perheet, joissa vanhemmilla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta, tarvitsevat vastanneiden mielestä tukea lapseen liittyvissä asioissa. Aihepiiriin liittyviä mainintoja oli yhteensä 135. Toiseksi aihepiiriksi vastauksista nousi perheiden tarvitsema tuki arkeen. Aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 100. Kolmanneksi vastaajien mielestä perheiden vanhemmat tarvitsevat tukea saadakseen perheelle kuuluvan sosiaaliturvan, tukimuodot ja palvelut. Tähän aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 78.

Neljänneksi vastaajien kohtaamien perheiden tuen tarpeeksi aineistosta nousi vanhempien tarvitsema emotionaalinen tuki, 33 mainintaa. Viidenneksi aihepiiriksi muodostui perheiden tarvitsema tuki talousasioihin, 25 mainintaa. Kuudes aihepiiri oli vanhemmuuden tukeminen. Tähän liittyi 23 mainintaa. Seitsemäs aihepiiri oli vanhemman tarvitsema tuki erilaisten asioiden ymmärtämiseen. Tähän liittyi 13 mainintaa. Kahdeksas aihepiiri muodostui vastauksista, joissa kohdattujen perheiden ja vanhempien katsottiin tarvitsevan kokonaisvaltaista tukea. Aihepiiriin liittyi mainintoja oli 10.

5.2 Perheiden lapsen liittyvä tuen tarve

Teemat	Mainintojen määrä
Kasvatus	61
Lastenhoito	25
Lapsen tarpeiden huomiointi	25
Lapsen arki	13
Rajat ja säännöt	11
Yhteensä	135

Taulukko 12. Perheiden tuen tarve; lapsen liittyvät teemat.

Aihepiiri ”perheiden tuen tarve lapsen liittyvissä asioissa” koostuu teemoista: kasvatus, lastenhoito, lapsen tarpeiden huomiointi, lapsen arki sekä rajat ja säännöt. Suurimmaksi teemaksi nousi kasvatus, johon kuului 61 mainintaa. Yleensä vastaajat käyttivät ilmaisia *lapsen* tai *lasten kasvatus* tai pelkkä *kasvatus*. Teemaan kuului myös muita kasvatusta kuvaavia ilmaisia kuten *apua lapsen kasvatukseen, kasvatuskysymykset ja kasvatukselliset asiat*.

Teemaan ”lastenhoito” kuului 25 mainintaa. Erotin lastenhoidon omaksi teemakseen, vaikka se mainittiin monesti kasvatus-teeman yhteydessä. Osa vastaajista, kuten ensikodissa työskentelevät, tekivät töitä perheiden kanssa, joissa oli vauva tai pieni lapsi. Heidän vastauksissaan lastenhoito tai vauvanhoito mainittiin omana erillisenä teemanaan. Yleisimmin teemaa ilmaistiin sanoilla *lastenhoito* tai *vauvan hoito*. Lisäksi esimerkkeinä teeman liittyvistä maininnoista *vauvan hoito/käsittely, lapsen kokonaisvaltaisen hoidon opastaminen ja huolenpito lapsesta*.

Lapsen tarpeiden huomiointi -teemaan kuului 25 mainintaa. Mainintana käytettiin yleisimmin ilmausta *lapsen tarpeet*. Lisäksi vastaajat käyttivät teemasta ilmaisia *lapsen tarpeiden asettaminen etusijalle ja asioiden näkeminen lapsen näkökulmasta*. Teemaan on sisällytetty myös vastaajien maininnat *lapsen hygienia* (viisi mainintaa), *turvallisuus* (kaksi mainintaa) ja yksittäiset maininnat: *virikkeet, ravitseminen ja vuorovaikutus*.

Lapsen arki -teema (13 mainintaa) koostui kouluun ja päivähoitoon liittyvistä maininnoista (seitsemän mainintaa). Lisäksi perheet tarvitsivat tukea läksyjen teossa, nukkumaanmenoaikojen harjoittelussa ja lapsen kuntoutuksessa. Näissä oli kussakin kaksi mainintaa.

Rajat ja säännöt -teema sisälsi 11 mainintaa. Yleensä vastaajat käyttivät ilmaisia *säännöt ja rajat*. Lisäksi kaksi vastaajaa käytti ilmaisua *kuri*. Eräs vastaaja kuvasi teemaa sanoin ”mitä saa tehdä, mitä ei”.

5.3 Perheiden arkeen liittyvä tuen tarve

Teemat	Mainintojen määrä
Arjen rutiinit	53
Arjen hallinta	34
Konkreettinen tuki	9
Elämäntaidot	4
Yhteensä	100

Taulukko 13. Perheiden tuen tarve; arkeen liittyvät teemat.

Perheiden arkeen liittyvä tuen tarve -aihepiiri muodostui teemoista arjen rutiinit, arjen hallinta, konkreettinen tuki ja elämäntaidot. Suurimmaksi teemaksi nousi arjen rutiinit, johon kuului 53 mainintaa. Vastaajat käyttivät ilmaisia arjen *rutiinit* tai pelkkä *arki*.

Erotin arjen hallintaa kuvaavat maininnat (34 kpl) omaksi teemakseen. Ne olisivat olleet myös luonteva osa arjen rutiinit -teemaa. Tähän teemaan kuului kuitenkin jo 53 mainintaa. Monet vastaajat käyttivät ilmaisua *arjen hallinta*. Lisäksi teemaa kuvattiin mm. ilmaisuilla *arjen haasteet ja ongelmat, aikatauluissa pysyminen ja arkirytm*i. Arjen hallintaan liitin myös ruokaan ja ruuanlaittoon liittyvät maininnat (5 kpl) ja yksittäiset maininnat: *kauppa-asiat ja käytännön asiat*.

Teema ”perheiden tarvitsema konkreettinen tuki” sisältää vastaajien maininnat *kotiapu, perheyö, lastenhoitoapu, konkreettinen tuki*, (kussakin kaksi mainintaa) sekä *läksyissä auttaminen ja valvonta* (yksi maininta). Teema ”elämän taidot” (4 mainintaa) tarkoittaa vanhempien tarvitsemaa tukea elämäntaidoissa (kaksi mainintaa) ja ongelmien ratkaisussa (kaksi mainintaa).

5.4 Perheiden sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvä tuen tarve

Teemat	Mainintojen määrä
Lomakkeiden täyttö	38
Palveluihin ohjaaminen	14
Sosiaaliturva ja etuisuudet	14
Neuvonta	8
Käyttäytyminen	4
Yhteensä	78

Taulukko 14. Perheiden tuen tarve; sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvät teemat.

Aihepiiri ”perheiden tuen tarve sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyen” koostuu teemoista: lomakkeiden täyttö, palveluihin ohjaaminen, sosiaaliturva ja etuisuudet, neuvonta ja käyttäytyminen. Suurin teema oli lomakkeiden täyttöön tarvittava tuki, jonka 38 vastaaja mainitsi. Vastaajat käyttivät ilmaisia *lomakkeet ja hakemukset* tai *lomakkeiden ja hakemusten täyttö*.

Palveluihin ohjaamiseen kuului 14 mainintaa. Vastaajien mukaan vanhemmat tarvitsivat tukea, että he osasivat mennä oikeaan paikkaan, esimerkiksi Kelaan tai terveyskeskukseen, hakemaan perheelle kuuluvia palveluita. Sosiaaliturva ja etuisuudet -teemaan kuului 14 mainintaa. Ilmaisuina käytettiin joko edellä mainittua tai *etuisuuksien ja tukien haku*.

Neuvonta-teemaan kuuluu kahdeksan mainintaa, jotka selkeästi viittasivat kyseiseen toimintaan, esimerkiksi *palveluohjaus ja neuvontatyö*. Pienin teema muodostuu maininnoista (4 kpl), joissa todetaan vanhempien tarvitsevan tukea virastoissa käyttäytymiseen (kaksi mainintaa) tai yhteistyöhön koulun kanssa (kaksi mainintaa).

5.5 Vanhempien tarve emotionaaliseen tukeen ja perheen tarvitsema tuki raha- ja talousasioissa

Teemat	Mainintojen määrä
Psyykkinen tukeminen	24
Keskustelu ja kuuntelu	9
Yhteensä	33

Taulukko 15. Perheiden tuen tarve; emotionaaliseen tukeen liittyvät teemat.

Vanhempien tarve emotionaaliseen tukeen -aihepiiri muodostuu kahdesta teemasta: psyykkinen tukeminen sekä keskustelu ja kuuntelu. Aineistossa oli 24 vanhempien psyykkiseen tukemiseen liittyvää mainintaa. Maininnoista sai usein selville, mihin asiaan vanhempi tarvitsi vastaajan mielestä psyykkistä tukea.

Kuusi vastaajaa totesi, että vanhemmat tarvitsivat psyykkistä tukemista parisuhteeseen liittyvissä asioissa. Neljän vastaajan mukaan vanhemmat tarvitsevat tukea oman hoidon, tuen tarpeen tai vammansa ymmärtämiseen, esimerkiksi *vanhemman oman hoidon tarpeen mietintä*. Kaksi vastaajaa kertoi, että vanhempia piti motivoida tuen vastaanottamiseen: *tukea, että voi hyväksyä annetun tuen*. Kaksi vastaajaa mainitsi vanhemman tarvitsevan tukea asioiden realisointiin. Lisäksi aineistossa oli teemaan liittyviä yksittäisiä mainintoja kuten *ohjaus tunteiden*

hallintaan ja tuki yhteisössä selviytymiseen.

Teema ”kuuntelu ja keskustelu” olisi voinut olla osa psyykkinen tukeminen -teemaa. Kyseinen teema oli kuitenkin melko hajanainen kokonaisuus, jossa mainittiin erilaisia vanhemman psyykkisen tuen tarpeita. Aineistossa oli yhdeksän vastaajaa, jotka mainitsivat vanhempien tarvitsevan selkeästi *kuuntelijaa ja/tai keskusteluapua*. Yksittäinen vastaaja kuvasi, millaista keskusteluapua vanhemmat tarvitsivat: *perinnöllisyystiedon sulattelu/ tiedon merkitys perheelle, terveiden sisarusten asema*.

Teemat	Mainintojen määrä
Tukea raha- ja talousasioissa	20
Taloudellinen tuki	5
Yhteensä	25

Taulukko 16. Perheiden tuen tarve; talous- ja raha-asioihin liittyvät teemat.

Perheen tarvitsema tuki raha- ja talousasioissa -aihepiiri koostuu kahdesta teemasta: tukeminen raha- ja talousasioissa sekä taloudellinen tuki. Raha- ja talousasioihin viittasi aineistossa 25 vastaajaa.

Ensimmäisen teeman yhteydessä vastaajat (20 kpl) ilmaisivat vanhempien tarvitsevan tukea, jotta he osaisivat hoitaa perheen rahataloutta. Vastaajat käyttivät esimerkiksi ilmaisuja *rahankäyttö ja talousasioiden hoito*. Eräs vastaajista ilmaisi vanhemman tuen tarvetta seuraavasti: *kykenevyys rahakäyttöön, jonkun on rajattava minkä verran*.

Toiseen teemaan keräsin maininnat, jotka viittasivat siihen, että perhe tarvitsi rahallista apua. Viisi vastaajaa ilmaisi perheiden tarvitsevan selkeästi taloudellista tukea.

5.6 Tukea vanhemmalle vanhemmuuteen ja ymmärtämiseen sekä kokonaisvaltainen tuen tarve

Teemat	Mainintojen määrä
Vanhemmuuden tukeminen	10
Vanhempien jaksaminen	7
Rooli ja tehtävä	6
Yhteensä	23

Taulukko 17. Perheiden tuen tarve; vanhemmuuteen liittyvät teemat.

Tukea vanhemmuuteen -aihepiiri muodostuu kolmesta teemasta: vanhemmuuden tukeminen, vanhempien jaksaminen sekä rooli ja tehtävä. Aineistossa oli 23 vanhemmuuteen liittyvää mainintaa.

Ensimmäiseen teemaan ”vanhemmuuden tukeminen” kuului kymmenen mainintaa. Vastaajat käyttivät ilmaisuja *vanhemmuuden tukeminen tai tukeminen vanhemmuuteen*. Seitsemän vastaajaa mainitsi toisen teeman, vanhempien jaksamisen tukemisen.

Kuusi mainintaa kuului teemaan ”rooli ja tehtävä”. Kaksi vastaajaa koki vanhemman tarvitsevan tukea rooliinsa. Lisäksi teemaan kuului yksittäisiä vastauksia kuten *vanhemman vastuun ja velvollisuuksien ymmärtäminen*.

Vanhemman ymmärtämisen tukeminen -aihepiiriin kuului 13 mainintaa. Aihepiiristä ei muodostunut selkeästi isompia, erillisiä teemoja. Viisi mainintaa kuvasi vanhempien tarvetta selkeään kieleen ja keskusteluun. Vastaajat kokivat, että vanhemmille piti selvittää asiat hyvin selkeästi ja konkreettisesti. Eräs vastaaja kuvasi vanhemman tarvitsevan *selkokeskustelua yhteisistä lapsia koskevista asioista*.

Kaksi vastaajaa kertoi selventäneensä vanhemmille perhettä koskevissa palaverissa käsiteltyjä asioita. Kaksi vastaajaa oli selventänyt vanhemmille sosiaali- ja terveydenhuolto-organisaation toimintaa. Lisäksi aineistossa oli yksittäisiä mainintoja esimerkiksi lapsen diagnoosin ja kuntoutussuunnitelman selventämisestä.

Kokonaisvaltainen tuki -teemaan kuuluivat vastaajien maininnat (10 kpl), joissa kuvattiin perheiden tuen tarpeen olevan suurta. Perheiden tuen tarvetta ei tarkemmin määritelty. Kaksi vastaajaa ilmaisi, että työssä kohdattu perhe oli *täysin tuettava*. Tämän lisäksi kaksi vastaajaa kertoi perheen tarvitsevan työntekijän tukea kaikissa arjen asioissa. Perheen suurta tuen tarvetta kuvattiin vastauksissa myös adjektiiveilla *laaja-alainen* ja *kaikenkattava*.

5.7 Pohdintaa tuloksista

Olisi ollut kiinnostavaa tietää, miten eri työpaikoissa ja eri työtehtävissä toimivat näkivät kohtaamiensa perheiden tuen tarpeen. Teemaa ei kuitenkaan ollut mahdollista käsitellä käytössä olevan ajan puitteissa sillä tavoin. Tuen tarvetta kuvaavat maininnat vain kerättiin kaikista lomakkeista, ryhmiteltiin aihepiireihin ja niiden sisällä teemoihin.

Useissa vastauksissa mainittiin jokin kysymyksen esimerkissä olevista perheiden tuen tarpeista (lomakkeiden täyttö, lasten kasvatusta tai arjen rutiinit). Näihin teemoihin liittyviä mainintoja oli 152 kpl, kun tuen tarpeisiin liittyviä mainintoja oli yhteensä 417 kpl. On mahdollista, että vastaajan oli helppo laittaa vastaukseksi esillä ollut asia tai jokin sitä vastaava. Toisaalta voi olla, että kysymyslomakkeeseen valitut esimerkit olivat vastaajan mielestä perheen tuen tarvetta kuvaavia.

Aila Kantojärven tutkimuksessa (2009) haastatellut vanhemmat kokivat merkittäväksi perheen arkea haittaavaksi tekijäksi taloudellisen tiukkuuden tai jopa rahattomuuden. Tässä työntekijöille suunnatussa kartoituksessa perheiden taloudellinen tuen tarve ei noussut esille. Tuen tarpeen talous- ja raha-asioissa mainitsi 25 vastaajaa. Näistä vain viisi vastaajaa mainitsi, että perhe tarvitsi taloudellista tukea. Toinen aihepiiriin liittyvä teema sisälsi mainintoja, joissa viitattiin vanhempien tarvitsevan tukea perheen raha- ja talousasioiden hoitamiseen.

Toisaalta perheen tarve taloudelliseen tukeen on voinut sisältyä johonkin muuhun aihepiiriin ja teemaan. Esimerkiksi aihepiiri ”sosiaaliturva ja palvelut” voi hyvin sisältää perheen taloudelliseen tuen tarpeeseen liittyviä asioita. Vanhempien kanssa täytetyt lomakkeet ovat esimerkiksi saattaneet liittyä toimeentulotukeen tai muuhun perheelle kuuluvaan taloudelliseen tukimuotoon.

6 VASTAAJIEN KOKEMUS PERHEIDEN TUEN TARPEISIIN VASTAAMISESTA

Lomakkeessa teemaan liittyi seuraava kysymys:

1. TUEN TARPEISIIN VASTAAMINEN

3.1 Oletko voinut vastata perheiden tuen tarpeisiin?
(alleviivaa mielestäsi sopivin vaihtoehto)

aina yleensä joskus en ole voinut

Kerro, miksi päädyit valitsemaasi vaihtoehtoon (esimerkiksi olen varannut enemmän aikaa perheille ja käyttänyt hyvin selkeää kieltä)?

Tässä osiossa käsitelen vastaajien kokemusta perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta, kun vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa. Lomakkeessa kysymys oli moniosainen. Tässä julkaisussa käsitelen siitä strukturoidun kysymyksen ja sitä täydentävän vapaasti vastattavan osion.

Strukturoidulla kysymyksellä saatu aineisto tallennettiin Excel-muotoon. Vapaasti täytettävän osion aineistoa käsiteltiin edellisestä luvusta tuttuun tapaan. Aineistoa luettiin läpi niin monta kertaa, että erillisistä vastauksista alkoi muodostua aihepiirejä.

Jotkut vastaajat selittivät vapaasti täytettävässä osuudessa monilla seikoilla valitsemaansa vaihtoehtoa. Useimmat vastaajat olivat laittaneet vain yhden tai kaksi valintaansa selittävää tekijää. Jotkut vastaajat taas olivat tehneet valintaosuuden, mutta jättäneet vapaasti vastattavan osuuden kokonaan täyttämättä. Yhteensä valittua vaihtoehtoa selittäviä mainintoja kertyi 203.

Aineistosta hahmottui kaksi aihepiiriä, myönteiset ja kielteiset selittäjät, joilla työntekijät kuvasivat kokemustaan perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta. Myönteiseen aihepiiriin kuului 137 selittäjää ja kielteiseen 66 selittäjää. Sama vastaaja saattoi tuoda valitsemaansa vaihtoehdon kohdalla esille sekä myönteisiä että kielteisiä selittäjiä. Esimerkkinä erään kartoitukseen osallistuneen työntekijän vastaus, jolla hän selitti valitsemaansa vaihtoehtoa ”yleensä”: *Varaan aikaa kotikäynneille ja puhelinkeskusteluihin, kommunikoin selkeästi. Aina ei aikaa.* Luvuissa 6.3 ja 6.4 esittelen tarkemmin vastauksissa olleita myönteisiä ja kielteisiä selittäjiä.

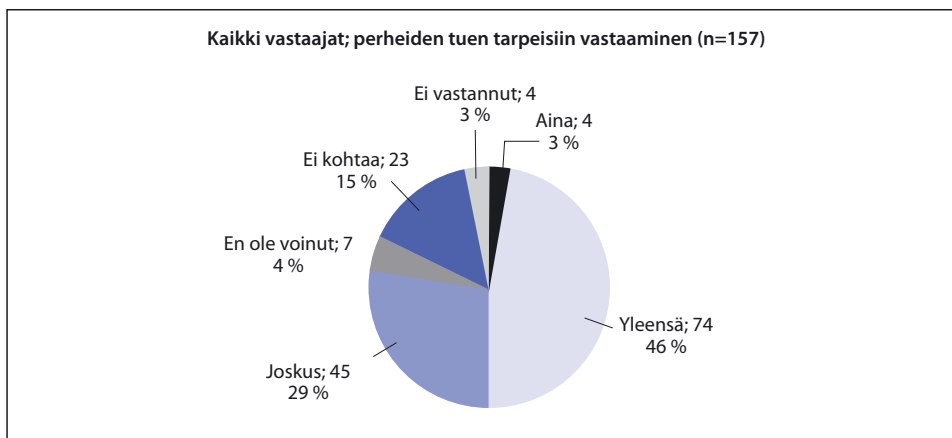
Esittelen seuraavaksi, miten eri työpaikoissa ja eri työtehtävissä toimivat kokivat vastaanensa perheiden tuen tarpeisiin. Käsitelen kunkin vastaajaluokan ja -ryhmän tulokset erikseen analysoidessani aiheita. Vastaajaluokat ja -ryhmät on esitelty aiemmin luvussa 3. Tekstissä esitetyt luvut ja prosentit ovat aina osuuksia käsiteltävänä olevasta vastaajaluokasta tai vastaajaryhmästä. Käsitelen vastaajaluokkia ja -ryhmiä tässä luvussa seuraavassa järjestyksessä:

- Kaikkien vastaajien ja kuntien työtehtävissä toimivien vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.
- Kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vastaajien sekä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivien vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.
- Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien sekä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastaajien kokemus tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Erikseen kunnissa lastensuojelun työtehtävissä toimivien vastaajien sekä ensi- ja turvakodeissa toimivien vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Annan esimerkkejä vastaajien valintoihin liittyvistä selittäjistä. Esimerkit ovat suoria lainauksia vapaamuotoisista vastauksista. Käsitellessäni kaikkia vastaajia, lainaan kommentteja ensisijaisesti muilta, kuin kunnan työtehtävissä työskenteleviltä. Pyrin huomioimaan erityisesti diakoniatyöntekijät ja ryhmän ”muut vastaajat”. Kyseiset ryhmät ovat muuten vähäisemässä roolissa tässä kartoituksessa. Kun käsitelen tietyn vastaajaluokan tai -ryhmän tuloksia, käytän esimerkkeinä kommentteja kyseisiin luokkiin ja ryhmiin kuuluvilta vastaajilta.

6.1 Kaikkien ja kuntien työtehtävissä toimivien vastaajien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta

Kuva 11. Kokemus tuen tarpeisiin vastaamisesta perustuen kaikkiin vastauksiin.

Strukturoidun kysymyksen täytti 130 vastaajaa 157:stä kyselyyn osallistuneesta. Kysymykseen eivät vastanneet ne 23 vastaajaa, jotka eivät ilmoituksensa mukaan kohdanneet perheitä, jossa vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen vaikeuksia. Lisäksi neljä vastaajaa, jotka olivat ilmoittaneet kohtaavansa kartoituksen kohderyhmään sopivia perheitä, jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

76 vastaajaa eli 46 % kaikista kartoitukseen osallistuneista koki, että oli voinut vastata perheiden tuen tarpeisiin ”yleensä”. Vaihtoehtoon liittyi mm. seuraava perustelu:

Seurakunta on osaltaan pystynyt avustamaan taloudellisesti perhettä. Kotikäynnin merkitys henkisen tuen antamista.

-diakoniatyöntekijä-

45 vastaajaa, 29 % kaikista kartoitukseen osallistuneista koki, että oli kyennyt vastaamaan perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Perusteluna oli mm. seuraava vapaamuotoinen vastaus:

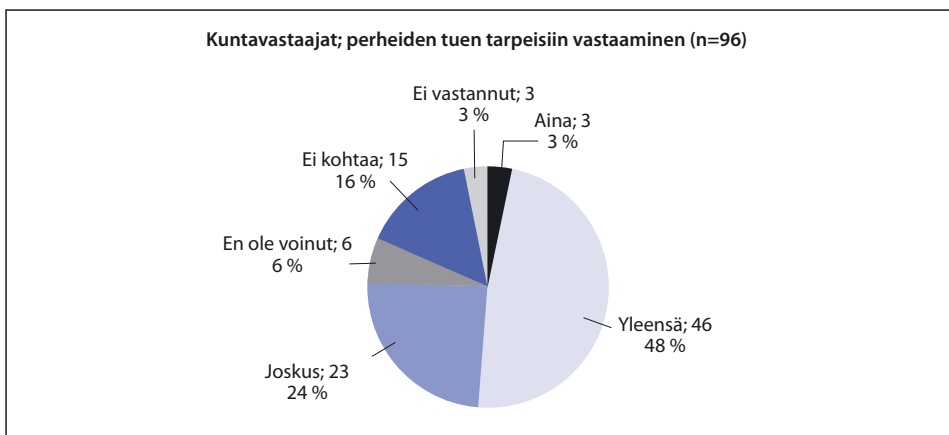
Aina emme voi auttaa.. usein perhe tarvitsee esim. tukihenkilön, joka useammin tavoitettavissa kuin työntekijä.

-diakoniatyöntekijä-

Neljä vastaajaa koki, että oli voinut vastata kohderyhmän tuen tarpeisiin ”aina” (3%). Valintaa perusteltiin mm. näin:

Aina tukea, perustelen miksi ei ruoka/vaateapua, koska tulevat uudelleen, eivät perusteellisesti suuttuneet.
-diakoniatyöntekijä-

Seitsemän vastaajaa valitsi vaihtoehdon ”en ole voinut” (4%). Näihin valintoihin liittyvät vastausesimerkit annan tuonnempana.

Kuva 12. Vastaajaryhmä kuntien työtehtävissä toimivat; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Kysymyksen täytti 78 kuntien työtehtävissä toimivaa vastaajaa. Vastaamatta jättivät ne 15 vastaajaa, jotka eivät ilmoituksensa mukaan kohdanneet työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Lisäksi kolme vastaajaa tästä vastaajaryhmästä, jotka kohtasivat kohderyhmään kuuluvia perheitä, jätti vastaamatta kysymykseen.

46 vastaajaa eli 48 % vastaajaryhmästä arvioi, että kykeni ”yleensä” vastaamaan kohtaamiensa perheiden tarpeisiin. Vastaajaryhmään kuuluvat selittivät valintaansa mm. seuraavasti:

Keskustellut perusteellisesti, selkeä kieli. Apu esimerkiksi tulotositteiden kanssa, mitä tarvitaan jne.

-perhepäivähoidon ohjaaja, varhaiskasvatus-

23 vastaajaa, 24 % vastaajaryhmästä, oli sitä mieltä, että kykenee ”joskus” työssään vastaamaan kohderyhmän perheiden tuen tarpeisiin. Valintaa perusteltiin mm. seuraavasti:

Enemmän aikaa, selkeä kieli. Tarvitsisivat palvelua, mikä tukisi vanhemmuutta 24 h/7. Esim. tukiasunnot kehitysvammaisten perheille.

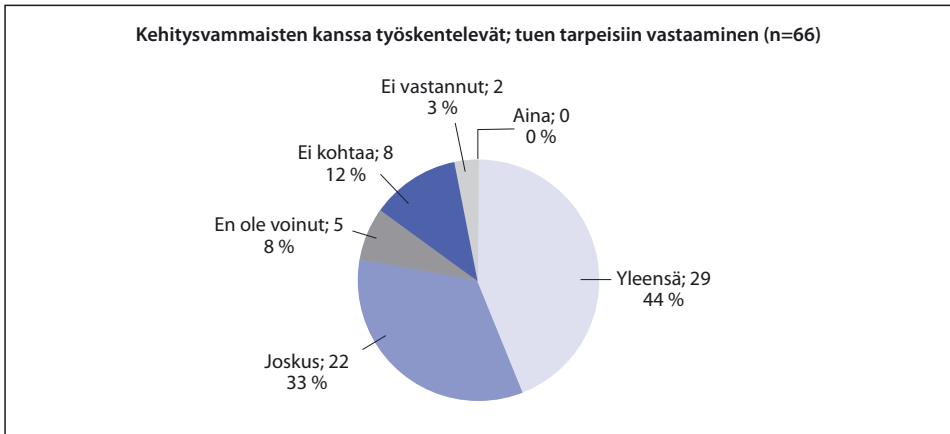
-toimintaterapeutti, perhetukikeskus-

”En ole voinut” -vaihtoehdon valitsi kuusi vastaajaa, 6 % tästä vastaajaryhmästä. Koska viisi vastaajaa seitsemästä tämän valinnan tehneestä on samassa vastaajaryhmässä, käsittelemme kohtaa tuonnempana. ”Aina”-vaihtoehdon valitsi kolme vastaajaa, 3 % vastaajaryhmästä. Vastaajat perustelivat valintaansa mm. seuraavasti:

Olen varannut perheelle aikaa riittävästi.

-perhetyöntekijä, lastensuojelu-

6.2 Vastaajaluokka kehitysvammaisten kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta

Kuva 13. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevien kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Strukturoidun kysymyksen täytti 56 kehitysvammaisten kanssa työskentelevää vastaajaa. Vastamatta jättivät kahdeksan vastaajaa, jotka eivät ilmoituksensa mukaan kohdanneet työssään kohderyhmän perheitä. Lisäksi kaksi vastaajaa, jotka kohtasivat kohderyhmään kuuluvia perheitä, jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

29 vastaajaa eli 44 % vastaajaryhmästä koki, että pystyi ”yleensä” vastaamaan kohtaamiensa perheiden tarpeisiin. Vastaajaryhmään kuuluvat perustelivat valintaansa mm. seuraavasti:

Perheille pyritään varaamaan käynneillä riittävästi aikaa ja pyritään tapaamaan riittävän usein.

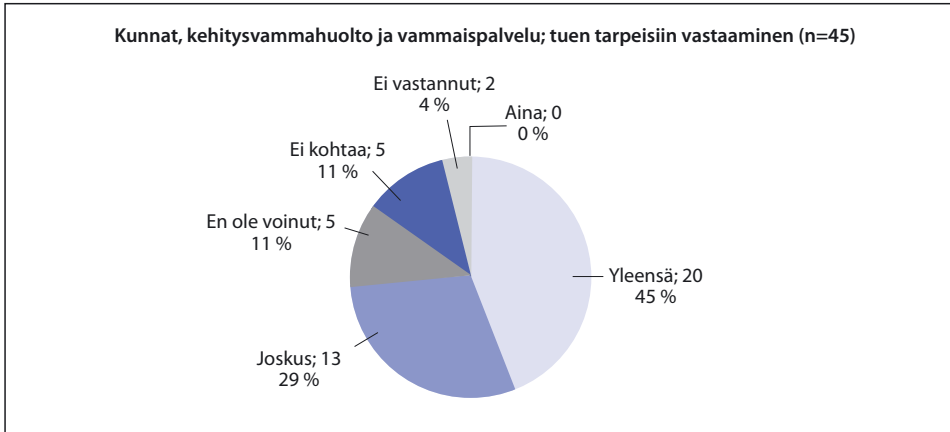
-sosiaalityöntekijä, kuntoutusneuvola-

22 vastaajaa, 33 % vastaajaryhmästä, valitsi vaihtoehdon ”joskus”. Valintaa perusteltiin mm. seuraavasti:

Kunnat ostavat niin vähän käyntejä ja vähentävät niitä kaiken aikaa.

-kuntoutusohjaaja, erityishuoltopiiri-

”En ole voinut” -vaihtoehdon valitsi viisi vastaajaa, 8 % vastaajaryhmästä. Kaikki vaihtoehdon valinneet olivat töissä kuntien kehitysvammahuollossa ja vammaispalvelussa, joten käsittelen perusteluita seuraavassa osuudessa. Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ”aina”.

Kuva 14. Vastaajaryhmä kunnissa kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaispalvelun työtehtävissä toimivat; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Kysymyksen täytti 38 kuntien kehitysvammaisten erityishuollossa ja vammaispalvelussa työskentelevää vastaajaa. Vastaamatta jättivät viisi vastaajaa, jotka eivät ilmoituksensa mukaan kohdanneet työssään kohderyhmän perheitä. Lisäksi kaksi vastaajaa, jotka kohtasivat kohderyhmään kuuluvia perheitä, jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

20 vastaajaa eli 45 % tästä vastaajaryhmästä ilmoitti, että pystyi ”yleensä” vastaamaan kohtamiensa perheiden tarpeisiin. Valintaa perusteltiin mm. seuraavasti:

Yhteisissä verkostopalaverissa sovittu työnjako, tarpeen mukaan ajankäyttö, akuuttitilanteissa mahdollista nopea reagointi.
-palveluohjaaja, kehitysvammahuolto-

13 vastaajaa, 29 % vastaajaryhmästä, valitsi vaihtoehdon ”joskus”. Valintaa selitettiin mm. seuraavasti:

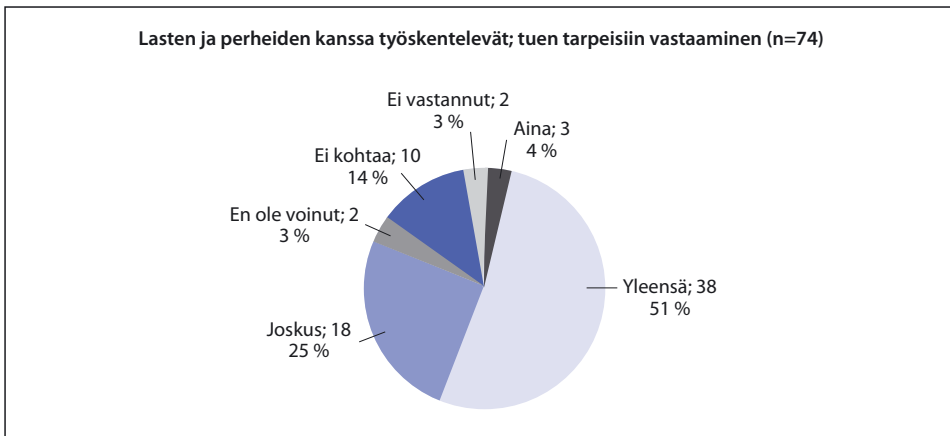
Lomakkeiden täytössä ja tukien kanssa olen selittänyt, mitä eri asiat tarkoittavat, lasten kasvatuksessa tuettaessa vanhemmat eivät usein ole valmiit ottamaan tukea vastaan.
-palveluohjaaja, vammaispalvelut-

”En ole voinut” -vaihtoehdon valitsi viisi vastaajaa, 11 % vastaajaryhmästä. Vaikka viisi kuu-desta tämän valinnan tehneestä vastaajasta oli tässä vastaajaryhmässä, valintaa selittävässä vapaa- muotoisissa vastauksissa ei ollut yhteistä selittäjää. Valinnan yhteydessä oli esimerkiksi seuraava perustelu:

Minulla on noin 500 muuta vammaista asiakasta + 400 kehitysvammaista asiakasta. Aikaa ei riitä tuen antamiseen. Toivon että lastensuojelu ehtii.
-sosiaalityöntekijä, vammaispalvelut-

Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa ”aina”.

6.3 Vastaajaluokka lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta

Kuva 15. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Kysymykseen vastasi 61 lasten ja perheiden kanssa työskentelevää vastaajaa. Vastaamatta jättivät ne kymmenen vastaajaa, jotka eivät mielestään kohdanneet työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Lisäksi kaksi vastaajaa, jotka kohtasivat kohderyhmään kuuluvia perheitä, jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

38 vastaajaa eli 51 % vastaajaryhmästä valitsi vaihtoehdon ”yleensä”. Valintaa perusteltiin mm. seuraavasti:

Varannut enemmän aikaa vastaanottokäynnille, antanut tiheämmin aikoja, käynyt asioita läpi tarkemmin.

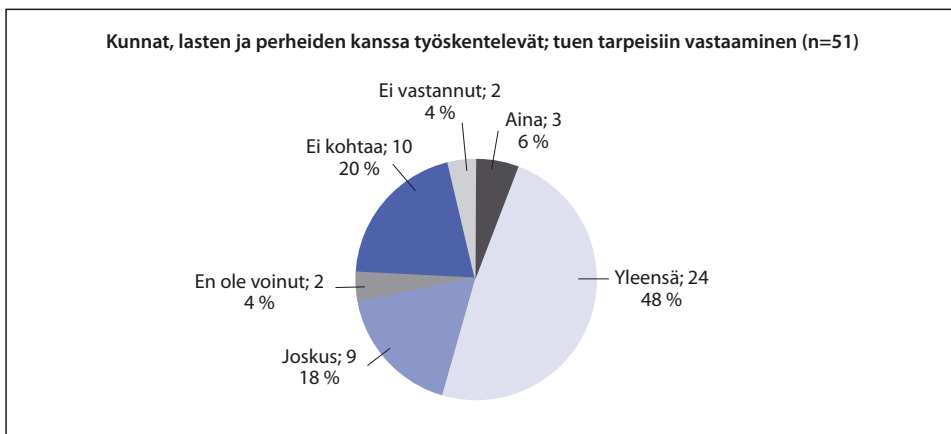
-terveydenhoitaja, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto-

18 vastaajaa, 25 % vastaajaryhmästä, koki kykenevänsä vastaamaan perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Valintaa liittyi mm. seuraava selitys:

Aika on rajallista työssäni. Koen, että työskentely tämän asiakasryhmän kanssa vaatii nimenomaan aikaa.

-ohjaaja, ensi- ja turvakoti-

Vaihtoehdon ”aina” valitsi kolme vastaajaa. Kaksi lasten ja perheiden kanssa työskentelevää koki, ettei ole voinut vastata tuen tarpeisiin. Kaikki edelliset valinnat tehneet työskentelevät kuntien työtehtävissä, joten käsittelen aihetta tuonnempana.

Kuva 16. Vastaajaryhmä kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevät; kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Strukturoidun kysymyksen täytti 38 kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevää vastaajaa. Vastaamatta jättäneitä koskevat tiedot käsittelin jo edellä olevassa osuudessa.

24 vastaajaa eli 48 % vastaajaryhmästä koki, että kykeni ”yleensä” vastaamaan kohtaamiensa perheiden, joissa vanhemmilla on oppimisen vamma tai vaikeus, tuen tarpeisiin. Valintaan liittyi esimerkiksi seuraava vapaamuotoinen selitys:

Aikaa varattu perhetyöhön, soitettu muille viranomaisille, tehty yhteistyötä sosiaali-toimen kanssa.

-terveydenhoitaja, äitiys- ja lastenneuvola-

Yhdeksän vastaajaa, 18 % vastaajaryhmästä, arvio kykenevänsä vastaamaan perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Valinnan yhteydessä oli mm. seuraava selitys:

Pystymme käymään 2 kertaa/viikko, ei päivittäiseen tukeen mahdollisuutta. Rahan vähyys [kunnassa, kirjoittajan lisäys] vaikuttaa esimerkiksi tulkkipalveluihin.

”Väliinputoajat” eivät kuulu mihinkään, jos ei selvää diagnoosia.

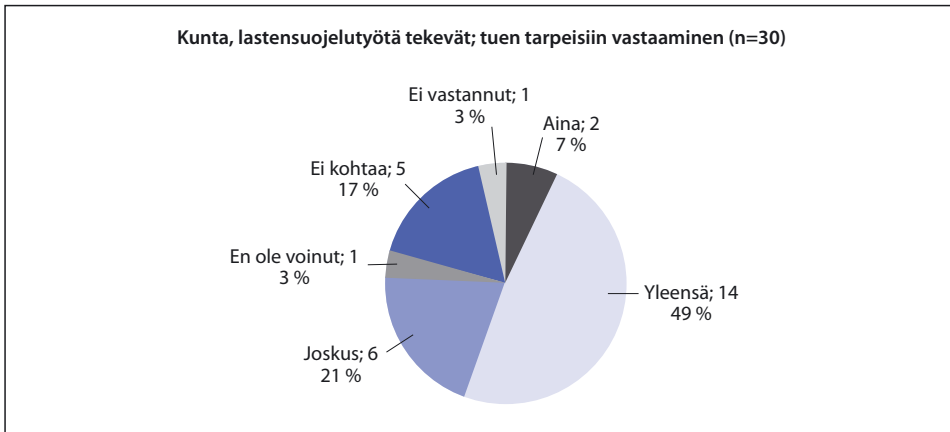
-ohjaaja, perhetyönyksikkö-

Vaihtoehdon ”aina” valitsi kolme vastaajaa. Perustelu oli kaikilla sama, aika. Esimerkkinä kommentti:

Olen varannut perheelle aikaa riittävästi.

-perhetyöntekijä, lastensuojelu-

Kaksi vastaajaa valitsi vaihtoehdon ”en ole voinut”. Toinen vastaajista selitti, että perheeseen ei saatu ensikontaktin jälkeen yhteyttä. Toisessa vastauksessa todettiin, että tukea olisi ollut mahdoton toteuttaa avohuollon keinoin.

Kuva 17. Vastaajaryhmä kunnissa lastensuojelutehtävissä toimivat; kokemus tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Kysymykseen vastasi 23 kunnissa lasten ja perheiden kanssa työskentelevää vastaajaa. 14 vastaajaa eli 49 % vastaajaryhmästä arvio, että kykeni ”yleensä” vastaamaan kohtaamiensa perheiden, joissa vanhemmilla on oppimisen vamma tai vaikeus, tuen tarpeisiin. Valintaan liittyi esimerkiksi seuraava kommentti:

*Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, yksin en pystyisi.
-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-*

Kuusi vastaajaa, 21 % tästä vastaajaryhmästä koki voivansa vastata perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Valinnan yhteydessä oli mm. seuraava selitys:

*Perheet tarvitsisivat tukea useammin. Ovat itse usein haluttomia ottamaan tukea vastaan.
-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-*

Vaihtoehto ”aina” on käsitelty jo edellisessä osiossa. Yksi vastaaja koki, että ei ole voinut vastata perheen tarpeeseen saada ohjausta kotona.

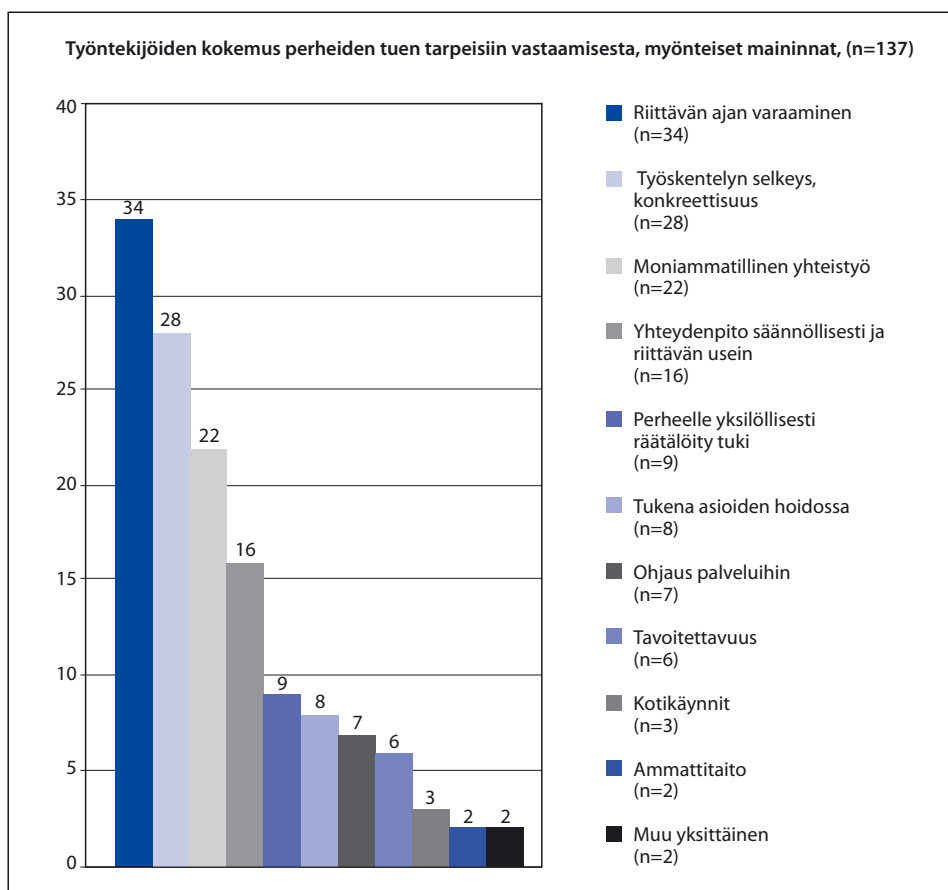

Kuva 18. Ensi- ja turvakodin työntekijät -vastaajaryhmä: kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta.

Kaikki ensi- ja turvakodeissa työskentelevät vastaajat täyttivät valintakysymyksen. 14 vastaajaa eli 61 % vastaajaryhmästä koki, että kykeni vastaamaan kartoituksen kohderyhmän perheiden tuen tarpeisiin ”yleensä”. Esimerkkinä valintaan liittyvistä selittäjistä erään ohjaajan kommentti: *Pitkillä sijoituksilla on saatu hyviä tuloksia. Kyseiset perheet tarvitsevat pitkää ja hyvin tiivistä tukea.*

Yhdeksän vastaajaa, 39 % vastaajaryhmästä, arvio kykenevänsä vastaamaan perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Eräs ohjaajista selitti valintaansa seuraavasti: *Tarvitsevat niin paljon perusteellista tukea ja vierellä kulkemista, ettei siihen ole aina mahdollisuutta. (Ensikotijakson, kirjoittajan lisäys) tavoitteena itsenäinen pärjääminen vauvan kanssa/arviointijakso.*

6.4 Myönteiset selittäjät

Kuva 19. Kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta, myönteiset selittäjät.

Vastaajien eniten käyttämä myönteinen selittäjä oli *aika*. 34 vastaajaa mainitsi, että kykeni vastaamaan perheiden tarpeisiin, koska heillä on mahdollisuus varata aikaa perheen kanssa työskentelyyn. Aika mainittiin myönteisenä selittäjänä mm. seuraavissa kommentteissa:

Aikaa löytyy työtä organisoimalla.

-sosiaalityöntekijä, perinnöllisyysklinikka-

Enemmän aikaa, kiireettömyys, selkeät puheet, selkeä asioiden esittäminen.

-diakoniatyöntekijä-

Varannut enemmän aikaa vastaanotolle, antanut tiheämmin aikoja, käynyt asioita läpi tarkemmin.

-terveydenhoitaja, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto-

Riittävän ajan lisäksi vastaajat korostivat, että kohderyhmän perheiden kanssa oli tärkeää *työskentelyn selkeys ja konkreettisuus*. 28 vastaajaa mainitsi jonkin työn selkeyteen ja konkreettisuuteen liittyvän myönteisen selittäjän.

Selkokieli, selkoesitteet.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Aikaa tarpeeksi, valmistelen mahdollisuuksien mukaan selkeät ohjeet.

-terveydenhoitaja, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto-

Olen tehnyt useamman käynnin, varannut aikaa enemmän käyttäen selkokieltä, auttanut täyttämään papereita kirjoittamalla heidän puolestaan.

-ohjaaja, kehitysvamma palvelut-

Moniammatillinen yhteistyö mainittiin vastauksissa 22 kertaa. Vastaajat korostivat eri tahojen välisen yhteistyön merkitystä perheen tuen tarpeen selvittämisessä ja tukitoimissa.

Olen kiinnittänyt erityistä huomiota kielenkäyttöni ja asioiden läpikäynnin selkeyteen sekä kiireettömyyteen. Perhetyöntekijä ja muut yhteistyötahot ovat olleet mukana suunnitelmien laadinnassa, toteutuksessa ja seurannassa.

-erityislastentarhanopettaja, päivähoito -

Verkostomainen työtapa kartoittamaan avuntarvetta, yhteistyö eri tahojen kanssa asiakkaan parhaaksi.

-sosiaalipalveluohjaaja, kotipalvelu-

Perheelle on kerrottu selkeästi ja yksinkertaisesti asiat, kotikäynnillä ei saa olla kiire. Itsellä täytyy olla valmius selvittää asioita eri tahojen kanssa.

-palveluohjaaja, vammais palvelut-

16 vastaajaa koki, että perheiden tuen tarpeisiin kykenee vastaamaan paremmin, kun *yhteydenpitoa on säännöllisesti ja riittävän usein*. Vastaajat mainitsivat erilaisia tapoja olla yhteydessä perheisiin:

Kotikäynneillä hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä käyty lapsiasioita, joihin tukea tarvitaan. Seurantakäyntejä ja puhelinkeskusteluita useimmin kuin muissa perheissä.

-sosiaaliohjaaja, vammaistyö-

Yhteyden ylläpitoa useammin, kotipalvelusta työntekijä.

-sosiaalivyöntekijä, lastensuojelu-

Perusteena säännölliset käynnit.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Perheelle yksilöllisesti räätälöity tuki mainittiin myönteisenä selittäjänä yhdeksässä vastauksessa. Vastajat kokivat voivansa vastata perheiden tuen tarpeisiin, kun saivat esimerkiksi työskennellä perheiden kanssa intensiivisesti ja kehittää vanhemman erityisen tuen tarpeen huomioivia työtapoja.

Haastavia perheitä; työmenetelmät painottuvat liikaa kognitiiviselle alueelle. Kehitely vaihtoehtoisia menetelmiä+ tapoja toimia.

-ohjaaja, ensi- ja turvakoti-

Ensikotijakso on ollut riittävän pitkä. Intensiivistä, yksilöllistä tukea.

-ohjaaja, ensi- ja turvakoti-

Kahdeksan vastaajaa mainitsi myönteisenä selittäjä, että oli voinut olla perheen *tukena asioiden hoidossa*. Vastajat mainitsivat mm. hoitavansa perheiden kanssa virastoasioita tai täyttävänsä erilaisia lomakkeita vanhempien kanssa.

Olen tehnyt useamman käynnin, varannut enemmän aikaa käyttäen selkokieltä, auttanut täyttämään papereita, kirjoittamalla heidän puolestaan.

-ohjaaja, kehitysvammapalvelut-

Palvelujen järjestäminen ja täsmentäminen, ollut ns. tukihenkilönä asioiden hoidossa.

-avohuollon ohjaaja, erityisneuvola-

Seitsemän vastaajaa mainitsi myönteisenä selittäjänä, että saattoivat ohjata tukea tarvitsevan vanhemman tai perheen oikean palvelun piiriin. *Ohjaus palveluihin* tuli esille mm. seuraavissa kommentteissa:

Suunnittelu, miten kunnissa palvelut saadaan toimimaan: tuottaa erilaisia tuloksia; asiakkaina kehitysvammaisten vanhempien palvelu riippuu työryhmämme kommunikointiosaamisesta ja ajan/panostuksen määrästä.

-psykologi, erityispoliklinikka-

Ohjaamme asiakasperheet eteenpäin esimerkiksi oppilaitoksen sosiaalityöntekijän luokse.

-ohjaaja, asuntola-

Kuudessa vastauksessa mainittiin myönteisenä selittäjänä *tavoitettavuus*. Vastajat kokivat tärkeänä, että saattoivat tukea perhettä joustavasti ja tarvittaessa nopeasti:

Yhteisissä verkostopalavereissa sovittu työnjako, tarpeen mukaan ajankäyttö, akuuttitilanteissa mahdollisimman nopea reagointi.

-palveluohjaaja, kehitysvammahuolto-

Aikaa enemmän, tarvittaessa käytettävissä, selkeä kielenkäyttö, kulkea heidän kanssaan asioimisissa mukana.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Kolmessa vastauksessa mainittiin myönteisenä selittäjänä *kotikäynnit*. Aineistossa saattoi olla enemmänkin kotikäyntejä merkitseviä selittäjiä mutta vain kolme oli selkeitä. Esimerkiksi ilmaisu ”*säännölliset käynnit*” voi tarkoittaa joko säännöllisiä kotikäyntejä tai säännöllisiä käyntejä työntekijän luona.

Kaksi vastaajaa toi esille oman ammattitaitonsa, jolla saattoi tukea perhettä:

Minulla on mahdollisuus käyttää aikaa perheen tarpeiden mukaan, hallitsen

hyvin erilaisia menetelmiä asioiden käsittelyä varten.

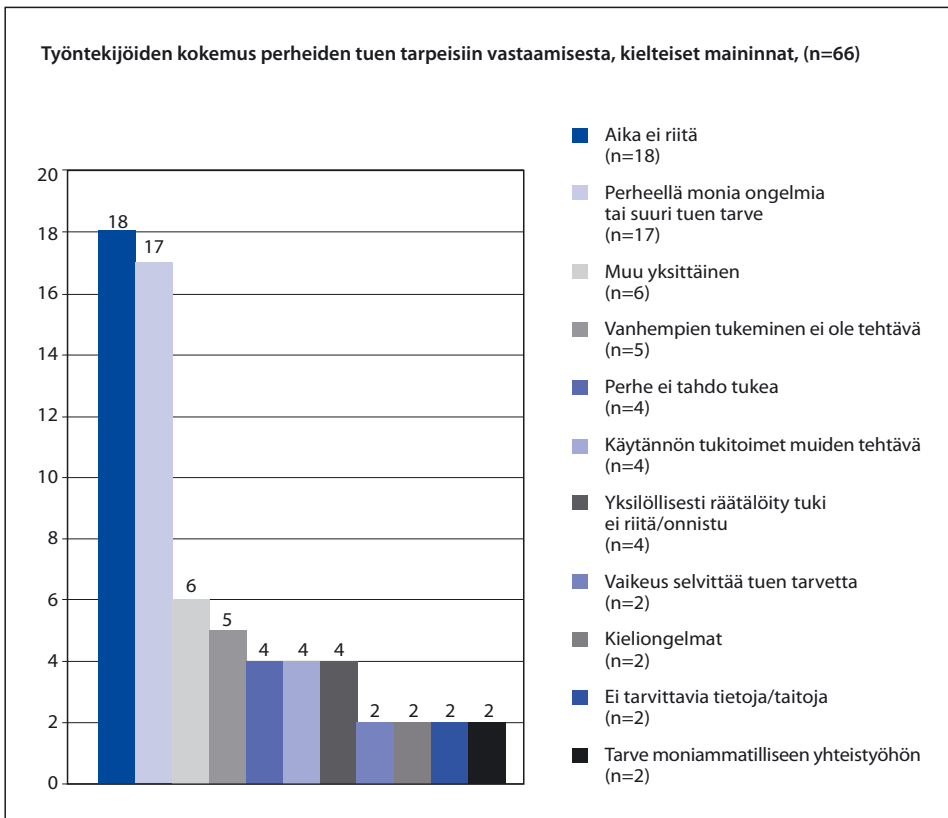
-sosiaalityöntekijä, perhetukikeskus-

Lisäksi myönteisenä selittäjänä oli kaksi yksittäistä mainintaa, jotka löytyivät samasta vastauksesta:

Taloudellista tukea, tukea vammaisuuteen liittyvissä asioissa.

-diakoniatyöntekijä-

6.5 Kielteiset selittäjät

Kuva 20. Kokemus perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta, kielteiset selittäjät.

Vastaaajat kokivat, etteivät voineet vastata perheiden tuen tarpeeseen, koska *aika ei riitä*. 18 vastaajaa mainitsi, että ei voinut varata riittävästi aikaa perheen kanssa työskentelyyn. Käytettävissä olevan ajan riittämättömyys mainittiin kielteisenä selittäjänä esimerkiksi seuraavissa kommentissa:

Aika, jonka olen pystynyt käyttämään, on ollut aivan riittämätön.

-sosiaalihoaja, kehitysvammahuolto-

Tuntuu, että ei ole riittävästi aikaa vaikka yrittää varata enemmän aikaa, sekään ei tunnu riittävän.

-kuntoutusohjaaja, kuntoutusneuvola-

17 vastaajaa mainitsi kielteisenä selittäjänä, että *perheellä monia ongelmia tai suuri tuen tarve*. Vastauksissa viitattiin mm. perheen moniongelmaisuuuteen ja vaikeisiin perhetilanteisiin.

Tuen tarpeen määrä on loputon!

-sosiaalityöntekijä, kehitysvammahuolto-

Joskus tunne riittämättömydestä, vanhempien tilanteen vaikeus.

-sosiaalityöntekijä, kehitysvammaisten palvelut-

Viidessä vastauksessa mainittiin, että vastaaja ei voinut työtehtävässään tukea vanhempia. Kielteistä selittäjää *vanhempien tukeminen ei ole tehtävä*, kuvaa seuraava kommentti:

Perheet asuvat kaukana, tuen antaminen vaikeaa, tarkoitus ohjata ja opastaa lapsia.

-ohjaaja, erityiskoulun asumisyksikkö-

Neljä vastaajaa mainitsi, ettei voinut auttaa perhettä, koska *perhe ei tahdo tukea*. Esimerkkinä lastenneuvolan perhetyöntekijän kommentti:

Ei suostu ottamaan apua vastaan. Sosiaalityöntekijät työskentelevät perheen kanssa, perhe siirretty ensikotiin.

-perhetyöntekijä, lastenneuvola-

Neljä vastaajaa kertoi, että ei voinut tukea perhettä, koska *käytännön tukitoimet olivat muiden tehtävä*:

Tarpeet moninaisia, esimerkiksi käytännön ohjausta/opastusta ei työpiste pysty tarjoamaan, voimme olla "moottorina" sen suosittelussa.

-sosiaalityöntekijä, kasvatusta ja perheneuvonta-

Kotihoidonohjaaja oli perheen lähin tuen antaja. Sosiaalityöntekijänä olin yleensä mukana palavereissa ja miettimässä palveluja.

-sosiaalityöntekijä, kehitysvammahuolto-

Perheelle yksilöllisesti räätälöity tuki ei riitä/onnistu oli kielteisenä selittäjänä neljässä vastauksessa. Vastaajat kertoivat, että monista tukimuodoista huolimatta vanhemmat eivät kykene huolehtimaan lapsen tarpeista riittävästi:

Tehostettu perhetyö, erilaiset terapiat, kuntoutus, ohjaus, neuvonta ei aina riittäviä lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen turvaamiseen.

-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-

Niin kokonaisvaltaista tukea on ollut mahdotonta järjestää, kun on ollut tarvetta.

-sosiaalityöntekijä, kehitysvammahuolto-

Kaksi vastaajaa mainitsi kielteisenä selittäjänä tuen tarpeiden selvittämisen vaikeuden perheissä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa. *Vaikeus selvittää tuen tarvetta tulee esille seuraavassa kommentissa:*

Moniongelmaisen kehitysvammaan ja oppimiseen ongelmaan liittyvä tuen tarve tulee viimeisenä esiin.

-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-

Lisäksi kaksi vastaajaa mainitsi, että perheiden tuen tarpeisiin vastaamiseen vaikutti kielteisesti *kieliongelmat*. Seuraava esimerkki kuvaa tilannetta:

Molemmissa perheissä tarvitaan tulkkia, (viittomakieli, vietnamin kieli) eikä sitä ole käytettävissä yllättävissä tapaamisissa. Viittomat minulta sujuvat ja olin saanut

*asioista selvän, mutta vietnamin kieli ei kuitenkaan suju.
-palveluohjaaja, kehitysvammahuolto-*

Kaksi vastaajaa kertoi, että heillä ei ollut tarvittavia tietoja ja taitoja.
*Taito käsitellä asiaa puuttuu ja nähdä asia monitahoisesti.
-ohjaaja, kehitysvammahuolto-*

Kahdessa vastauksessa mainittiin *tarve moniammatilliseen yhteistyöhön*. Esimerkkinä seuraava kommentti:

*Olen hahmottanut kyseisen perheen ensisijaisiksi mutta tunnen myös yhteistyön tarvetta.
-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-*

Yksittäisiä kielteisiä selittäjiä mainittiin kuusi. Niitä olivat mm. muuttuneet työtehtävät sekä se, että lapsi ei ollut vielä syntynyt.

6.6 Pohdintaa tuloksista

Olisi ollut kiinnostavaa tietää, miten eri työpaikoissa ja työtehtävissä toimivat selittivät vapaasti vastattavassa kysymyksessä valitsemaansa vaihtoehtoa. Jätän kuitenkin tässä kartoituksessa tekemättä yhteyden strukturoidussa osuudessa valitun vaihtoehdon, myönteisten ja kielteisten selittäjien sekä vastaajien työpaikan ja työtehtävän välillä. Vapaasti vastattavaan kysymykseen saatua aineistoa analysoidessani vain kokosin valittua vaihtoehtoa kuvaavat selittäjät kyselylomakkeista. Jaoin selittäjät myönteisiin ja kielteisiin aihepiireihin ja niiden sisällä teemoihin.

Sain aineistosta sellaisen vaikutelman, että eri työpaikoissa ja työtehtävissä toimivien vapaa-muotoisissa vastauksissa oli eroavaisuuksia. Esimerkiksi neuvoloiden terveydenhoitajien vastauksissa mainittiin useasti, että kohderyhmän vanhemmille valmisteltiin selkeitä ohjeita ja materiaaleja. Kuntien kehitysvammahuollon työntekijät taas kertoivat monesti olevansa tukena asioinnissa ja lomakkeiden täytössä.

Aila Kantojärven tutkimuksessa (2009) haastateltujen vanhempien näkökulmasta perhettä tukevan työntekijän ammatilla tai työpaikalla ei näyttänyt olevan suurta merkitystä. Vanhemmat kokivat saavansa tukea niin opettajilta, rehtorilta ja diakonilta kuin kotihoidon ohjaajaltakin. Vanhemmat kokivat merkittäviksi yhteistyön edellytyksiksi työntekijäsuhteiden jatkuvuuden, työntekijän persoonan ja hänen saavuttamansa luottamuksen.

Strukturoidun kysymyksen vastausvaihtoehtojen valintaan vaikutti, miten vastaaja käsitti vaihtoehdot ”aina”, ”yleensä”, ”joskus” ja ”en ole voinut”. Strukturoidulla kysymyksellä saadut tulokset kuvaavat kartoitukseen osallistuneiden työntekijöiden kokemusta kohtaamiensa perheiden tukemisesta. Tulokset eivät kerro, miten perheet, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta, todellisuudessa saavat tukea.

Jonkun toisen tahon näkökulma siihen, miten kohderyhmän perheet saavat tukea työntekijöiltä ja asiantuntijoilta, olisi luultavasti erilainen. Mitä vastaisivat esimerkiksi lasten isovanhemmat ja perheen läheiset, jos heiltä kysyttäisiin, miten perheen kanssa työskentelevät ammattilaiset kykenevät vastaamaan perheen tuen tarpeisiin?

7 TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMA TUEN TARVE

Lomakkeen kysymys:

4. TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMA TUEN TARVE

4.2 Millaista tukea olet saanut perheiden kanssa työskentelyyn?

4.3 Millaista tukea koet tarvitsevasi työssäsi perheiden kanssa?

Tässä osiossa käsittelem vastaaajien kokemuksta saamastaan ja tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän perheiden kanssa työskentelyyn. Lomakkeessa kysymys oli moniosainen. Käsittelem tässä kartoitukseksessa lomakkeen kysymyksen 4. alakohdat 4.2 ja 4.3.

Jätän käsittelemättä kohdan 4.1, (yhteistyö muiden toimijoiden kanssa). Työntekijöiden yhteistyö kohderyhmän perheitä tuettaessa muodostaa mielestäni oman, erillisen aihealueensa. Aihepiiriin käsittely olisi mielestäni luontevaa kyselylomakkeen kohdan 3. yhteydessä, (yhteydenotot lastensuojeluun ja lastensuojeluilmoitukset perheitä koskevissa asioissa).

Työntekijöiden kokema tuen tarve -kysymysosioon vastattiin vapaamuotoisesti. Käsittelem kysymyksillä 4.2 ja 4.3 saadut aineistot kahtena erillisenä osiona: a) *vastaaajien kokemus työhön saamastaan tuesta ja b) vastaaajien kokemus tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän perheiden kanssa työskentelyyn*. Kysymyksen 4.2 vastauksissa oli 194 mainintaa työhön saadusta tuesta. Vastaaajien mainintoja kohderyhmän kanssa työskentelyyn tarvitsemastaan tuesta kertyi kysymykseen 4.3 saaduista vastauksista 191 kpl.

Analysoin aineistot luvusta 5. ja 6. tuttuun tapaan ryhmittelemällä vastaaajien mainintoja aihepiiriin mukaan. Muodostin aihepiirit lukemalla kysymyksiin saatua aineistoa niin monta kertaa, että erillisistä vastauksista alkoi muodostua kokonaisuuksia.

Saadut vastaukset olivat monenlaisia. Osa vastaajista mainitsi monia esimerkkejä saamaansa tukeen ja kokemaansa tuen tarpeeseen liittyen. Esimerkkinä kehitysvammaisten kuntoutusneuvolassa työskentelevän kuntoutusohjaajan vastaus kysymykseen työhön saamastaan tuesta:

Kuntoutusneuvolan työryhmän tuki - yhteiset palaverit, kirkko - taloudellinen tuki, kunnat - kotipalvelun kanssa ohjausta kodinhoitoon.

Osa vastaajista kuvasi saamaansa tukea vain yhdellä maininnalla. Esimerkkinä kunnan perhepäivähoidon ohjaajan vastaus kysymykseen työhön saamastaan tuesta:

Keva-puolelta tukea ja neuvoja.

Osa kartoitukseen osallistuneista työntekijöistä pohti vastauksissaan syvällisesti kokemuksiaan. Esimerkkinä ensi- ja turvakodissa työskentelevän ohjaajan vastaus kysymykseen koetusta tuen tarpeesta:

Mahdollisuus konsultoida, jos vanhemmalla ei ole selvää diagnoosia. Yhteydenpito voi rajoittua pelkästään lastensuojelun sosiaalityöntekijään eikä esimerkiksi vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä ole koskaan mukana asiakaspalaverissa. Kukaan ei halua leimata asiakasta.

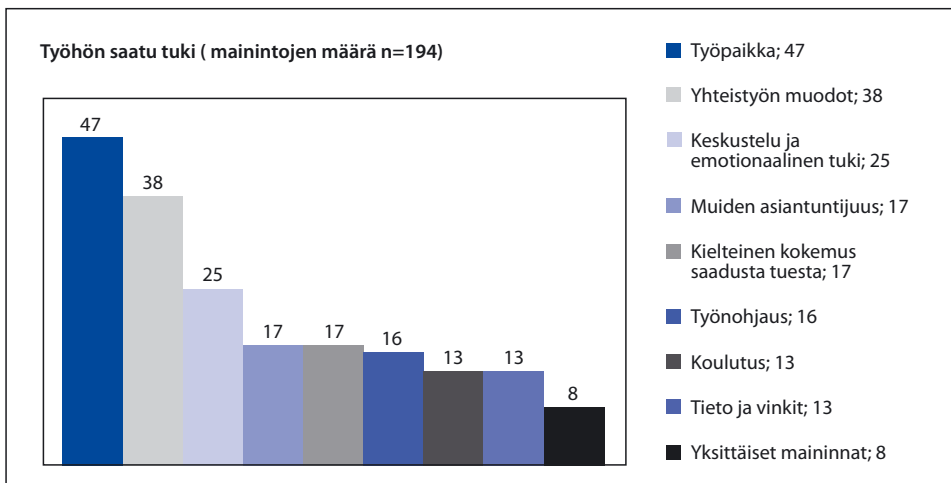
Käytän sanaa ”aihepiiri” asiakokonaisuuksista, jotka olen luonut kysymyksiin saadun vastausaineiston perusteella. *Vastaaajien kokemus työhön saamastaan tuesta* -osiossa on yhdeksän aihepiiriä. Ne ovat: työpaikka, yhteistyö, keskustelu ja emotionaalinen tuki, muiden asiantuntijuuksien kielteinen kokemus saadusta tuesta, työnohjaus, koulutus, tieto ja vinkit sekä yksittäiset teemat ja maininnat. *Vastaaajien kokemus tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän kanssa työskentelyyn* -osiossa on 11 aihepiiriä. Ne ovat tieto ja vinkit, yhteistyö, työnohjaus, koulutus, resurssit, työ-

paikka, muiden asiantuntemus, keskustelu ja emotionaalinen tuki, tuki perheelle, kunta ja järjestelmä sekä riittävä tuki.

Eri aihepiirien sisällä ryhmittelen samankaltaisia asioita ”teemoiksi”. Esimerkiksi *vastaajien kokemus tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän kanssa työskentelyyn* -osioissa on aihepiiri ”resurssit”. Tähän aihepiiriin liittyy teemana ”aika”.

Esittelen luvussa 7.1 *vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta* -osioon kuuluvat aihepiirit teemoineen. Aluksi annan kokonaiskuvan kaikista osioon liittyvistä yhdeksästä aihepiiristä ja mainintojen määrästä kussakin aihepiirissä. Sen jälkeen esittelen tarkemmin osion kutakin aihepiiriä ja sen sisältämiä teemoja. Menettelen samalla tavoin *vastaajien kokemus tarvitsemastaan tuesta kohderyhmän kanssa työskentelyyn* -osion kanssa luvussa 7.2.

7.1 Vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta

Kuva 21. Vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta.

Eniten vastaajat kokivat saavansa tukea tähän kartoitukseen liittyvien perheiden kanssa työskentelyyn työpaikaltaan. Aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 47. Toiseksi eniten vastaajat kertoivat saavansa tukea yhteistyöstä, aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 38. Kolmanneksi tukea kuvaavaksi aihepiiriksi vastauksista nousivat keskustelu ja emotionaalinen tuki. Aihepiiriin liittyi 25 mainintaa.

Neljänneksi vastaajat kokivat saavansa tukea muilta asiantuntijoilta. Aihepiiriin liittyi 17 mainintaa. Viides aihepiiri muodostuu maininnoista, joissa vastaajilla on kielteinen kokemus saamastaan tuesta. Tähän aihepiiriin liittyi 17 mainintaa. Kuudenneksi vastaajat kokivat saavansa kohderyhmän kanssa työskentelyyn tukea työnohjauksesta, aihepiiriin liittyi 16 mainintaa.

Seitsemäs aihepiiri oli koulutus, johon liittyi 13 mainintaa. Kahdeksas aihepiiri muodostuu maininnoista, joissa vastaajat kertovat saavansa työtään tukevia tietoja ja vinkkejä. Aihepiiriin liittyi 13 mainintaa. Yhdeksäs aihepiiri sisältää yksittäisiä teemoja ja mainintoja kohderyhmän perheiden kanssa toimimiseen saadusta tuesta.

Teemat	Mainintojen määrä
Työyhteisö	11
Työryhmä	9
Työpari	8
Esimies	8
Työtoverit	7
Kollegat	4
Yhteensä:	47

Taulukko 18. Kokemus työhön saadusta tuesta; työpaikkaan liittyvät teemat.

Aineistossa oli 47 mainintaa, joissa viitattiin työpaikalta saatavaan tukeen. Aihepiiriin ”työpaikka” liittyy kuusi teemaa. Ne ovat: työyhteisö, työryhmä, työpari, esimies, työtoverit ja kollegat.

Suurin aihepiiriin liittyvä teema oli työyhteisö, jonka mainitsi 11 vastaajaa. Esimerkiksi ohjaaja, joka kohtasi kartoitettavaa kohderyhmää työssään koulun asuntolassa, kertoi saavansa tukea *muilta oman työyhteisön jäseniltä*. Teemaan ”työryhmä” kuului yhdeksän mainintaa. Usein työryhmä mainittiin yhdessä työpari-teeman kanssa, (kahdeksan mainintaa). Esimerkkinä kuntoutusneuvolan sosiaalityöntekijän kommentti työhön saadusta tuesta: *oman työparin (psykologi) + työryhmän tuki*.

Kahdeksan vastaajaa mainitsi saavansa tukea esimieheltään. Seitsemän vastaajaa mainitsi työtoverit. Kumpikin teema mainitaan seuraavassa, kehitysvammapalveluissa toimivan sosiaali-ohjaajan kommentissa: *Työnohjaus, esimiehen ja työkavereiden tuki*. Neljä vastaajaa mainitsi teeman kollegat.

Teemat	Mainintojen määrä
Yhteistyö	21
Verkostotyö ja verkostot	9
Yhteiset toimintakäytännöt	4
Yhteiset palaverit ja tapaamiset	4
Yhteensä	38

Taulukko 19. Kokemus työhön saadusta tuesta; yhteistyön muotoihin liittyvät teemat.

Vastaajat kokivat, että erilaiset yhteistyön muodot ovat tukena työssä perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on ongelmia oppimisessa. Aihepiiriin ”yhteistyön muodot” kuuluu 38 mainintaa. Aihepiiriin liittyy neljä teemaa. Ne ovat: yhteistyö, verkostotyö ja verkostot, yhteiset toimintakäytännöt sekä yhteiset palaverit ja tapaamiset.

Yleisin aihepiiriin liittyvä teema oli yhteistyö. Teeman mainitsi 21 vastaajaa. Vastaajat käyttivät joko ilmaisua yhteistyö tai kertoivat tekevänsä yhteistyötä muiden perheen kanssa työskentelevien työntekijöiden kanssa. Teemaan viitattiin mm. seuraavissa kommentteissa:

Yhteistyö viranomaisten kanssa, tukee perheen kanssa työskentelyä.

-terveydenhoitaja, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto-

Tukenani täytyy olla lastensuojelun sosiaalityöntekijä, mielenterveystoimisto, perheneuvola.
-palveluohjaaja, kehitysvamma palvelut-

Teemaan ”verkostotyö ja verkostot ” liittyi yhdeksän mainintaa. Verkostotyön mainitsi viisi vastaajaa ja verkostoihin viittasi neljä vastaajaa. Teema ”oman työn tukena” mainitaan mm. seuraavissa vastauksissa:

Työnohjausta, moniammatillista verkostotyötä.
-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Tukea muulta verkostolta (samansuuntaiset huolenaiheet), työtovereilta tukea.
-ohjaaja, ensi- ja turvakoti -

Teema ”yhteiset toimintakäytännöt” mainittiin neljässä vastauksessa. Esimerkiksi:

Sovimme yhtenäisestä käytännöstä, helpottaa kaikkien työtä perheen kanssa.
-diakoniatyöntekijä-

Myös teemaan ”yhteiset palaverit ja tapaamiset” liittyi neljä mainintaa. Esimerkkinä kuntoutusneuvolan sosiaalityöntekijän vastaus kysymykseen:

Yhteistapaamisia, yhdessä kotikäynnillä.

Teemat	Mainintojen määrä
Keskustelu	18
Emotionaalinen tuki	7
Yhteensä	25

Taulukko 20. Kokemus työhön saadusta tuesta; keskusteluun ja emotionaaliseen tukeen liittyvät teemat.

Aihepiirin ”keskustelu ja emotionaalinen tuki” sisältämät teemat on mainittu otsikossa. Teemaan ”keskustelu” viittasi aineistossa 18 vastaajaa. Viisi vastaajaa määritteli saavansa *keskusteluapua* työnsä tueksi. Neljä vastaajaa kertoi saavansa tukea työhönsä *muiden työntekijöiden kanssa käydyistä keskusteluista*. Kolmessa vastauksessa todettiin, että työtä tukivat keskustelut eri ammattiryhmien kanssa.

Kolme vastaajaa koki saavansa työhönsä *keskustelutukea*. Lisäksi aineistossa olivat yksittäiset maininnat *keskustelu muiden perheen kanssa työskentelevien kanssa, ajatusten vaihto* sekä pelkkä *keskustelu*.

Teemaan ”emotionaalinen tuki” liittyi seitsemän mainintaa. Kolme vastaajaa kertoi saavansa työhönsä henkistä tukea. Esimerkkinä diakoniatyöntekijän kommentti: *enimmäkseen henkistä tukea jaksamiseen*. Muita emotionaalisen tuen muotoja vastauksissa olivat vertaistuki ja rohkaisu, jotka kumpikin mainittiin kahdesti.

Teemat	Mainintojen määrä
Kehitysvammahuolto	7
Lastensuojelu	5
Konsultointi	5
Yhteensä	17

Taulukko 21. Kokemus työhön saadusta tuesta; muiden asiantuntijuuteen liittyvät teemat.

Aihepiiriin ”muiden asiantuntijuus” liittyy 17 mainintaa. Aihepiiriin kuuluvat teemat ovat: kehitysvammahuolto, lastensuojelu ja konsultointi.

Seitsemän vastaajaa mainitsi teeman kehitysvammahuolto. Kehitysvammahuollon asiantuntijuuden merkitystä oman työn tukena kuvataan mm. seuraavassa vastauksessa:

Kehitysvammahuollon työntekijöiden kanssa yhteistyö välttämätön. Jos ei ole kehitysvammahuollon piirissä, ei vastaavaa tukea välttämättä löydy.
-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-

Teemaan ”lastensuojelu” liittyi aineistossa viisi mainintaa. Seuraavassa kehitysvammahuollon avohuollon ohjaajan teemaan liittyvä kommentti:

Sosiaalityön näkökulma, lastensuojelu.
-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Viisi vastaajaa mainitsi teeman ”konsultointi”. Esimerkkinä lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa toimivan terveydenhoitajan vastaus kysymykseen:

Konsultointiapua, vastaanotolle voi lähettää.

Teemat	Mainintojen määrä
Ei ollenkaan tai vähän tukea	7
Tuki itse hankittava	3
Tuki vaihtelee	2
Ei ole tietoa ja kokemusta	2
Yhteensä	17

Taulukko 22. Kokemus työhön saadusta tuesta: kielteiseen tukikokemukseen liittyvät teemat.

Aineistossa oli 17 mainintaa, jossa ilmaistiin kielteinen kokemus kohderyhmän kanssa työskentelyyn saadusta tuesta. Aihepiiri ”kielteinen kokemus tuesta” sisältää teemat: ei ollenkaan tai vähän tukea, tuki itse hankittava, tuki vaihtelee, ei ole tietoa ja kokemusta sekä yksittäiset maininnat

Seitsemän vastaajaa koki, että työhön kohderyhmän perheiden kanssa ei ollut saanut tukea ollenkaan tai tuki oli ollut vähäistä. Esimerkkinä kahden vastaaja kommentit:

Aika heikkoa...
-sosiaaliohjaaja, kehitysvammapalvelut-

Hyvin vähän, kun ei selvää diagnoosia.
-ohjaaja, perhetyöyksikkö-

Kolme vastaajaa kertoi, että tukea ei ollut tarjolla vaan sitä piti itse aktiivisesti hakea. Esimerkkinä ensi- ja turvakodissa toimivan ohjaajan vastaus:

Työyhteisön tuki. Itse on pitänyt etsiä tietoa ja menetelmiä, joilla auttaa.

Kaksi vastaajaa totesi, että työhön saatavan tuen määrä riippuu perheen kotipaikkakunnasta. Joltakin paikkakunnilta saa tukea perheen kanssa työskentelyyn, toisilta ei. Kaksi vastaajaa koki, että omaan työhön saadun tuen vähäisyys liittyy siihen, että kohderyhmästä ei ole tietoa ja kokemusta. Esimerkkinä ensi- ja turvakodissa toimivan ohjaajan kommentti:

[Tuki, kirjoittajan lisäys] samanlaista kuin muiden asiakkaiden. Puutteita on siis juuri oppimisvaikeuksia omaavien asiakkaiden erityisestä tuesta.

Lisäksi aihepiiriin kielteinen tukikokemus liittyi yksittäisiä mainintoja. Ne olivat yhteiskunnan tukirakenteisiin liittyvät ongelmat, perheen moniongelmaisuus, perhettä tukevien työntekijöiden vaihtuvuus ja kohderyhmän perheiden suuri tuen tarve.

Teemat	Mainintojen määrä
Työnohjaus	16
Yhteensä	16

Taulukko 23. Kokemus työhön saadusta tuesta; teema työnohjaus.

Vastaajat kokivat, että työnohjaus tukee heitä työssä niiden perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on oppimisen ja ymmärtämisen vaikeus. Aihepiiriin ”työnohjaus” mainitsi aineistossa 16 vastaajaa. Aihepiiriä ilmaistiin sanoilla: *työnohjaus, oma työnohjaus, yksilöllinen tai työyhteisön työnohjaus.*

Teemat	Mainintojen määrä
Koulutus	7
Yksittäiset maininnat	4
Perhetyön koulutus	2
Yhteensä	13

Taulukko 24. Kokemus työhön saadusta tuesta; koulutukseen liittyvät teemat.

Aineistoissa oli 13 mainintaa, jotka liittyvät aihepiiriin koulutus. Aihepiiri sisältää teemat: koulutus ja perhetyön koulutus. Aihepiiriin liittyy myös neljä yksittäistä mainintaa. Seitsemän vastaajaa mainitsi koulutuksen tukevan omaa työtään, mutta ei täsmennyttä koulutuksen sisältöä. Kaksi vastaajaa mainitsi hyötynensä työssään kohderyhmän kanssa perhetyön koulutuksesta. Lisäksi aineistossa olivat seuraavat yksittäiset koulutukseen liittyvät maininnat: *toiminnalliset menetelmät lapsen kuulemiseen, täydennyskoulutus, vauvaperhetyökoulutus ja toimintaterapeutin koulutus.*

Teemat	Mainintojen määrä
Tieto	7
Käytännön neuvot ja materiaalit	5
Ammattikirjallisuus	1
Yhteensä	13

Taulukko 25. Kokemus työhön saadusta tuesta; tietoon ja vinkkeihin liittyvät teemat.

Aineistossa oli 13 mainintaa, joissa viitattiin aihepiiriin ”tieto ja vinkit”. Aihepiirisissä on kaksi teemaa. Ne ovat tieto sekä käytännön neuvot ja materiaalit.

Seitsemän vastaajaa mainitsi teeman tieto, mutta ei tarkentanut, millaista tietoa oli työnsä tueksi saanut. Esimerkkinä lastensuojelussa toimivan perhetyöntekijän vastaus:

Tietoa, samanhenkistä ohjausta perheen arkeen.

Teemaan ”käytännön neuvot ja materiaalit” liittyi viisi mainintaa. Kolme vastaajaa kertoi saaneensa työtään tukevia neuvoja. Esimerkkinä lastenneuvolan terveydenhoitajan kommentti:

Käytännön vinkkejä eri ammattilaisilta.

Kaksi vastaajaa kertoi saaneensa materiaaleja, jotka sopivat kohderyhmän kanssa työskentelyyn. Lisäksi aineistossa oli yksittäinen maininta, ammattikirjallisuus.

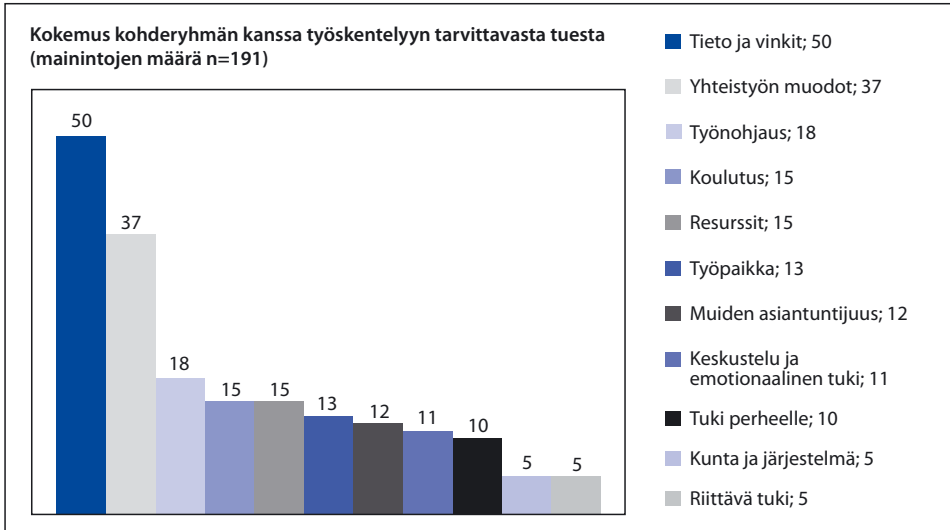
Teemat	Mainintojen määrä
Tuki on OK	3
Asiakasperhe ja läheiset	3
Yksittäiset maininnat	2
Yhteensä	8

Taulukko 26. Kokemus työhön saadusta tuesta; yksittäiset teemat ja maininnat.

Aihepiiri ”yksittäiset teemat ja maininnat” sisältää kaksi erillistä teemaa. Ne ovat: *tuki on OK* sekä *asiakasperhe ja läheiset*. Kolme vastaajaa totesi, että sai riittävästi tukea työhön perheiden kanssa, joissa vanhemmalla on oppimisen ja ymmärtämisen vamma tai vaikeus. Kolmessa vastauksessa oli teemaan ”asiakasperhe ja läheiset” liittyvä maininta. Näitä olivat: perheen tyytyväisyys, perheen pitkäaikainen tunteminen ja perheen läheiset oman työn tukena.

Lisäksi aihepiiri sisältää kaksi yksittäistä mainintaa. Ne ovat: mahdollisuus ohjata asiakasperhe tarvittaessa eteenpäin ja työntekijän oma kokemus kehitysvammaisuudesta.

7.2 Vastaajien kokemus työhön tarvitsemastaan tuesta

Kuva 22. Vastaajien kokemus työhön tarvitsemastaan tuesta.

Ensimmäiseksi vastaajat kokivat, että tarvitsivat ”tietoa ja vinkkejä” työskennellessään perheiden kanssa, joissa vanhemmilla on oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvää tuen tarvetta. Aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 50. Toiseksi vastaajat kokivat, että tarvitsivat työssään perheiden kanssa eri yhteistyön muotoja, aihepiiriin liittyviä mainintoja oli 37. Kolmanneksi aihepiiriksi aineistosta nousi työnohjaus. Aihepiiri sisälsi 18 mainintaa.

Neljänneksi vastaajat toivoivat koulutusta kohderyhmän perheiden kohtaamiseen ja perheiden kanssa toimimiseen. Aihepiiriin liittyi 15 mainintaa. Viidenneksi aihepiiriksi aineistosta nousivat resurssit, 15 mainintaa. Kuudes aihepiiri muodostuu maininnoista, joissa vastaajat toivoivat tukea työpaikaltaan. Aihepiiriin liittyi 13 mainintaa.

Seitsemänneksi vastaajat kokivat tarvitsevansa tukea muilta asiantuntijoilta. Aihepiiri sisälsi 12 mainintaa. Kahdeksas aihepiiri oli keskustelu ja emotionaalinen tuki. Aihepiiriin liittyi 11 mainintaa. Yhdeksäs aihepiiri sisältää mainintoja, joissa vastaajat tuovat esille perheen tuen tarpeita. Tämä aihepiiri sisältää 10 mainintaa. Kaksi pienintä aihepiiriä ovat kunta ja järjestelmä sekä riittävä tuki. Kumpikin aihepiiri sisälsi viisi mainintaa.

Teemat	Mainintojen määrä
Tieto	16
Sopivat menetelmät ja materiaalit	16
Vamma ja vanhemmuus	11
Käytännön neuvot	4
Asiakasperheen taustat	3
Yhteensä	50

Taulukko 27. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; tietoon ja vinkkeihin liittyvät teemat.

Aineistossa oli 50 vastausta, joissa mainittiin, että työhön kohderyhmän perheiden kanssa tarvittaisiin lisää tietoa ja neuvoja. Aihepiiri ”tieto ja vinkit” sisältää teemat: tieto, sopivat työvälineet ja menetelmät, vamma ja vanhemmuus, käytännön neuvot ja asiakasperheen taustat.

Teeman ”tieto” mainitsi 16 vastaajaa. Vastauksista ei selvinnyt, mihin liittyen tietoa kaivattiin. Esimerkkinä lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastaus kysymykseen:

Jatkuvaa tiedon päivitystä ja työvälineitä.

Teemaan ”sopivat menetelmät ja materiaalit” kuuluu 16 mainintaa. 12 vastaajaa ilmaisi yleisellä tasolla teemaan liittyvää tuen tarvettaan. Vastaajat käyttivät mm. ilmaisia työkalut ja toimintamallit. Esimerkkinä ensi- ja turvakodin ohjaajan kommentti:

Tietoa eri työskentelymenetelmistä, apuneuvoista/välineistä.

Yksi vastaaja tarkensi, että kaipasi *tietoa perheen arviointimenetelmistä*. Kolme vastaajaa kertoi, että tarvitsisi työnsä tueksi selkokielistä materiaalia. Esimerkkinä kehitysvammahuollossa toimivan palveluohjaajan vastaus kysymykseen:

Ohjeita tällaisten perheiden kohtaamiseen, koulutusta, oppaita, joissa olisi selkokielistä tekstiä, jota voisi antaa vanhemmille ja käydä sitä kautta asioita läpi.

Teemaan ”vamma ja vanhemmuus” liittyy 11 mainintaa. Neljä vastaajaa koki, että tarvitsee tietoa kehitysvammaisuudesta ja oppimisen ongelmista. Vastaaja, joka toimii ensi- ja turvakodissa ohjaajana, ilmaisi teemaa näin:

Vaikkapa Kehitysvammaisten Tukiliiton kautta perustietoa heikkolahjaisuudesta ja kehitysvammaisuudesta, (vaikka hyvä peruskoulutus onkin).

Viisi vastaajaa kertoi tarvitsevansa tietoa kehitysvammaisista vanhempina. Esimerkkinä perhetuki-keskuksessa työskentelevän ohjaajan kommentti:

Moniammatillinen yhteistyö. Kohdennettua lisätietoa ja koulutusta vanhempien tilanteesta ja sen vaikutuksesta vanhemmuuteen, (lapsinäkökulma).

Neljä vastaajaa mainitsi teeman ”käytännön neuvot”. Vastaajat kertoivat esimerkiksi kaipaavansa käytännön esimerkkejä ja niksejä helpottamaan perheen arkea. Teemaan ”perheen taustat” liittyy kolme mainintaa. Vastaajat kertoivat tarvitsevansa työnsä tueksi tarkempaa tietoa perheestä. Esimerkiksi:

Olisi hyvä, jos olisi jo ensikotiin tullessa tiedossa, mikä on vaikeaa, millä tavalla oppiminen parhaiten tapahtuu jne. Usein aloitetaan tyhjästä.

-ohjaaja, ensi- ja turvakoti-

Teemat	Mainintojen määrä
Yhteistyö	15
Moniammatillinen työskentely	7
Yhteiset toimintakäytännöt	7
Verkostot	5
Yhteiset palaverit ja tapaamiset	3
Yhteensä	37

Taulukko 28. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; yhteistyön muotoihin liittyvät teemat.

Vastaajat kokivat tarvitsevansa työnsä tueksi erilaisia yhteistyön muotoja perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Aihepiiriin ”yhteistyön muodot” kuuluu 38 mainintaa. Aihepiiriin liittyy viisi teemaa. Ne ovat: yhteistyö, moniammatillinen työskentely, yhteiset toimintakäytännöt, verkostot sekä yhteiset palaverit ja tapaamiset.

Yleisimmin mainittu aihepiiriin liittyvä teema oli yhteistyö. Aineistossa oli 15 vastausta, joissa ilmaistiin yhteistyön tarvetta. Esimerkkeinä seuraavat kommentit:

Riittävä yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa.

-avohuollonohjaaja, kehitysvammahuolto-

Yhteistyö kunnan kanssa.

-erityishuollon ohjaaja, sairaanhoitopiiri-

Hankalaa kun vanhemmilla ei ole diagnoosia. Mikäli olisi, toivoisin tukea ja yhteistyötä vammaispuolen kanssa.

-perhetyöntekijä, lastensuojelu-

Teemaan ”moniammatillinen työskentely” liittyy seitsemän mainintaa. Kolme vastaajaa käytti pelkästään ilmaisua moniammatillista. Kaksi vastaajaa kertoi tarvitsevansa työnsä tueksi moniammatillista yhteistyötä. Kaksi vastaajaa käytti ilmaisua moniammatillinen tiimityö. Esimerkkinä kommentti:

Moniammatillista tiimityötä. Tällä hetkellä 1 aviopari, molemmat kehitysvammaisia, ei lapsia, mutta niitä saattaa tulla koska vaan, koska kieltäytyneet ehkäisystä.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Teema ”yhteiset toimintakäytännöt” mainittiin seitsemässä vastauksessa. Vastaajat kokivat, että työtä tukisi, jos perheen kanssa toimivat tahot sopisivat yhdessä, miten perheen kanssa toimitaan. Esimerkiksi:

Yhtenäistä linjaa eri toimijoiden välillä.

-kuntoutusohjaaja, vammaispalvelut-

Viranomaisten ja edunvalvojan kanssa samaan pöytään istumista ja yhteisten periaatteiden sopimista.

-johtaja, asuntola-

Teemaan ”yhteiset palaverit ja tapaamiset” liittyy kolme mainintaa. Esimerkkinä kuntoutusneuvolan kuntoutusohjaajan kommentti:

Yhteiset palaverit eri työryhmien kanssa, tuki tärkeää kun tekee yksin työtä, työnohjaus.

Teemat	Mainintojen määrä
Työnohjaus	18
Yhteensä	18

Taulukko 29. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; teema työnohjaus.

Vastaajat kokivat, että he tarvitsisivat työnohjausta työskennellessään perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on oppimisen ja ymmärtämisen vaikeus. Aihepiiriin ”työnohjaus” mainitsi 18 vastaajaa. Aihepiiriin viitataan mm. seuraavissa kommentteissa:

Työnohjaus erittäin tärkeää, säännölliset koulutuspäivät liittyen perhetyöhön,

omaan jaksamiseen ym.
-perhetyöntekijä, lastenneuvola, kouluterveydenhuolto-

Työnohjausta, kollegojen tukea ja konsultaatiota.
-sosiaalityöntekijä, kuntoutusneuvola-

Teemat	Mainintojen määrä
Koulutus	10
Yksittäiset maininnat	3
Täydennyskoulutus	2
Yhteensä	15

Taulukko 30. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; koulutukseen liittyvät teemat.

Aineistoissa on 15 mainintaa, jotka liittyivät aihepiiriin koulutus. Aihepiiri sisältää teemat koulutus ja täydennyskoulutus. Lisäksi teemaan liittyy 3 yksittäistä mainintaa.

Kymmenen vastaajaa koki, että tarvitsisi koulutusta työnsä tueksi. Vastaajat eivät täsmentäneet koulutuksen sisältöä. Esimerkkinä ensi- ja turvakodin ohjaajan kommentti:

Tietoa, koulutusta lisää.

Kaksi vastaajaa mainitsi tarvitsevansa täydennyskoulutusta. Yksittäiset koulutusteemaan liittyvät maininnat olivat *perhetyön koulutus, täsmäkoulutus ja toiminnalliset menetelmät lapsen kuulemiseen.*

Teemat	Mainintojen määrä
Aika	11
Muut resurssit	4
Yhteensä	15

Taulukko 31. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; resursseihin liittyvät teemat.

Aineistossa oli 15 vastausta, joissa viitattiin aihepiiriin resurssit. Aihepiiri sisältää teemat ”aika” ja ”muut resurssit”.

Teema ”aika” mainittiin 11 vastauksessa. Vastaajat kokivat tarvitsevansa enemmän aikaa työhön kohderyhmän perheiden kanssa. ”Muut resurssit” mainittiin neljässä vastauksessa. Teemoja käsiteltiin mm. seuraavissa vastauksissa:

Rohkaisua, tietoa, tehtävä- ja vastuunjako, riittävästi aikaa monimutkaisten asioiden selvittelyyn ja perheen tukemiseen.

-kuntoutusohjaaja, kehitysvammopalvelut-

Työpari olisi jossain tapauksissa tarpeen, aikaa olisi hyvä pystyä järjestämään enemmän, työnorganisointi, toimistotyö pitäisi pystyä delegoimaan välillä johonkin muualle, työnohjausta.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Työnohjaus, henkilöstöresurssit, mahdollisuus tehdä sosiaalityötä, siis tavata asiakasta.

-sosiaalityöntekijä, vammaispalvelut-

Teemat	Mainintojen määrä
Työpari	6
Työryhmä ja tiimi	3
Esimies	3
Kollegat	1
Yhteensä	13

Taulukko 32. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; työpaikkaan liittyvät teemat.

Aineistossa oli 13 vastaajaa, jotka toivoivat työpaikaltaan tukea työhön perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on oppimisen vamma tai vaikeus. Aihepiiriin ”työpaikka” liittyi kolme teemaa. Ne ovat: työpari, työryhmä ja tiimi sekä esimies. Lisäksi aineistossa oli yksittäinen maininta kollegat.

Eniten mainintoja aihepiirissä liittyi teemaan ”työpari”, jonka mainitsi kuusi vastaajaa. Kaksi kehitysvammahuollon piirissä työskentelevää vastaajaa koki, että työparina olisi hyvä olla lastensuojeluasioihin perehtynyt työntekijä. Eräs lastensuojelutyössä toimiva vastaaja taas toivoi työparia kehitysvammapuolelta. Esimerkkinä teemasta seuraavat vastaajien kommentit:

Työnohjausta, lastensuojelun työntekijä työpariksi.

-sosiaalityöntekijä, kehitysvammapuolelta-

Konsultaatiota kehitysvammapuolelta. Työpari, joka erikoistunut kehitysvammapuoleen, jokaisella lapsella/aikuisella erikoistarpeet.

-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-

Teema ”työryhmä ja tiimi” mainittiin kolmessa vastauksessa. Kolme vastaaja mainitsi teeman ”esimies”. Esimerkkinä aihepiiriin sisältämistä teemoista seuraavat kommentit:

Työnohjausta, koulutusta, mahdollisuus työparityöskentelyyn ja työryhmän tukea.

-sosiaalityöntekijä perhetukikeskus-

Työnohjaus, esimiehen ja työkavereiden tuki.

-sosiaalityöntekijä, perhetukikeskus-

Teemat	Mainintojen määrä
Konsultointi ja asiantuntija-apu	13
Yhteensä	13

Taulukko 33. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta: muiden asiantuntijuuteen liittyvä teema.

Aihepiiriin ”muiden asiantuntijuus” liittyi 13 mainintaa. Aihepiiriin kuuluva teema on konsultointi ja asiantuntija-apu. Teemaan viitattiin 13 vastauksessa.

Konsultoinnin tarpeen mainitsi 11 vastaajaa. Viisi vastaajista ei maininnut, mihin koki tar-

vitsevana konsultointitukea. Kolme vastaajaa kertoi tarvitsevana konsultaatiota kehitysvammaisuuteen liittyvissä asioissa. Kaksi vastaajaa koki tarvetta saada konsultaatiota lastensuojeluun liittyvissä asioissa.

Vastaaja, joka toimi lastenneuvolassa terveydenhoitajana, kaipasi konsultointimahdollisuutta lakiasioissa. Kaksi vastaajaa mainitsi, että tarvitsisi työnsä tueksi asiantuntija-apua. Esimerkkinä ensi- ja turvakodin ohjaajan kommentti:

[*Tarvitsen*, kirjoittajan lisäys] *Kaiken mahdollisen asiantuntija-avun.*

Teemat	Mainintojen määrä
Jakaminen ja vertaisuus	8
Yksittäiset maininnat	3
Yhteensä	11

Taulukko 34. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; keskusteluun ja emotionaaliseen tukeen liittyvä teema.

Aihepiiri ”keskustelu ja emotionaalinen tuki” sisältää teeman ”jakaminen ja vertaisuus”. Lisäksi aihepiiriin kuuluu kolme yksittäistä mainintaa. Ne ovat: ajatusten purkua, pohdinta-apua ja rohkaisua.

Teemaan ”jakaminen ja vertaisuus” viittasi 8 vastaajaa. Neljä vastaajaa kertoi, että tarvitsisi tilaisuuden jakaa kokemuksiaan. Kahdessa vastauksessa mainittiin vertaistuen ja kahdessa keskustelun tarve. Esimerkkeinä teemoista vastaukset:

Tarvetta jakaa vaikeita asioita, yhteisiä palavereja.
-ohjaaja, ryhmäkoti-

Jakaminen, keskustelu, ratkaisujen etsiminen työparin/tiimin kanssa.
-avoimuuden ohjaaja, kehitysvammahuolto-

Teemat	Mainintojen määrä
Lisää tukea	6
Vertaistuki ja toiminta	3
Ymmärrystä perheille	1
Yhteensä	10

Taulukko 35. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; perheiden tukemiseen liittyvät teemat.

Aineistossa oli 10 vastausta, joissa vastaajat mainitsivat asiakasperheiden tarvitsevan tukea. Aihepiiri sisältää teemat ”lisää tukea” sekä ”vertaistuki ja toiminta”. Lisäksi aihepiiriin liittyi yksittäinen maininta *ymmärrystä perheille*.

Teema ”lisää tukea” mainittiin 6 vastauksessa. Vastaavat kokivat, että kohderyhmän perheet tarvitsisivat enemmän tukea ja apua selviytyäkseen arjesta. Eräs vastaaja toi esille, että kohderyhmän perheet tarvitsisivat *pitkäaikaista tukea kotona perhe-elämän rakenteisiin*. Kaksi vastaajaa toivoi, että perheet saisivat tukea aina tarvittaessaan, myös iltaisin ja viikonloppuisin. Kolme vastaajista koki, että perheet tarvitsisivat oman työntekijän, joka ohjaisi perheenjäseniä kotona arjentoimissa. Esimerkkinä teemasta kommentti:

Enemmän konkreettista apua. Henkilöitä jotka auttavat/opettavat kädestä pitäen arjen asioita perheelle. (lomakkeissa, toimeentulotuen + kelan lomakkeiden täyttö + liitteet = ne työllistävät sosiaalityöntekijää liikaa).

-sosiaalityöntekijä, lastensuojelu-

Teemaan ”vertaistuki ja toiminta” kuuluu kolme mainintaa. Yksi vastaaja mainitsi, että perheet tarvitsisivat enemmän *toiminta ja harrastusmahdollisuuksia*. Kaksi vastaajaa toivoi vertaistoimintaa perheille, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia.

Teemat	Mainintojen määrä
Kotikuntien tuki	4
Joustoa järjestelmän sisältä	1
Yhteensä	5

Taulukko 36. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta: teema kuntaan ja järjestelmään liittyvä tuen tarve.

Aihepiiri ”kunta ja järjestelmä” sisältää teeman ”kotikuntien tuki”. Lisäksi aihepiiriin liittyy yksittäinen kehitysvammapalveluissa työskentelevän palveluohjaajan kommentti:

Joustoa järjestelmän sisältä, saman takin eri taskujen välinen kiulu väsyttää.

Teemaan ”kotikuntien tuki” viittasi neljä vastaajaa. Näitä vastaajia yhdisti se, että he työskentelivät toimipaikoissa, jotka eivät sijainneet asiakkaiden tai kohderyhmän perheiden kotipaikkakunnilla, esimerkiksi ensi- ja turvakodissa. Esimerkkinä teemasta ammattikoulun asuntolan ohjaajan kommentti:

Kotikuntien viranomaisilta oman kunnan asiakasperheiden tukemiseksi, (nuoret opiskelijat asuvat usein eri paikkakunnalla).

Teemat	Mainintojen määrä
Tuki OK	4
Yhteistyö toimii	1
Yhteensä	5

Taulukko 37. Kokemus työhön tarvittavasta tuesta; teema riittävä tuki.

Aihepiiriin ”riittävä tuki” kuuluvat maininnat, joissa ilmaistaan, että työhön kohderyhmän perheiden kanssa saadaan tällä hetkellä tarpeeksi tukea. Aihepiiriin liittyvä teema on ”tuki OK”, (neljä mainintaa). Lisäksi aihepiiriin kuuluu yksittäinen maininta yhteistyöhön liittyen. Esimerkkinä aihepiiristä kommentit:

Tuen saanti on nyt riittävä, välillä henkilökohtaista työnohjausta kun asia menee erityisen vaativaksi.

-sosiaalityöntekijä, perhetukikeskus-

Yhteistyö eri tahojen kanssa toimii hyvin.

-avohuollon ohjaaja, kehitysvammanhuolto-

7.3 Pohdintaa tuloksista

Aineisto kertoi vastaajien työhön saaman ja työhön tarvitseman tuen monimuotoisuudesta. Tuloksissa huomioni kiinnittyi kahteen asiaan. Ensinnäkin vastaajat kokivat saavansa työhönsä kohderyhmän perheiden kanssa tukea suurimmaksi osaksi vuorovaikutuksen ja kommunikaation kautta. Vastaajien useimmin mainitsemat, tukea työhön antavat tahot kuten työpaikka, yhteistyökuviot sekä keskustelu, ovat sosiaalisen tuen muotoja. Vain 13 vastaaja mainitsi saavansa tukea koulutuksesta ja ainoastaan yksi vastaaja mainitsi ammattikirjallisuuden.

Toinen huomioitava seikka mielestäni oli, millaista tukea kartoitukseen osallistuneet työntekijät kokivat tarvitsevänsä työhön perheiden kanssa, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Vastaajat mainitsivat yleisimmin tarvitsevänsä työnsä tueksi ”tietoa ja vinkkejä”. Osa vastaajista kertoi kaipaavansa vain yleisesti ”tietoa”. Osa vastaajista taas täsmensi, että kaipasi tietoa kohderyhmän kanssa työskentelyyn sopivista menetelmistä ja materiaaleista tai vammaisuudesta ja vammaisista vanhempina.

Edellä mainitut seikat kertovat mielestäni kahdesta asiasta. Ensimmäiseksi: kohderyhmä on yhteiskunnassa näkymätön ja tunnistamaton. Sellaisten perheiden kohtaamista ja tukemista, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa, ei käsitellä ammattiin johtavissa koulutuksissa eikä lisäkoulutuksissa. Kohderyhmän perheiden kohtaamisesta ja tukemisesta ei ole myöskään tarjolla ammatillista kirjallisuutta.

Toiseksi, kohderyhmän perheiden tukeminen edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Yhteistyön merkitys näkyy tuloksissa; vaikka *vastaajien kokemus työhön saamastaan tuesta* -osiossa eniten mainintoja liittyi aihepiiriin työpaikka, yksittäisistä teemoista yleisimmin mainittiin yhteistyö. Myös *vastaajien kokemus työhön tarvitsemastaan tuesta* -osiossa yhteistyön tarve oli toiseksi eniten mainittu aihepiiri.

Yhteiskunnassamme perheet, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai ongelmia oppimisessa, saavat useasti tukea monelta eri taholta. Osaksi tämä liittyy kohderyhmän perheiden moniin tarpeisiin. Toisaalta tukijärjestelmämme on jakautunut moniin osiin. Jotta perhe saisi tietynlaista tukea, sitä antamaan tarvitaan aina tietyn alan ammattilainen. Esimerkiksi Aila Kantojärven tutkimuksessa (2009) oli haastateltavana vanhempi, jonka perheen tukiverkostossa oli 14 eri toimijaa. Tällaisen verkoston hahmottaminen voi olla vanhemmalle hankalaa, vaikka hänellä ei olisikaan ongelmia oppimisessa ja ymmärtämisessä.

Ammattilaisten yhteistyö on erittäin tärkeää, kun vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen ongelmia ja perheellä paljon tukea antavia tahoja. On kuitenkin huomioitava, että työntekijöiden tärkein yhteistyökumppani on tukea saava perhe. Perheen ja ammattilaisten toimiva yhteistyö on ehdoton edellytys, jotta annetusta tuesta olisi hyötyä.

8 YHTEENVETO

Kohderyhmän kohtaamisissa ei tässä kartoituksessa ilmennyt eri vastaajaluokkien ja -ryhmien välillä suuria eroja. Enemmistö vastaajista kaikissa vastaajaluokissa ja -ryhmissä koki kohtaavansa työssään perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä ongelmia oppimisessa. Kokemus perheiden kohtaamisesta vaihteli vastaajaryhmien välillä 66:sta 100 prosenttiin.

Arvioita työntekijöiden kohtaamien perheiden lukumäärästä ei kyselystä saadun aineiston perusteella kyeta tekemään. 29 % vastaajista kertoi kohtaavansa perheitä, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Nämä vastaajat eivät kuitenkaan mitenkään arvioineet kohtaamiensa perheiden määrää. Työntekijöiden kohtaamien perheiden lukumäärän kartoittaminen vaatisi mielestäni tutkimusaineiston keruun määrättyllä maantieteellisellä alueella tietyn työntekijäryhmän parissa.

Tässä kartoituksessa vastaajat painottivat kohtaamiensa perheiden monimuotoista, lapsen, arkeen sekä sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvää tuen tarvetta. Vastaajien työssään kohtaamat vanhemmat, joilla on kehitysvamma tai merkittäviä ongelmia oppimisessa, tarvitsevat tukea lasten kasvatuksessa, hoidossa ja lapsen tarpeiden huomioimisessa sekä arjen rutiineissa ja hallinnassa. Vastaajat kokivat myös, että monet vanhemmat tarvitsevat tukea esimerkiksi lomakkeiden täytössä, jotta perheelle saataisiin tarvittava sosiaaliturva ja palvelut.

Osa vastaajien kohtaamista vanhemmista tarvitsee psyykkistä tukea esimerkiksi parisuhteeseen liittyvissä asioissa sekä keskustelu- ja kuunteluapua. Osa perheistä tarvitsee tukea raha-asioissa ja osa vanhemmista tarvitsee tukea vanhemmuuteen. Muutaman vastaajan mielestä heidän kohtaamansa perheet tarvitsivat kokonaisvaltaista tukea selviytyäkseen.

Lähes puolet, 46 % kaikista tähän kartoitukseen osallistuneista työntekijöistä, koki, että oli kyennyt ”yleensä” vastaamaan kohtaamiensa kohderyhmään kuuluvien perheiden tuen tarpeisiin. Noin 1/3 vastaajista, 29 %, koki, että oli kyennyt vastaamaan perheiden tuen tarpeisiin ”joskus”. Vain 11 vastaaja, 7 %, koki, että oli ”aina” voinut vastata tai ”ei ollut voinut” vastata työssään kohtaamiensa perheiden tuen tarpeisiin. Kokemuksissa perheiden tuen tarpeisiin vastaamisesta ei tässä kartoituksessa ilmennyt suuria eroja vastaajaluokkien ja -ryhmien välillä.

Kartoitukseen osallistuneet työntekijät kokivat, että kykenivät tukemaan perheitä, joissa vanhemmalla on oppimisen vamma tai vaikeus, kun työhön perheiden kanssa oli mahdollista käyttää riittävästi aikaa. Kartoitukseen osallistuneet kokivat myös tärkeäksi, että perhettä tuettaessa otetaan huomioon vanhempien oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvät erityiset tuen tarpeet. Vastaajat kertoivat, että he pyrkivät työssään kohderyhmän perheiden kanssa esimerkiksi käyttämään selkokieltä ja toimimaan mahdollisimman konkreettisesti.

Kartoitukseen vastanneiden työntekijöiden mielestä kohderyhmän perheiden tukeminen edellytti moniammatillista yhteistyötä. Vastaajat kokivat, että kaikkien perheen kanssa työskentelevien tahojen tulisi yhteistyössä suunnitella ja toteuttaa tukitoimia sekä seurata niiden toimivuutta. Kartoitukseen osallistuneet korostivat, että perheisiin, joissa vanhemmilla on merkittäviä vaikeuksia oppimisessa, oli tärkeää pitää yhteyttä säännöllisesti ja riittävän usein.

Monet vastaajat kuitenkin kokivat, että heidän ei ollut mahdollista varata tarpeeksi aikaa työhön kohderyhmän perheiden kanssa. Kartoitukseen osallistuneet työntekijät kertoivat, että työtä ja asiakkaita oli niin paljon, ettei yksittäisen perheen tukemiseen voinut käyttää ylimääräistä aikaa. Vastaajat kokivat myös, että joidenkin perheiden tuen tarve oli niin suuri, ettei siihen kyennyt vastaamaan. Perheillä saattoi esimerkiksi olla monia ongelmia tai vaikeita perhetilanteita.

Tässä kartoituksessa vastaajat kokivat saaneensa tukea eniten työpaikaltaan työhön perheiden kanssa, joissa vanhemmalla on merkittäviä ongelmia oppimisessa. Vastaajat kertoivat, että tukea tarjosivat esimerkiksi työyhteisö, työryhmä, työpari ja esimies. Toinen aineistossa usein mainittu tuen lähde oli yhteistyö eri muotoineen. Kolmanneksi vastaajat kertoivat saaneensa keskustelu- ja emotionaalista tukea.

Osa kartoitukseen osallistuneista koki saaneensa työhön kohderyhmän kanssa tukea muilta asiantuntijoilta, esimerkiksi kehitysvammahuollosta tai lastensuojelusta. Osa vastaajista koki saaneensa tukea työhönsä koulutuksesta. Aineistossa oli myös vastauksia, joissa kerrottiin, että työhön perheiden kanssa oli saanut vain vähän tai ei ollenkaan tukea.

Kartoitukseen osallistuneet kokivat eniten tarvitsevansa ”tietoa ja vinkkejä” työnsä tueksi perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Osa vastaajista kertoi tarvitsevansa vain ”tietoa”. Osa täsmensi tarvitsevansa menetelmiä ja materiaaleja, jotka sopivat kohderyhmän kanssa työskentelyyn. Osa vastaajista koki tarvitsevansa tietoa vammaisuudesta ja vammaisista vanhempina.

Vastaajat kokivat tarvitsevansa myös eri yhteistyömuotoja työnsä tueksi. Vastaajat kertoivat, että kokivat yhteistyön tarvetta tai täsmensivät tarvitsevansa esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön tukea. Osa vastaajista koki, että tarvitsisi työnsä tueksi työnohjausta ja koulutusta. Aineistossa oli myös mainintoja, joissa ilmaistiin, että työhön kohderyhmän perheiden kanssa tarvittaisiin lisää resursseja, yleisimmin mainittiin aika.

9 LOPUKSI

Tässä kartoituksessa 80 % vastaajista kertoi kohtaavansa työssään perheitä, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta. Mielestäni kartoituksen tuloksista käy ilmi, että vastaajien kokemusten mukaan kohderyhmän perheet ovat yhteiskunnan tukijärjestelmissä monimuotoista ja pitkäkestoista tukea tarvitseva ryhmä. Tällaisten perheiden olemassa oloa ja erityistä tuen tarvetta ei ole yhteiskunnan tasolla tiedostettu.

Perheiden yhteiskunnallisella näkymättömyydellä on monia seurauksia. Ensinnäkin, palveluita ei ole kehitetty sellaisten perheiden tarpeita vastaaviksi, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen vaikeuksia. Perhettä tuettaessa ei huomioida vanhemman oppimisen vaikeuksia, eikä perheen kokemuksia ja palautetta hyödynnetä palveluita kehitettäessä. Perhe, jossa vanhemmat puhuvat vierasta kieltä, saa käyttöönsä tulkin esimerkiksi lasta koskeviin palavereihin tai virastoasioiden hoitoa varten. Kuitenkaan perhe, jonka vanhemman on kehitysvamman tai laaja-alaisten oppimisvaikeuksien vuoksi hankalaa seurata neuvottelutilannetta, ymmärtää annettuja ohjeita tai täyttää lomakkeita, ei välttämättä saa tarvitsemaansa tukea.

Toiseksi, koska kohderyhmän perheiden erityisiä tuen tarpeita ei yhteiskunnan tasolla tunnisteta, perheitä kohtaavat työntekijät eivät saa käyttöönsä kohderyhmää käsittelevää tietoa ja työskentelyyn sopivia menetelmiä. Kun yleistä tietoa ja materiaalia ei ole saatavilla, työntekijät hakevat tukea ja tietoa lähityöyhteisöltä ja yhteistyötahoilta. Näin teki myös suuri osa tähän kartoitukseen osallistuneista työntekijöistä.

Pidän käytännön työkokemukseen pohjautuvaa tietoa ja taitoa hyvin arvokkaana. Varsinkin tiedon ja menetelmien vaihtaminen perheille tukea tarjoavien eri toimijoiden, esimerkiksi kehitysvammahuollon ja lastensuojelun, välillä on tärkeää. Työntekijöiden keskinäiseen tiedonvaihtoon liittyy kuitenkin riskejä. Kun työntekijät vaihtavat tietoja asiakasperheen kanssa toimimisesta, saattaa toimivien käytäntöjen lisäksi välittyä myös perheeseen liittyviä kielteisiä asenteita ja ennakkokäsityksiä. Lisäksi tieto on vain niiden saatavilla, jotka osaavat ja ehtivät etsiä sitä oikeilta tahoilta.

Kolmanneksi työntekijöiden kehittämät hyvät käytännöt toimia perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen vaikeuksia, ovat vain kehittäjiensä käytössä. Tässä kartoituksessa esimerkiksi neuvolassa työskentelevät työntekijät kertoivat, että he tekivät asiakkaina oleville kohderyhmän perheille omia materiaaleja. Miten käy, kun perhettä onnistuneesti tukenut työntekijä esimerkiksi vaihtaa työpaikkaa? Jäävätkö tieto ja materiaalit seuraajan käyttöön? On todennäköistä, että ne seuraavat kehittäjänsä.

Monelle vanhemmalle oma kehitysvammaisuus tai merkittävät vaikeudet oppimisessa ovat aihe, joka pyritään salaamaan sosiaalisessa kanssakäymisessä. Perheiden kanssa toimivien työntekijöiden on kuitenkin tärkeä tietää vanhemman oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvistä erityistarpeista. Olisi tärkeää laatia ohjeet siitä, miten työntekijä voi asiakasta kunnioittavasti ottaa puheeksi vanhemman oppimisen ja ymmärtämisen vamman ja sen vaikutukset perheen tukitoimiin. Yhtä tärkeää on tehdä kohderyhmän vanhemmille oma, selkokielineen opas, jossa neuvotaan, miten vanhempi itse voi ohjata perheen kanssa työskenteleviä työntekijöitä huomioimaan oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyviä erityistarpeitaan.

Aihepiiriin liittyvää kartoitusta ja tutkimusta olisi jatkettava sekä työntekijöiden että perheen näkökulmasta. On tarpeen selvittää, millaisesta tuesta vanhemmat, joilla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta, hyötyisivät. Aila Kantojärven tutkimuksessa (2009) haastatellut vanhemmat kokivat, että perhettä tuettaessa lapsen tarpeet huomioidaan mutta vanhempien tarpeet voivat jäädä huomiotta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattitehtävien johtavien koulutusten osana pitäisi käsitellä myös sitä, miten huomioidaan vanhemman oppimiseen ja ymmärtämiseen liittyvät tuen tarpeet perhettä tuettaessa. Erityisesti naapurimaassamme Ruotsissa tapahtuvaa ja kansainvälistä aihepiiriin liittyvää tutkimusta ja kehittämistoimintaa¹ tulisi seurata aktiivisesti. Aihepiiriin liittyvää tutkimusta ja materiaalia olisi käännettävä suomen kielelle, jotta se olisi työntekijöiden saatavilla.

Kansainvälisen tutkimuksen ja kehittämistoiminnan pohjalta tulisi järjestää koulutusta kohderyhmän perheitä kohtaaville työntekijöille. Työntekijät tarvitsevat koulutusta mm. lapsen ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen tukemisesta lapsen eri ikäkausina. Koulutuksissa tulisi olla esillä niin perheiden lasten ja vanhempien kuin työntekijöidenkin näkökulma. Koulutuksien yhteydessä työntekijöille olisi hyvä järjestää mahdollisuus jakaa keskenään kokemuksia kohderyhmän perheiden kanssa työskentelystä.

Työntekijät tarvitsevat myös koulutusta siitä, miten omaa ilmaisua ja työskentelymenetelmiä voi selkeyttää, jotta ne ovat käyttökelpoisia perheiden kanssa, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa. Selkokielestä on olemassa hyviä oppaita, mutta perheiden kanssa työskentelevillä ei ole välttämättä tietoa niistä tai aikaa perehtyä niihin. Myös annettujen ohjeiden soveltaminen omaan työhön vaatii opastusta.

Ohjeistus perheiden hyvään tukemiseen, kun vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa, pitäisi saada osaksi työntekijöiden käytössä olevia ammatillisia julkaisuja. Tällaisia ovat esimerkiksi verkossa sijaitsevat lastensuojelun käsikirja ja lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas.

1 Aihepiiriin liittyvää kansainvälistä tutkimusta ja kehittämistoimintaa käsitellään Aila Kantojärven tutkimuksessa *Ajattelen että mennään eteenpäin...Vanhemmat ja kokemukset tuesta - Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin liittyvän tutkimuksen tuloksia. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2009.*

Ruotsissa Upsalan läänissä toimineen FiB-projektin (2005-2008) kokemusten mukaan perheitä, joiden vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimiseen liittyvää tuen tarvetta, tuetaan tehokkaimmin suunnitellun moniammatillisen yhteistyön keinoin². Suomessakin on tärkeää valtakunnallisesti kehittää toimintasektorit ja ammattiryhmät ylittäviä yhteistyön ja verkostoitumisen muotoja kohderyhmään kuuluvien perheiden kokemus ja palaute huomioiden. Tällä hetkellä monilla paikkakunnilla perheiden palvelut eivät muodosta ehjää kokonaisuutta, koska tukea antavat tahot toimivat erillään. Palvelujen yhteiskoordinointi ja räätälöinti on riittämätöntä. Riskinä on, että perhe, jossa vanhemmalla on merkittäviä vaikeuksia oppimisessa, ei saa tarvitsemaansa tukea ja syrjäytyy.

Kannattaa kuitenkin muistaa, että kaikki perheet, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen vaikeuksia, eivät tarvitse erityistä ammatillista tukea. Perhettä ei tarvitse tukea vain siksi, että tiedetään, että vanhemmalla on kehitysvamma tai oppimisen vaikeuksia. Lasten kasvatukseen ja perheiden selviytymiseen vaikuttaa moni asia, esimerkiksi toimiva epävirallinen verkosto sukulaisineen ja läheisineen. Vanhemman kehitysvamma tai oppimisen vaikeus on kuitenkin seikka, joka on otettava huomioon silloin, kun perhe tarvitsee ammatillista tukea.

2 Ruotsissa tehtyä kehittämistoimintaa ja FiB-projektia käsitellään Aila Kantojärven tutkimuksessa (2009).

LIITTEET

Liite 1 Kartoituslomake

KARTOITUS
2007-2009

Kartoitukseen vastataan nimettömänä

KYSELY TUEN TARPEISTA PERHEILLÄ, JOISSA VANHEMMILLA ON KEHITYSVAMMA TAI LAAJA-ALAISIA
OPPIMISVAIKEUKSIA JA VANHEMMUUTEEN LIITTYVÄÄ TUEN TARVETTA

TYÖPAIKKANI (esimerkiksi koulu, lastenneuvola, lastensuojelu, diakoniatyö)

TYÖTEHTÄVÄNI (esimerkiksi perhetyöntekijä, kehitysvammahuollon avohuollon ohjaaja, lastensuojelun
sosiaalityöntekijä)

Tarvittaessa voit jatkaa vastauksiasi sivulle 4!

1. VANHEMPIEN TUNNISTAMINEN

- 1.1. Oletko työssäsi kohdannut projektityön kohderyhmään kuuluvia vanhempia?
(alleviivaa)
kyllä	perheiden lukumäärä
ei	
en ole varma	

Jos valitsit "en ole varma"-vaihtoehdon, kerro muutamalla lauseella, miksi päädyit siihen?

- 1.2 Millaisten asioiden yhteydessä olet perheitä kohdannut (esim.lapsen neuvolakäynnit, toimeentulotuki,
lastensuojelun perhetyö)?
-
-
-
-
-

2. PERHEIDEN TUEN TARVE

Millaista tukea tapaamanne perheet tarvitsevat (lomakkeiden täyttö, lasten kasvatus, arjen rutiinit)?

3. TUENTARPEISIIN VASTAAMINEN

3.1 Oletko voinut vastata perheiden tuen tarpeisiin (alleviivaa mielestäsi sopivin vaihtoehto)?

aina yleensä joskus en ole voinut

Kerro, miksi päädyit valitsemaasi vaihtoehtoon (esimerkiksi olen varannut enemmän aikaa perheille ja käyttänyt hyvin selkeää kieltä)?

3.2 Oletko ohjannut perheitä käyttämään muita palveluja?

Millaisia palveluja (esimerkiksi kehitysvammaisten palvelut, lastensuojelu ja seurakunnan palvelut)?

3.3. Oletko ottanut yhteyttä lastensuojeluun tai tehnyt lastensuojeluilmoituksen, kun olet ollut huolissasi vanhempien selviytymisestä tai lapsen turvallisuudesta ja kehitysmahdollisuuksista?

Olen ottanut yhteyttä lastensuojeluun	kyllä	ei
Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen	kyllä	ei
Olen lastensuojelun työntekijänä saanut yhteydenottoja	kyllä	ei
Olen lastensuojelun työntekijänä vastaanottanut lastensuojeluilmoituksia	kyllä	ei

Tiedätkö, millaisiin toimenpiteisiin lastensuojelun työntekijä on ryhtynyt?

Millaisiin toimiin olet lastensuojelun työntekijänä ryhtynyt?

3.4. Tiedätkö, kuinka monessa asiakas perheistäsi lapset kasvavat biologisten vanhempiensa luona, kuinka monessa muualla (esimerkiksi sijoitusperheessä, isovanhempien luona)?

4. TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMA TUEN TARVE

4.1 Keiden kanssa olet ollut yhteistyössä perheitä tukiessasi (perheen läheiset, muut työntekijät)?

4.2 Millaista tukea olet saanut perheiden kanssa työskentelyyn?

4.3 Millaista tukea koet tarvitsevasi työssäsi perheiden kanssa?

5. MUITA KOMMENTTEJA

Liite 2.

Kartoituslomakkeen saatekirje, (esimerkkinä saatekirje, joka lähetettiin Porin ja ympäristökuntien työntekijöille).

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2.

Porin alueellisen kartoituskyselyyn liittyvä saatekirje.

Porissa ja sen ympäristökunnissa käynnistetään Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n Enemmän otetta ja osallisuutta -projekti (Ray 2006–2009, www.kvtl.fi/alue/57, liitteenä projektiesite). Projektityön kohderyhmänä ovat perheet, joiden vanhemmilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimiseen liittyviä vaikeuksia ja vanhemmuuteen liittyvää tuen tarvetta.

Projektityön taustaksi tehdään kartoitus, jonka avulla on tarkoitus arvioida erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden määrä ja työntekijöiden näkemyksiä perheiden tarvitsemasta tuesta. Selvitettävänä on myös työntekijöiden aiheeseen liittyvä mahdollinen tuen tarve. Kartoitus tehdään Satakunnassa 2007. Vastaava kartoitus tehdään Lieksan ja Varkauden seudulla vuonna 2008. Alueet on valittu projektitoimintaan liittyvien yhteydenottojen perusteella.

Kysely suunnataan sosiaali- ja terveystoimen lastensuojelu- ja perhetyöntekijöille, vammaispalvelun, erityisesti kehitysvammahuollon työntekijöille, avohuollon ohjaajille, äitiys- ja lastenneuvoloiden työntekijöille, seurakuntien perhetyöntekijöille sekä Satakunnan erityishuoltopiiriin (avohuollon ohjaajat, lääkärit) työntekijöille.

Kartoitus suunnataan työntekijöille, koska tuen tarpeiden kartoittaminen suoraan projektin kohderyhmän vanhemmilta on hyvin vaikeaa. Kehitysvammaiset ihmiset kokevat, että heihin kohdistuu vanhempina negatiivisia asenteita. Tämän vuoksi oma vammaisuus pyritään usein salaamaan. (McGaw et al, 1998 Henttonen 2007, Tarleton et al 2006.)

Kartoituksen tuloksia hyödynnetään projektityössä ja siihen liittyvässä tutkimuksessa.

Projektityön tarkoituksena on

- 1) Vapaaehtoisuuteen ja kansalaisaktiivisuuteen pohjautuva vanhempien vaikuttamisen ja osallistumismahdollisuuksien tukeminen ja kehittäminen. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuus vertaistukeen ja muihin kansalaisjärjestön toiminnan muotoihin.
- 2) Palvelujen, erityisesti perhetyön menetelmien, kehittäminen. Tarkoituksena on kokeilla Britanniassa kehitettyä (McGaw et al. 1998) Parent Assessment Manualia (PAM).
- 3) Alueellisesti työntekijöiden verkostojen tukeminen, koulutus ja neuvonta.

Kartoituksen taustaoletuksena ovat kansainvälisiin tutkimuksiin pohjautuvat arviot vanhempien lukumääristä. Ruotsalaistutkimuksen (Folkesson & Kollberg 1996) mukaan noin 5-7 % kehitysvammaisista tulee vanhemmiksi. Englantilaisitutkimukset antavat samansuuntaisia tuloksia. Morrisin (2006) tutkimuksen mukaan 3000 kehitysvammaisen otoksesta lapsia oli seitsemällä prosentilla. Suomessa on perinteisen käsityksen mukaan noin 30 000 kehitysvammaista ihmistä. Kehitysvammaisia vanhempia voisi näiden arvioiden mukaan löytyä sadan kehitysvammaisen henkilön joukosta 5-7. Kehitysvammaisten vanhempien taitojen ja tuen puutteen vuoksi 40–60 prosenttia lapsista joudutaan ottamaan huostaan (Mundy & McGow 2006, 9).

Kartoituksen eräänä päätavoitteena on selvittää, miten edellä esitetyt arviot vastaavat Suomen tilannetta. Pyrimme arvioimaan vanhempien määriä seuraavissa tunnistuskohdissa: kehitysvammaiset henkilöt, henkilöt, joilla tiedetään olevan oppimisvaikeuksia sekä henkilöt, joilla näitä epäillään.

Haemme kartoituksen avulla myös vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Tunnistetaanko kehitysvammaiset vanhemmat palvelujärjestelmässä?
- Millaista tukea perheet tarvitsevat?
- Miten työntekijät kokevat voivansa vastata tuen tarpeisiin?
- Millaista tukea työntekijät kokevat tarvitsevansa tämän kohderyhmän kanssa työskentelyyn?

Pyydämme teitä vastaamaan oheiseen kyselyyn, jotta voisimme hahmottaa perheiden ja työntekijöiden tuen tarvetta alueellanne. Kartoitukseen vastataan nimettömänä, ilman työntekijöiden ja asiakkaiden henkilötietoja. Toimipaikkaa ja kuntaa koskevat tiedot eivät tule esiin kartoituksen raportoinnissa. Lomakkeessa etusivulla oleva koodi on apuna aineiston analysoinnissa.

Yhteistyöstä kiittäen

Pia Henttonen
Projektipäällikkö

pia.henttonen@kvttl.fi
050 3029608

Aila Kantojärvi
Tutkija

aila.kantojarvi@kvttl.fi
050 9130266

Kehitysvammaisten Tukiliitto
Enemmän oteta ja osallisuutta -projekti

Tiina-Liisa Tuomola
Harjoittelija/Sosiaalipolitiikka, Tampereen yliopisto, Porin yksikkö

Lähteet

- Folkesson, Yvonne & Kollberg, Eva. 1996. Utvecklingsstörning, psykoseksuellt utveckling och föräldskap. Teoksessa. Tideman (toim.) Perspektiv på funktionshinder och handikapp. Falun: Johansson & Skyttmo.
- Henttonen, Pia. Enemmän otetta ja osallisuutta -projektin väliraportti. (Julkaisematon)
- McGaw, Sue et al. 1998. Parent Assessment Manual.
- Morris, Jenny. 2004. 'They said what?' Some common myths about disabled parents and community care legislation. Josep Rowntree Foundation. www.jrf.org.uk
- Mundy, Sarah & McGaw, Sue. 2006. Consultation on Services for Disabled Parents in Cornwall. Summary of Responses & Recommendations. Services for Children Young People & Families. Cornwall Partnersip. NHS.
- Tarleton, Beth, Ward, Linda and Howarth Joyce. 2006. Finding the Right Support: a review of issues and positive practice in supporting parents with learning difficulties and their children. May 2006. Norah Fry Research Centre, University of Bristol. The Baring Foundation. www.baringfoundation.org.uk

Kartoitus liittyy Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamaan (RAY 2006 – 2009) ja Kehitysvammaisten Tukiliiton hallinnoimaan Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin. Hankkeessa tuettiin vanhempia, joilla on kehitysvamma tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia sekä heidän läheisiään ja perheiden kanssa työskenteleviä. Projektin tavoitteena oli kerätä tietoa ja kehittää keinoja, joiden avulla perheiden elämää arjessa voidaan tukea ja joiden avulla voidaan edistää vanhempien yhteiskunnallista osallistumista.

Tämän kartoituksen tavoitteena on pienimuotoisesti arvioida kartoitukseen osallistuneiden työntekijöiden näkökulmasta erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden määrä ja näkemyksiä perheiden tarvitsemasta tuesta. Selvitettävänä on myös työntekijöiden saama tuki kohderyhmän kanssa työskentelyyn ja aihepiiriin liittyvä tuen tarve. Kartoituksen pohjamateriaalina on 157 työntekijöiden täyttämää kyselylomaketta.

Työntekijöille suunnattu kartoituskysely oli osa projektissa tehtyä tutkimusta. Projektiin liittyvän tutkimuksen tarkoituksena on ollut ensimmäiseksi kartoittaa kansainvälistä, kehitysvammaisuuteen ja vanhemmuuteen liittyvää tutkimusta ja kehittämistyötä. Toiseksi tarkoituksena on ollut tarkastella suomalaisvanhempien kokemuksia saamastaan tuesta. Kolmanneksi tarkoituksena on ollut kartoittaa työntekijöiden kokemuksia työskentelystä perheiden kanssa, joissa vanhemmalla on kehitysvamma tai merkittäviä vaikeuksia oppimisessa.

Pia Henttonen

Monimuotoista tukea

Perheiden tukeminen työntekijän näkökulmasta,
kun vanhemmalla on kehitysvamma tai
merkittäviä vaikeuksia oppimisessa
– Enemmän otetta ja osallisuutta -projektiin liittyvän
työntekijäkartoituksen tuloksia

ISBN 978-952-9777-64-8

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51, 33100 Tampere

Keskus 0207 718 200
www.kvtl.fi

